

Straatnamenboek

Gemeente Uden

Straatnamenboek Gemeente Uden 1997

Straatnamenboek

Gemeente Uden

Verantwoording illustraties

Stichting Udens Archief / gemeente Uden
H. van den Elsen
G. Versteegde
J. Huisman-de Bie
H. van den Dungen-Schevers
J. Sluijters

Vormgeving en druk

Drukkerij / Uitgeverij
De Winter Uden B.V.

Straatnamenboek

Gemeente Uden

VOORWOORD

'DE STRAAT IS VAN IEDEREEN!'

De straat is van iedereen. Het woord straat komt van het Latijnse werkwoord sternere. Dat betekent effenen, plaveien. Bij de Romeinen had de straat dat pure karakter nog. De veelal verharde verbindingswegen, de heerbanen, effenden het pad voor een efficiënte en snelle verplaatsing van de troepen binnen het onmetelijke rijk. Maar gaandeweg namen ook handelskaravanen en andere reizigers van uiteenlopend allooi bezit van deze wegen. De straat werd meer en meer van het volk, in al zijn geledingen.

In de Middeleeuwen waren hele handwerksgroepen herkenbaar aan en te vinden in de straat waarin zij bij elkaar woonden. De stedelingen die tot een bepaald gilde behoorden, woonden bij elkaar in straten die naar dat gilde genoemd werden.

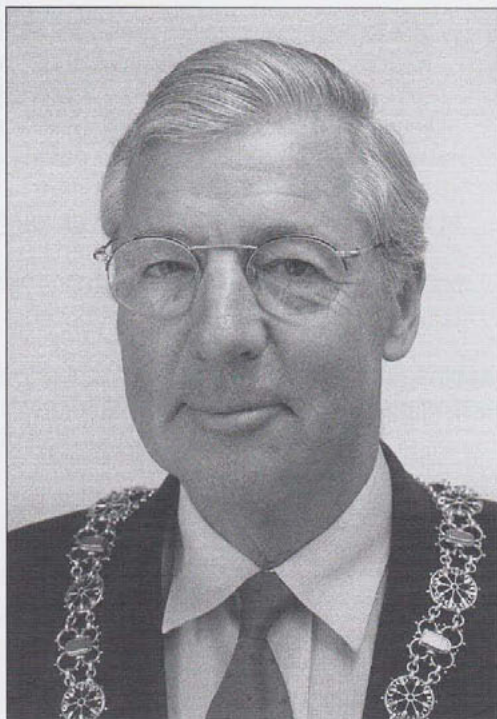
De tijd van de gilden verstreek, maar de behoefte aan herkenbare straatnamen bleef. Figuren uit het maatschappelijke leven, al naar gelang het tijdsbeeld variërend van zeehelden, staatslieden, componisten, verzetsmensen, plaatselijke bestuurders en schrijvers, kregen als dank voor de bewezen diensten hun plek in de plaatselijke historie. De straat is van iedereen, maar niet iedereen komt aldus in aanmerking als leverancier van een straatnaam.

In de straat waar je woont, voltrekt zich het grootste deel van je leven. Of je kind, ouder, of oudere bent, de plek waar je huis staat, bindt je aan de samenleving en aan anderen.

Daar moet je je dus met recht thuis kunnen voelen. Daarom maakt het geven van namen aan straten zo onmiskenbaar deel uit van het democratische proces. In Uden doet de Commissie Straatnaamgeving voorstellen voor het geven van namen aan straten. Burgemeester en wethouders nemen over die namen een beslissing en informeren de desbetreffende raadscommissie. Zo'n zorgvuldige en 'gewogen' procedure is om twee redenen van belang. Allereerst geef je een straat in de regel maar één keer haar naam. In de tweede plaats is een duidelijke samenhang tussen straatnamen in afzonderlijke gebieden hard nodig. Die samenhang vergroot de herkenbaarheid van een buurt of wijk. Typische plaatselijke bijzonderheden krijgen zo in de straatnamen hun plek.

Uden is volgens de Nationale Woningraad een van de fijnste woongemeenten in Nederland. Daar mogen we best trots op zijn! Groei, stedenbouwkundige planning, verdeling van de stedelijke ruimte en woningbouw spelen een belangrijke rol. Straatnaamgeving, bereikbaarheid en een logische bewegwijzering zijn daarbij onontbeerlijk.

In Uden hebben de straten veelvuldig een

bepaalde thematische benaming gekregen. Die onderlinge samenhang in de straatnamen met buurt of wijk hebben de auteurs in dit Straatnamenboek van Uden doeltreffend en zorgvuldig toegelicht.

Zo is dit Straatnamenboek een nuttig en tegelijk fraai werkstuk geworden. Op deze plaats prijs ik graag de 'gidsfunctie' ervan als waardevolle vrucht van veel huis- en archiefwerk. Ook is een groot compliment op z'n plaats voor de werkgroep die de uitgave van het boek voorbereidde. Uden is verrijkt met een nuttig kwaliteitsproduct.

De straat is van iedereen!

De burgemeester van Uden,

mr. K.Th.M. Hehenkamp

Inleiding

In 1947 werd door de Gemeenteraad besloten aan iedere straat, weg of plein in Uden een eigen naam te geven. Daarvoor kende men het systeem van adresaanduiding in wijkletters en huisnummers.

In het boek Wijk- en straatnamen, dat in 1951 werd uitgegeven door de Kruisheer A.R.W. van de Donk, werd een nadere verklaring en toelichting beschreven over de herkomst van de toen in de gemeente aanwezige wijk- en straatnamen.

De gemeente Uden heeft na die tijd een grote ontwikkeling doorgemaakt. Nieuwe bestemmingsplannen voor woon- en werkgebieden werden ontwikkeld en uitgevoerd, er ontstonden nieuwe straten en pleinen en de naamgeving daarvan liep daaraan parallel.

Een speciaal daarvoor door de Raad ingestelde adviescommissie werd belast met de advisering over de straatnaamgeving.

Bij het College van burgemeester en wethouders, kwam een aantal jaren geleden de vraag naar voren, om het wijk- en straatnamenboek uit 1951 te actualiseren.

Een door het college ingestelde werkgroep bestond in 1992 uit de heren J. Sluijters, archivaris en J. Brouwer, geograaf. In 1996 werd deze werkgroep straatnamenboek aangevuld met de heer H. v.d. Elsen en Mevr. J. Huisman-De Bie.

De werkgroep heeft zich laten leiden door een aantal uitgangspunten:

- de verklaring van de herkomst van de straatnaamgeving moet compact en duidelijk zijn voor de lezer;
- het moet inzicht geven in de overwegingen van de commissie straatnaamgeving, op basis waarvan nieuwbouwwijken, kerkdorpen en industrieterreinen in hun samenhang ook herkenbaar zijn in de straatnaamgeving;
- de beschrijving van alle straten, wegen en pleinen tot en met het jaar 1997 moet inzicht geven in de geschiedenis van de gemeente Uden, zonder compleet te willen zijn;
- de gegeven informatie kan daardoor een uitdaging zijn voor de lezer, zich verder in de historie van Uden te verdiepen;
- de opgenomen illustraties en foto's dienen ter ondersteuning van de tekst, waardoor het boek prettiger leesbaar wordt.

De leden van de werkgroep hopen erin geslaagd te zijn aan deze uitgangspunten voldaan te hebben. Wij bedanken allen, die aan de totstandkoming van dit boek een bijdrage hebben geleverd en wensen u veel informatief leesplezier.

Mevrouw J.H.P.R. Huisman-de Bie,
voorzitter

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

...the first of these was the fact that the ...
...the first of these was the fact that the ...

WIJKINDELING

Verbindingswegen	pagina	10 t/m 11
Centrum	pagina	12 t/m 19
Bogerd-Vijfhuis	pagina	20 t/m 23
Moleneind-Groenewoud	pagina	24 t/m 28
Flatwijk-Nonnenveld	pagina	29 t/m 30
Bitswijk	pagina	31 t/m 34
Hoevenseveld	pagina	35 t/m 43
Schutveld-Molenheide	pagina	44 t/m 47
Hoeven	pagina	48 t/m 50
Melle	pagina	51 t/m 55
Raam	pagina	56 t/m 57
Zoggel	pagina	58 t/m 62
Sportpark-Industrieterrein	pagina	63 t/m 67
Uden-Zuid	pagina	68 t/m 72
Buitengebied Uden	pagina	73 t/m 89
Kom Volkel	pagina	90 t/m 94
Buitengebied Volkel	pagina	95 t/m 100
Kom Odilliapeel	pagina	101 t/m 103
Buitengebied Odilliapeel	pagina	104 t/m 108
Verantwoording illustraties	pagina	109
Bijlagen:		
Straatnamenregister	pagina	110 t/m 116
Plattegronden van wijken	pagina	117 t/m 142

Verbindingswegen

Bij het indelen van de straatnamen is er voor gekozen om die straten waarvan de ene zijde bij de ene wijk hoort en de andere zijde bij een andere of waaraan geen woningen zijn gelegen onder te brengen bij de verbindingswegen.

De in 1996 gereedgekomen rotonde aan de Wilhelminastraat.

Batenburglaan

Dirk van Bronkhorst, heer van Batenburg, kreeg van Adolf van Kleef in 1444 het kerspel Uden in pand omdat hij aan Adolf 12.000 rijns guldens in contanten had verstrekt.

Zonder twijfel was hij een vermogend man uit een dynastie van vechters, die begrepen hadden dat men met het zwaard in de hand sneller rijk kon worden dan met de ploeg. Hij is te Nijmegen overleden in 1451, enige maanden nadat hij was teruggekeerd uit Jeruzalem.

Daar was hij tot Ridder van het Heilig Graf geslagen.

Zijn zoon Herman volgt hem op in het pandschap (zie Bronkhorstsingel).

Bronkhorstsingel

Herman van Bronkhorst was de derde zoon van Dirk van Bronkhorst-Batenburg (zie Batenburglaan). Hij erfde van zijn vader de heerlijkheid Stein en het pandheerschap van Uden. Tijdens zijn regeringsperiode

over Uden (1451-1460) werd in 1455 het rectoraat van Volkel gesticht. Eveneens werd door hem in 1455 in de Udense Pieterskerk (op het huidige Piusplein) een altaar opgericht ten dienste van het Udense Gilde van St. Joris en St. Sebastiaan en wel in de toen juist klaargekomen zuidbeuk van die parochiekerk.

van Duerenlaan

Deze straat is genoemd

naar de sinds de 16e eeuw vermogende en invloedrijke familie van Dueren. Uit deze familie kwamen meer dan een eeuw de pastoors van Uden voort (1641-1767!) en vier generaties bekleedden het richterbode-ambt in Uden.

Voor het Land van Ravenstein waren de van Dueren's actief als advocaat-fiscaal 1717-1721, vice-drost 1722-1724 en land-schrijvers 1747-1796.

Heinsbergenstraat

Jan van Loon, heer van Heinsbergen, kreeg samen met Engelbert van Nassau de opbrengsten uit de heerlijkheid Ravenstein in 1413 in pand van Elisabeth van Kleef (zie Elisabethstraat).

Industrielaan

Dit is de verbinding met en de hoofdweg door het Udense industriegebied. Net als de Rondwegen ligt deze weg buiten de bebouwde kom van Uden zodat het vrachtverkeer niet door Uden hoeft te rijden.

Land van Ravensteinstraat

Het voormalig Land van Ravenstein was gelegen in het noordoosten van het oude

Karel Theodoor, keurvorst van de Paltz (1724-1799). Laatste Heer van Ravenstein.

hertogdom Brabant, en werd begrensd door het kwartier Maasland van de Meijerij van 's-Hertogenbosch, het graafschap Megen, het Land van Cuijk en de Commanderij Gemert. Het omvatte het stadje Ravenstein en de dorpen Huisseling, Demen, Dennenburg, Deursen en Langel -

Herpen en Schaijk - Velp en Reek - Uden, Boekel en Zeeland. Ruwweg komt het aldus omschreven territorium, dat zich uitstrekt van de rivier de Maas tot in de Peel, overeen met het grondgebied van de hedendaagse gemeenten Ravenstein, Landerd, Uden en Boekel en een deel van Grave (nl. de vroegere gemeente Velp).

Lippstadtsingel

In het kader van de Europese gedachte werd in 1971 een band aangegaan met Lippstadt (Nordrhein-Westfalen).

Ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de Jumelage Lippstadt-Uden heeft dit deel van de Rondweg om Uden op 14 september 1996 deze naam gekregen, als een blijvende herinnering aan de jumelage.

Mellesingel

Voor de betekenis van Melle, zie Inleiding Melle. Toen besloten werd hier een uitbreidingsplan te verwezenlijken, moest aan de ontwatering de grootst mogelijke aandacht worden besteed. Het 'kwelwater' moest worden afgevoerd en daaraan heeft de wijk Melle haar fraai aangelegde waterpartijen te danken. De doorgaande weg kreeg de naam Mellesingel in relatie tot die waterpartijen.

Rondweg

Om het doorgaande verkeer buiten de bebouwde kom te houden zijn om het bebouwde gedeelte doorgaande wegen aangelegd. Deze wegen kregen de naam Rondweg omdat ze min of meer rond de kom lopen. De naam Rondweg geldt alleen voor de noordzijde. Aan de zuidzijde heette deze weg oorspronkelijk Rondweg Zuid (thans Lippstadtsingel) en vanaf de kruising Industrielaan/Rondweg Volkel.

Rondweg Volkel

De doorgaande weg aan de noordzijde van de bebouwde kom van Volkel heet Rondweg Volkel en is ook hier aangelegd om het doorgaande verkeer uit de bebouwde kom van Volkel te weren.

CENTRUM

Een centrum is het middelpunt van de gemeente, waar werking vanuitgaat naar het omliggende gebied. Het is daar, waar de kerk en het raadhuis staan, de algemene voorzieningen als scholen, brandweer, politie gevestigd zijn. Ook zijn de notaris, de huisarts, de burgemeester veelal in het centrum woonachtig en maken de winkels deel uit van het centrum. Het oude centrum van Uden lag tot 1890 rondom de oude St. Pieterskerk nabij het huidige Piusplein. De drietip op het Marktveld, naar Frankisch model, had rond 1300 al een nederzetting. Na het naar elkaar toegroeien van deze twee nederzettingen kon men spreken van een lintbebouwing en ging dit deel van Uden behoren tot het centrum. De ontwikkeling van boerendorp naar verstedelijkte plattelandsgemeente is door het behoeftepatroon danig beïnvloed. Het betekende een enorme groei-impuls voor de dienstensector, welke zich in het huidige centrum heeft gemanifesteerd.

Aloysiusstraat

Ontleent haar naam aan de vroeger aldaar gesitueerde ULO/Mavo St. Aloysius. De school was genoemd naar Aloysius van Gonzaga S.J. (1568-1591), in 1726 heilig verklaard en in 1729 uitgeroepen tot patroon van de studerende jeugd.

Biggenstraat

De Biggenstraat is genoemd naar de wekelijkse biggenmarkt, die tot de jaren zestig gehouden werden op de Markt. Deze markt had een sterk regionaal karakter.

Birgittinessenstraat

De Zusters Birgittinessen komen oorspronkelijk van het in 1434 gestichte convent Mariënwater (Coudewater) bij Rosmalen. Na de Vrede van Munster in 1648 moest het convent uitsterven. In 1710 nemen de 20 nog overgebleven nonnen op de Vorstenburg een in 1652 door de Kruisheren tot klooster verbouwde eeuwenoude herenboerderij voor 1.600 gulden over.

Zo komen de Birgittinessen in Uden in het vrije Land van Ravenstein. Van 1714 tot 1794 dreven zij een befaamd pensioonaat voor jonge meisjes uit het Land van Ravenstein en ver daarbuiten. Het diende om in hun levensonderhoud te voorzien. In 1823 stichtten zij een bijzondere meisjes-

Birgitta van Zweden was de dochter van Birger Persson en zijn vrouw Ingeborg Bengtsdchter. Zij werd in 1302 of in 1303 geboren op het landgoed Finsta in de provincie Uppland. Op nog jonge leeftijd trouwt Birgitta met Ulf Gudmarsson. Hun huwelijk werd gezegend met acht kinderen, vier jongens en vier meisjes. In 1341 bezocht Birgitta samen met haar man het populaire bedevaartsoord Santiago de Compostella.

school, welke gemiddeld door 140 leerlingen werd bezocht.

Zij verzorgden dit onderwijs tot 1884 toen de Zusters Ursulinen deze taak overnamen. De Theologische Hogeschool van het Apostolisch Vicariaat Ravenstein-Megen was daar van 1824 tot 1842 gehuisvest.

Botermarkt

De Botermarkt dankt haar naam aan de aldaar in 1913 gevestigde melk/boterfabriek H.H. Henricus. Deze fabriek 'draaide' tot 1971.

De oude boterfabriek in 1913 gebouwd.

Brabantplein

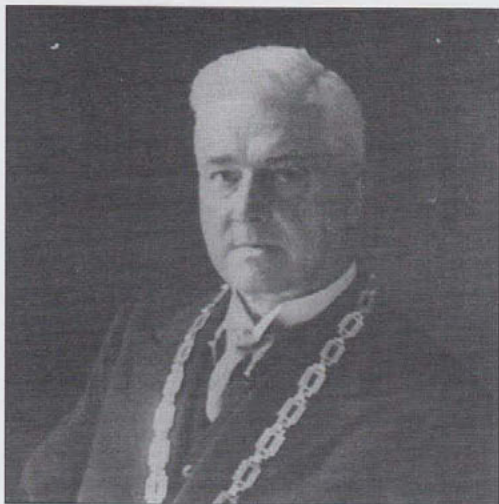
Omdat dit plein een bovengemeentelijk karakter uitstraalde, kreeg het de naam van onze provincie. De omliggende voorzieningen als bibliotheek, gemeenschapshuis, sporthal en zwembad versterkten dit.

Burgemeester Buskensstraat

Van 1929-1943 was Cornelis Buskens burgemeester van Uden. In 1943 werd hij door de Duitse bezetter geschorst, maar hij bleef wettelijk burgemeester tot 1946. Tijdens zijn burgemeesterschap werd in de jaren 1937/1938 het Raadhuis op de Markt gebouwd.

Tijdens zijn bestuursperiode is deze straat verhard en later vanwege zijn 25-jarig ambtsjubileum naar hem vernoemd. De

oudere naam 'het Veld' is daardoor verval-
len.

Carolushof

De Congregatie der Barmhartige Zusters van de H. Carolus Borromeus was wegens de 'Kulturkampf' in Duitsland niet meer veilig en verhuisde daarom in 1877 van Trier via Beugen naar Uden. De Zusters wijdden zich aan de verpleging van zieken en de verzorging van ouden van dagen, terwijl ze later ook de zorg op zich namen voor het St. Agneshuis, een afdeling voor wees- en voogdijkinderen.

In 1882 bouwden zij een bewaarschool. Een ziekenhuis met operatiekamer kwam in 1905 tot stand en bleef tot begin jaren vijftig in gebruik. Het St. Jansgasthuis, thans Huize St. Jan, werd geopend in 1935.

Christinastraat

Maria Christina, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau. Geboren op 18 februari 1947 te Soestdijk als vierde dochter uit het huwelijk van Koningin Juliana en Prins Bernhard. Zij huwde op 28 juni 1975 te Utrecht met Jorge Guillermo.

Galerij

In de jaren zestig ontwikkelde zich in het centrum van Uden in korte tijd een brede straat met aan weerszijden winkelbedrijven

De koninklijke familie in 1947 bij de geboorte van Maria Christina

(= galerij). Dit winkelcentrum voorzag in de groeiende behoefte van een zich snel ontwikkelend Uden.

Irenestraat

Irene Emma Elisabeth, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau. Geboren op 5 augustus 1939 te Soestdijk als tweede dochter uit het huwelijk van Koningin Juliana en Prins Bernhard. Zij trouwde op 29 april 1964 te Rome met Prins Carlos van Bourbon-Parma.

Sint Janstraat

Komende vanaf de Kerkstraat loopt deze straat in de richting van de kapel en het klooster van de Zusters Birgittinessen, waarvan St. Jan de Doper de patroonheilige is.

Julianastraat

Juliana Louise Emma Maria Wilhelmina, Prinses van Oranje Nassau. Geboren op 30 april 1909 als enige dochter van

Koningin Wilhelmina en Prins Hendrik. Op 7 januari 1937 trad zij in het huwelijk met Bernhard, Prins van Lippe-Biesterfeld. Zij werd op 4 september 1948 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam ingehuldigd als Koningin. In de buitengewone raadsvergadering van 6 september 1948 werd als blijk van liefde en genegenheid voor de nieuwe vorstin deze straat naar haar genoemd.

Kapelstraat

Vroeger was dit de weg, die van de Pieterskerk aan de Oudekerk naar de kapel leidde. Wanneer de Udenaar spreekt over de kapel, bedoelt hij daarmee de kerk der Kruisheren, welke is gebouwd in 1903. Daarvóór stond op deze plaats de genadekapel, welke vermoedelijk dateert uit het jaar 1272.

Kastanjeweg

Deze straat heeft haar naam te danken aan het feit dat langs deze weg wilde kastanjabomen stonden. De woningen die in 1943

daar gebouwd werden, dienden ter vervanging van een aantal boerderijen uit Odiliapeel, die daar gesloopt waren wegens uitbreiding van het vliegveld. Toen is ook de Stichting Volkshuisvesting opgericht.

Kazernestraat

De Kazernestraat dankt haar naam aan de kazerne van de Koninklijke Marechaussee. Gebouwd in 1920 behield dit gebouw zijn functie als bureau van de Rijkspolitie tot 1965.

Kerkstraat

Haar naam dateert van het einde van de 19e eeuw, toen op 14 april 1890 de hier gebouwde St. Petruskerk werd ingewijd. Deze parochiekerk verving de afgebrande St. Pieterskerk. Pastoor A. Spierings en architect C. Weber zijn erin geslaagd in 4

Koopmanstraat

Deze naam heeft te maken met de vele kooplieden, die de Udense markt bezochten en er hun koopwaar aanboden.

Kruisherenstraat

De Kruisheren komen in 1636 vanuit Schijndel naar Uden, nadat zij uit

's-Hertogenbosch waren verbannen. In 1652 verbouwden zij een hoeve tot klooster op de Vorstenburg. Maar toen de Mariakapel in 1697 aan hun zorgen werd toevertrouwd, bouwden zij daar een nieuw tehuis.

Door hun toedoen herleefde de vervallen devotie voor de Lieve Vrouw ter Linde. De Kruisheren leverden een

jaar tijd deze kerk te bouwen, welke nog steeds door haar torens en koepel reeds van verre een eerste oriëntatie op Uden is. De naast de kerk gelegen pastorie dateert uit 1908.

Kleinveld

Haar naam is waarschijnlijk van oude oorsprong en herinnert dan aan de indeling van de Frankische dorpen, waar men een kleinveld en een grootveld aantrof, die respectievelijk het bezit waren van particulieren en van de gemeenschap.

zeer belangrijke bijdrage aan de bevordering van het onderwijs te Uden. In 1743 sticht Walterus Pijnenborgh de Latijnse school voor studenten die priester willen worden of zich willen laten inschrijven aan een hogeschool.

Lieve Vrouwenplein

Dit plein is ontstaan nadat de oude genadekapel was afgebroken en de bouw van de huidige kapel in 1905 was voltooid. Zijn naam dankt het aan Onze Lieve Vrouw ter Linde, die in de kapel der Kruisheren sinds

Drukke handel op de wekelijkse biggenmarkt 1952

eeuwen wordt vereerd en met recht de naam draagt van het 'Uje's Lieve Vrouwke'.

Margrietstraat

Margriet Francisca, Prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau. Zij is de derde dochter uit het huwelijk van Koningin Juliana en Prins Bernhard en werd op 19 januari 1943 te Ottawa (Canada) geboren.

Zij is op 10 januari 1967 in Den Haag gehuwd met Pieter van Vollenhoven.

Markt

Reeds in de Middeleeuwen kwamen op deze centraal gelegen plaats in Uden mensen bijeen en werd er handel (= markt) gedreven.

Tot begin deze eeuw vonden hier veemarkten plaats, waar o.a. paarden, biggen, schapen en koeien werden verhandeld. Later werd deze handel uitgebreid met gebruiksartikelen en etenswaren.

De Markt heeft de vorm van een Frankische drietip en vormt ook nu nog het hart van Uden.

Marktstraat

Dit is een brede straat, die evenals de Markt, aan beide zijden met prachtige lindebomen beplant is.

In vroeger jaren werd ze op marktdagen geheel in beslag genomen door de kramen der kooplieden, aan welk feit ze haar naam ontleent. De Marktstraat is een der belangrijkste winkelstraten in het centrum.

De Misse

De naam Misse is de streektaal voor het erf bij de boerderij. De onbebouwde ruimte voor het zwembad 'De Wel' en de voormalige sporthal 'De Deel', wat aan een erf doet denken, kreeg daarom deze naam.

Mondriaanplein

Dit plein is genoemd naar de bekende schilder Piet Mondriaan, die in 1904/1905 in de St. Janstraat woonde en werkte.

Neringstraat-Oost

Nering-doen is een middel van bestaan m.n. handel, kleinhandel en winkelbedrijf. Deze temidden van het winkelcentrum

gelegen aanvoerweg kreeg derhalve deze naam.

Neringstraat-West

Zie Neringstraat-Oost.

Nieuwe Markt

Aan ruimte voor een extra marktplaats ontstond gaandeweg steeds meer behoefte. In de onmiddellijke nabijheid van de Markt kon deze ruimte worden gerealiseerd.

Odiliastraat

De H. Odilia is de patrones van de Orde der Kruisheren. Op de zondag onder het octaaf van de H. Odilia (18 juli) trok vanuit de kapel van de Kruisheren een processie met het H. Sacrament door deze straat. Aan deze jaarlijks terugkerende plechtigheid dankt zij haar naam.

Oranjepassage

Deze passage is een van de verbindingen tussen de zuidzijde van de Marktstraat en de Oranjestraat. In de omgeving van deze passage zijn diverse straten vernoemd naar leden van het Huis van Oranje.

Oranjestraat

In de nabije omgeving van deze open ruimte aan de grens van het winkelcentrum zijn diverse straten gelegen, welke vernoemd zijn naar de leden van het Huis van Oranje.

Oudekerkpad

Oudekerkpad dankt zijn naam aan het pad in de buurtschap Oudekerk tussen de parochiekerk van St. Pieter en de toenmalige pastorie, nu het klooster van de Zusters Franciscanessen. Deze Veghelse zusters vestigen zich hier op 1 juli 1909 en nemen het lager onderwijs over van de Zusters Ursulinen. In dit jaar beginnen zij met een avondcursus voor arme meisjes 'de armen-naaischool'. In 1920 wordt de dagnaaischool opgericht voor de 'betere kringen'. In 1931 wordt de bewaarschool ingezegend.

Passage

Een passage is een doorgang tussen het

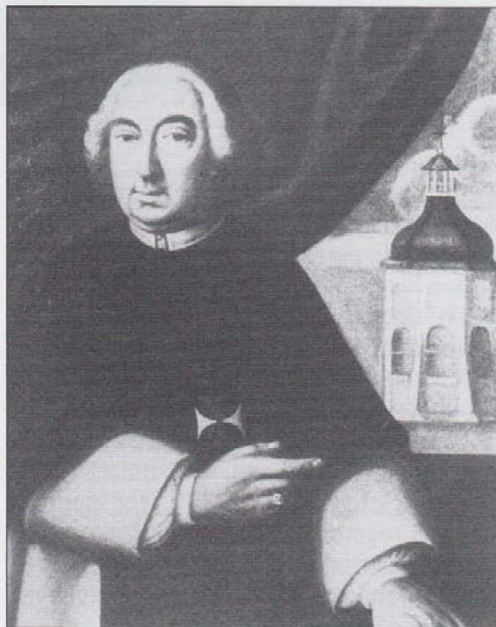
winkelbestand. Het is de verbindingsweg tussen de Marktstraat en de Galerij.

Petrushof

Op deze plaats stond van 1939 tot 1986 de Rooms-Katholieke jongensschool St. Petrus. Deze was genoemd naar de patroonheilige van de eerste Udense parochiekerk St. Petrus. De bebouwing heeft het karakter van een hof, een aan drie zijden omsloten ruimte.

Walterus Pijnenborghhof

Walterus Pijnenborgh is geboren in Dinther op 17 september 1702. Hij was ingeschreven als student in Leuven tussen 31 augustus 1723 en 28 februari 1724 aan de faculteit Artes (vrije studierichting) en behaalde zijn licentiaat op 11 november 1725. Hij was oprichter van de Latijnse School te Uden in 1743 en was er als docent aan verbonden van 1743 - 1748. Van 1747 tot aan zijn dood op 16 november 1773 was hij prior van het Kruisherenklooster te Uden. De school heeft bestaan tot 1879 toen de laatste docent overleed. De herstart vond mede door toedoen van Prof. Pulsers plaats in 1886.

Walterus Pijnenborgh, stichter Latijnse school.

Promenade

Promenade is letterlijk: wandelweg. Het is een onderdeel van het centrum, waar het winkelende en wandelende publiek, niet gehinderd door gemotoriseerd verkeer, kan vertoeven/winkelen.

Prof. Pulsersstraat

Jacobus Josephus Pulsers, geboren in Waalwijk op 6 december 1818 en overleden in Uden op 17 mei 1885, was een interessante figuur, een groot weldoener en vriend van de Udense Kruisheren. Hij voltooide zijn studie aan de seminaries van het Bossche Vicariaat. In 1844 werd hij priester gewijd en doceerde hij filosofie aan het seminarie in Den Bosch. Geneigd een grotere werkkring te ondernemen, ging hij met 3 seminaristen op 10 september 1851 als missionaris naar Amerika (bisdom Detroit). In 1858 keerde hij terug in Europa om in Rome theologie te studeren. Daarna deed hij in 1860 zijn intrede bij de Kruisheren te St. Agatha en werd in 1861 geprofest.

In 1865 verliet hij de orde met dispensatie en werd theologieprofessor aan het Amerikaans College te Leuven. Steeds behield hij een grote sympathie voor de orde. Zijn zomervakanties bracht hij in Uden door. Op het eind van de vorige eeuw schonk hij een prachtige gouden kelk, daterend van 1507 aan het Udense convent. Bovendien legateerde hij een bedrag voor de bouw van het College van het Heilig Kruis in Uden, als herstart van de Latijnse School die in 1879 was opgeheven. Bij testament had hij de Zusters van Carolus Borromeus benoemd tot universeel erfgenaam. Een steen in de gevel van het college vermeldt dat het gebouwd kon worden dankzij zijn vrijgevigheid.

Sacramentsweg

Sinds onheuglijke tijden werd ieder jaar op het feest van Sacramentsdag (de tweede donderdag na Pinksteren) in Uden een grootse processie gehouden. Dit was mogelijk doordat hier in het vrije Land van Ravenstein in vroeger tijden de openbare uitoefening van de katholieke godsdienst geoorloofd was. De weg waarlangs de processie trok, werd ook bij andere omgangen - de processie voor de vruchten der aarde, de Odiliaprocessie - grotendeels gevolgd. Deze straat echter, werd alleen gebruikt op Sacramentsdag, omdat zij leidde naar de Markt, waar ter afsluiting van de processie een rustaltaar was opgebouwd.

Sacramentsprocessie (foto Lieve Vrouwenplein)

Slotpad

Het Birgittinessenklooster is een slotklooster, dat wil zeggen een klooster, waarin de religieuzen zich uitsluitend wijden aan contemplatie: aan de opbouw en verdieping van het eigen godsdienstig leven. De weg loopt in de richting van de kapel en de abdij.

Pastoor Spieringsstraat

Antonius Spierings, geboren op 20 september 1835 te Oss, was pastoor van de St. Petrusparochie van 1880 tot zijn overlijden op 13 februari 1918 te Uden. Zijn langdurig pastoraat is voor Uden van grote betekenis geweest. Nadat hij een nieuwe pastorie

gebouwd had aan de huidige Kapelstraat, brandde in 1886 de oude fraaie St. Pieterskerk af. De ruïne ervan diende als noodkerk, totdat in 1890 de nieuwe St. Petruskerk gereed kwam. In 1908 bouwde hij opnieuw een pastorie, nu naast de nieuwe kerk. Door zijn toedoen vestigden zich in de oude pastorie de Zusters Franciscanessen uit Veghel (zie Oudekerkpad). Eveneens kwam onder zijn pastoraat de afdeling Uden van de Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond tot stand en dit leidde weer tot de oprichting van de stoomzuivelfabriek.

Burgemeester Thijssenstraat

Martinus Cornelis Thijssen was burgemeester van Uden van 1909 tot 1929. Hij was tijdens zijn bestuursperiode de grote stimulator voor de ontginning en de ontwikkeling van het kerkdorp Odiliapeel.

Vorstenburg

De naam is ontleend aan een omwaterde hoeve, die in zeer oude tijden heeft bestaan op de plaats, waar zich nu het Birgittinessenklooster bevindt. Volgens A. van Hoogstraten (rond 1850 kapelaan te Uden) is de naam afkomstig van de Voorsten Burg, in tegenstelling tot de Hoge Burcht, die in het Moleneind lag. Voorstenburg kan dan betekenen: eerste of oudste burcht.

Wilhelminastraat

Wilhelmina Pauline Maria, Koningin der Nederlanden. Geboren in Den Haag op 31 augustus 1880 als enig kind uit het huwelijk van Koning Willem III en Emma van Waldeck Pyrmont. Zij was koningin van 6 september 1898 tot 4 september 1948. Zij overleed op 28 november 1962 in paleis Het Loo. Tijdens de buitengewone raadsvergadering op 6 september 1948 kreeg deze straat haar naam als blijk van waardering en hulde voor de toen aftredende koningin, die gedurende 50 jaar ons land onder moeilijke omstandigheden met zoveel toewijding en moederlijke zorg had geregeerd.

Zuiderpassage

Deze doorgang in het winkelcentrum is gelegen tegenover de Passage en vormt de verbinding tussen de zuidzijde van de Marktstraat en de Oranjestraat.

BOGERD-VIJFHUIS

Bogerd is de streektaal voor boomgaard, letterlijk grond met vruchtbomen. Gaard is een omheinde tuin. Dit gedeelte van Uden viel onder de Zandbergse Waeck (zie Bitswijk). De naam Bogerd ontstond uit de grote bekendheid van de gemeente door haar vele kersenboomgaarden. De verklaring voor de naam Vijfhuis is wel zeer eenvoudig. Het was de weg, waaraan vijf huizen stonden, die tezamen een buurtschap vormden. Toen er meer huizen bijkwamen, was de buurt naam al zo ingeburgerd, dat er niet meer aan het getal werd gedacht.

Tot vlakbij het huis staan ook rijk bloeiende kersenbomen.

Bellefleur

Deze naam is afkomstig vanuit het Franse pomme de belle fleur dat wil zeggen appel met fraaie bloem. Het is een helder gekleurde tafelappel.

Bitswijk

Zie onder inleiding bij Bitswijk. Als straat vormt zij de scheiding tussen de wijken Bogerd-Vijfhuizen en de Bitswijk.

Bloesemplein

Bloesem is de verzamelnaam van al de

bloemen van boomvruchten. Toen in Uden nog vele kersenbomen stonden, vormde in het voorjaar de bloesem ervan een prachtige aanblik. De witte bloemetjes zorgden voor een bijzondere sfeer.

Bogerdstraat

Haar naam ontleent zij aan de kersenboomgaarden, die hier lagen. Bogerd is de streeknaam voor boomgaard. Deze kersenboomgaarden en de verkoop van de bekende "Udense zwarte", waren tot de jaren zestig economisch van betekenis.

Boskriek

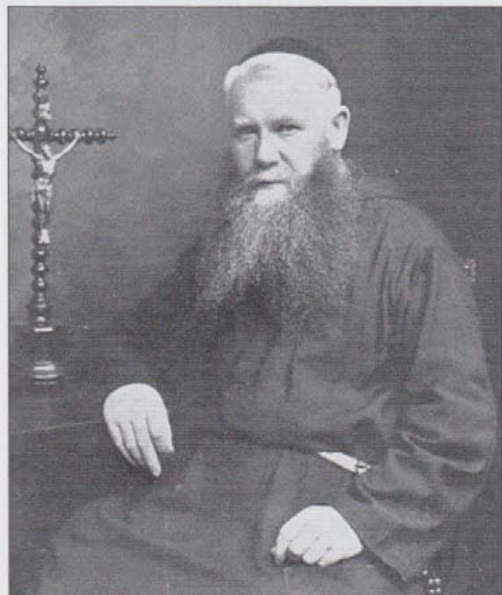
De boskriek is een wilde kersensoort. De "Udense zwarte" is een zoete kers. Evenals de zure kers, de morel, behoort zij tot de rozenfamilie. De zoete kers wordt meestal als hoogstam opgekweekt, waarvoor men de zaailing ofwel de Limburgse boskriek gebruikte.

Bosschebaan

Het is de oude baan van Uden naar 's-Hertogenbosch. In de tijd waarin de wegen nog niet verhard waren, was het één van de hoofdwegen, waarlangs men de Udense markt bereikte. Toen de Bossche bedevaart naar Onze Lieve Vrouw ter Linde nog te voet kwam, volgde zij deze weg. Tot Bedaf mochten ze met paard en wagen. Vanaf Bedaf moesten ze in processie lopen.

Mgr. Bosstraat

Johannes Bos werd in Uden op het Achterste Loo geboren op 9 september 1864 en overleed in Pontianak (Borneo) op

HoogEerw. P. Pacificus Bos uit Uden.
Apostolisch Prefect van Borneo.

21 maart 1937. Hij trad in in de orde van de Capucijnen (OMC) met als kloosternaam

Pacificus en werd er Provinciaal van de Nederlandse Provincie. In 1905 vertrok hij als overste naar de nieuwe missie van Borneo, waarvan hij in datzelfde jaar tot eerste Apostolisch Prefect werd benoemd. Bij de verheffing van deze Prefectuur tot Apostolisch Vicariaat op 18 maart 1918 werd hij de eerste Apostolisch Vicaris. Hij werd op 17 november 1918 in Pontianak (Borneo) tot Bisschop gewijd.

Voorzover men kan nagaan was Mgr. Bos de eerste Udenaar van geboorte, die het bisschopsambt bekleedde.

Ondanks zijn hoge waardigheid, bleef hij een eenvoudig man, die zeer bemind was. De Udense bevolking droeg hem een warm hart toe.

Busselstraat

Een bussel is een ronde, rieten mand met een doorsnee van 50 - 60 cm, waarin de geplukte kersen werden verzameld en naar de veiling gebracht.

De kersenpluktijd in "de Bogerd". Ook de bussel, de mand waarin de kersen verzameld worden, is te zien.

Pastoor van Doornstraat

Johannes van Doorn was pastoor van Uden van 1855 tot 1880.

Hij was een grote vriend van de arme mensen, zo zelfs, dat veel arme mensen, aangetrokken door de roep van vrijgevigheid die van hem uitging, zich in de omgeving van deze straat vestigden. Tevens was hij de oprichter van het St. Jansgesticht in 1877, dat hij met veel moeite en zorg in stand wist te houden.

Goudrenet

Benaming van twee soorten grote grauw-groene zure appels. Dit oude appelras wordt veelal gebruikt voor het bereiden van appelmoes.

Houtkers

Dit is een wilde kersensoort.

Kersenstraat

Verzamelnaam van sappige steenvruchten. De grote bekendheid van de "Udense zwarte" en de morel in het toenmalige kersendorp Uden is de logische verklaring van deze straat, gelegen in de wijk Bogerd.

De "Udense zwarte" is een stevige, vlezige zoetsappige kers, die uitstekend geschikt is als tafelvrucht, maar ook voor het maken van jam.

Kroezel

Streektaal voor kruisbes. Een met stekel-achtige kroezige haartjes bezette vrij grote bes. Zij hebben een groengele of rode kleur en worden gebruikt als tafelvrucht of voor het maken van jam.

Meikers

Kersensoort, die reeds in de maand mei rijp is en kan worden gegeten. In het Middeleeuws betekende meye ook voorjaar. Een vroegrijpe kers dus.

Merketon

Een grote soort perzik, kogelrond van vorm met een zachte donzige huid. Het is een rode, zeer sappige vrucht.

Morel

Een morel is een grote, zure, donkerrode kers. Deze soort werd in Uden na de Tweede Wereldoorlog veel geteeld. Door haar zure smaak is ze minder geschikt als tafelvrucht, maar wordt ze veel gebruikt voor het maken van bowl, kirsch, e.d.

Mulderspad

Mulder is streektaal voor molenaar. Door de aanwezigheid van diverse molens in Uden, was het beroep van molenaar, mul-

der, uiteraard noodzakelijk om de molens te bedienen. Dit pad loopt in de richting van de laatste molen in dit gebied.

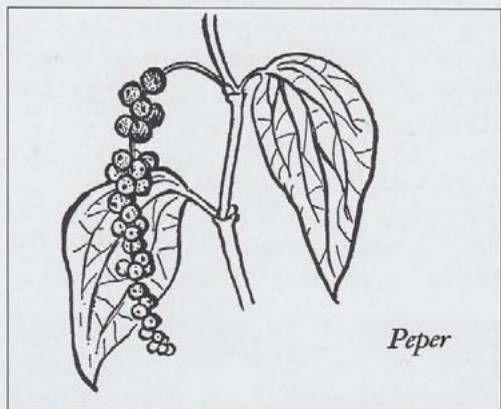
Noorderhof

Het op deze plaats ontwikkelde wooncomplex heeft de vorm van een hofje, aan drie zijden omsloten door woningen.

Omdat het gelegen is aan de Ringbaan Noord, heeft het de naam Noorderhof gekregen.

Peperstraat

Haar naam doet denken aan de Peperstraat in 's-Hertogenbosch, waaraan,

De meest gebruikte specerij overal ter wereld. Het zijn de vruchten van de peperboom. Voor de zwarte peper droogt men de halfrijpe bessen, voor de witte peper de rijpe bessen.

naast andere deftige huizen, het bisschoppelijk paleis gelegen is. Met het oog op de Bosschebaan, waarop deze straat uitkomt, werd ze met een beetje ironie vanouds Peperstraat genoemd.

Pitstraat

Het is een zaadkorrel, de kern van een steenvrucht i.c. kersen. In overdrachtelijke zin wordt het gebruikt voor merg, moed, geestkracht, energie.

Ringbaan-Noord

Deze doorgaande straat vormt als het ware een ring om de wijk Bogerd en is ten noorden daarvan gelegen.

Lange ladders waren nodig bij deze hoogstamteelt.

Schepersweg

Scheper is een synoniem voor schaapherder. Hij dreef met zijn hond de schaapskudde dagelijks over de Udense dreven en heidevelden.

Sterappel

Het is een tafelappel, waarvan het vlees bij overdwarse doorsnijding een stervormige tekening van rode aderen vertoont. Het is een oud appelras.

Verduijnstraat

Johannes Lambertus Verduijn was Kruisheer te Uden van 1888 tot 1933. Hij werd geboren te Goes op 26 december

1859 en overleed te Uden op 8 oktober 1933. Hij was zeer begaan met het lot van de arme bevolking en ging vaak bedelend rond om in de ergste nood de helpende hand te kunnen bieden. Voor de arme jeugd organiseerde hij ontspanningsavonden, maar wist dan tevens het aangename met het nuttige te verenigen, door tijdens deze avonden enige tijd aan godsdienstondericht te besteden. Met de medewerking van de Zusters Franciscanessen richtte hij een avondnaaischool op voor arme meisjes. Mede door zijn initiatief is de strohulzenfabriek, die hij als werkgelegenheid voor de arme bevolking zag, ontstaan.

Vijfhuizerweg

Langs deze weg stonden vijf huizen, welke tezamen de buurtschap Vijfhuis vormden.

Wijnkers

De wijnkers is een wijnrode kersensoort, een erg sappige, vroege kers, die in Uden maar weinig voorkomt.

Ijsselkers

De ijsselkers is een kleine, stevige zwarte kers. De boom is rijkdragend en groeide weelderig op de Udense bodem.

Moleneind-Groenewoud

Moleneind is genoemd naar een 15e eeuwse watermolen waar olie werd geslagen. Hij lag op het terrein van de Udense Hoge Burgt. De stroming in de Aalsbeek was echter niet constant en niet krachtig genoeg om olie te slaan, vandaar dat deze oeroude molen verplaatst en verbouwd werd tot ros-oliemolen: 'ghemaeckt om metten peerden te orbaren'. Dit gebied is dus niet vernoemd naar 'de molen van Jetten'. Die standaardwindmolen werd in 1811 gebouwd voor rekening van Adriaan van Gemonde en stond aan het einde van de Helenastraat. In 1911 is hij verplaatst naar de Aalstweg.

Groenewoud.

Aan de vele bomen en het vele struikgewas in dit gebied heeft deze wijk zijn naam te danken.

Aalstweg

De Aalst was de naam voor de landerijen, die het kernpunt vormden van de tiende de Aalse. Aalst is een bijvorm van alsem, een samengesteld bloemige plant met bittere bladeren en bloemen. Bij de Germanen was dit een van de heilige kruiden. De naam Aalst duidt er wel op, dat deze plant veel voorkwam op die grond. Met een smalle strook reikte de Aalst langs de Hoge Burgt tot aan deze weg. Deze strook was een gedeelte van het vroegere schouwveld. Dit blijkt uit de erfpachtbrief uit 1625 van George Wilhelm, markgraaf van Brandenburg en toen ook Heer van Ravenstein, waarin gezegd wordt, dat de burcht oostelijk door het schouwveld begrensd wordt. De Aalsgraaf, een waterloop, die in het Strikse ontspringt, stroomt ten westen van de tiende de Aalse en dankt wellicht daaraan zijn naam.

Sint Annastraat

De akkers waarover deze straat loopt, behoorden eens tot het beneficie van St. Anna. Een beneficie is een blijvende stichting van goederen. De opbrengst aan pacht of huur van deze goederen moest besteed worden om in het onderhoud van een geestelijke bij te dragen. In de Charters van het Land van Ravenstein is een testament afgedrukt van de Udense pastoor Hendrik van Maren, gedateerd 10 april 1522. In dit

testament sticht genoemde pastoor in zijn parochiekerk een beneficie ter ere van de H. Anna met de verplichting voor de beneficiant om wekelijks vijf H. Missen te lezen en jaarlijks drie zakken oude rogge als gebakken brood aan de armen uit te delen. Het bevestigingsrecht van dit beneficie werd voorbehouden aan zijn neef Joorden van Maren en diens wettelijke nakomelingen. Uit een aantekening, die aan het testament is toegevoegd, blijkt dat dit beneficie of kerkelijke stichting door de Officiaal van het bisdom Luik op 22 april 1528 is goedgekeurd.

van 1960 tot 1966 was Mgr. Bekkers, bisschop van 's-Hertogenbosch

Bisschop Bekkerslaan

Mgr. Wilhelmus Marinus Bekkers was bisschop van 's-Hertogenbosch van 27 juni 1960 tot aan zijn overlijden op 9 mei 1966. Geboren in St. Oedenrode op 20 april 1908 en tot priester gewijd op 10 juni 1933. Reeds op 12 februari 1957 werd hij tot bisschop gewijd in de kathedrale basiliek St. Jan te 's-Hertogenbosch. Hij was een groot voorstander van de oecumenische gedachte en vooroordelen waren hem vreemd. Zijn vriendenkring beperkte zich niet alleen tot de katholieken, maar hij was er voor alle mensen. Nationale bekendheid kreeg hij door zijn vele toespraken o.a. voor de T.V. Hierin gaf hij openhartig zijn visie op actuele godsdienstige en ethische kwesties en legde hij de nadruk op de persoonlijke verantwoordelijkheid van ieder mens.

Meester van Coothstraat

Mr. Pieter van Cooth werd op 19 januari 1819 in Ravenstein geboren en overleed op 8 juni 1901 in 's-Hertogenbosch. Hij was lid van Gedeputeerde Staten van

Noord-Brabant van 1850 tot 1853 en Griffier van de Staten van 1853 tot 1885. Bij uiterste wilsbeschikking vermaakte hij aan de gemeente Uden een legaat, groot f 40.000,--. Nog een 7-tal Brabantse gemeenten, waar de scholen door een voldoende aantal leerlingen werden bezocht, kregen een gelijkkluidend legaat. De rente van dit legaat moest o.a. gebruikt worden voor vervolgonderwijs. Men sprak toen over

herhalingsonderwijs.

Daarnaast legateerde hij speciaal voor landbouwonderwijs in 1897 f 4.000,-- aan een 15-tal gemeenten. Zijn onroerende goederen legateerde hij aan de 12 gemeenten, waarin ze gelegen waren. De gemeente Uden heeft in de loop der jaren gepast gebruik gemaakt van het legaat van Cooth.

Groeneweg

De naam was reeds lang in gebruik. Het was een eenvoudige landweg, die naar Groenewoud leidde. De weg was met gras begroeid en ontleent daaraan zijn naam.

Groenewoud

Voor de betekenis van Groenewoud, zie de inleiding Moleneind-Groenewoud.

Helenastraat

Ieder jaar werd op de zondag na het feest van de Kruisvinding (3 mei) vanuit de kapel van de Kruisheren een Sacramentsprocessie gehouden. Men volgde deze weg. De straat werd zo genoemd, vanwege de grote rol die de H. Helena vervulde bij de terugvinding van het H. Kruis.

Hooihofstraat

De naam is afkomstig van de Hooihof, waarop ze rechtstreeks uitloopt. De Hooihof was een van de oude tienden in deze gemeente. Hij behoorde wellicht tot de Hoge Burgt, die in de onmiddellijke nabijheid lag. Mogelijk betrof men eens van deze gronden het hooi voor de paarden van de burcht.

Paus Joanneslaan

Deze straat is genoemd naar Z.H. Paus Joannes XXIII. Hij was de Paus, die het Tweede Vaticaans Concilie door zijn grote energie in korte tijd tot stand bracht. Dit belangrijke concilie bracht een grote ommekeer teweeg, met vooral een open oor en oog voor andere Christenen en de gewetensvolle eigen verantwoordelijkheid van iedere mens. Hij werd geboren in 1881 te Sotto il Monte (Italië). In 1904 werd hij tot

priester gewijd en tot Bisschop op 19 maart 1925. In 1953 werd hij tot Kardinaal verheven. Deze grote 'prins der Katholieke Kerk'

werd op 28 oktober 1958 tot Paus gekozen. Zijn vruchtbaar pontificaat duurde tot zijn overlijden op 3 juni 1963. Nog geen 5 jaar.

Kerkakkerstraat

De Kerkakkerstraat is gelegen op de akkers van het beneficie van St. Anna. Een akker, die tot een beneficie behoorde kon men ook een kerkakker noemen. (Over beneficie zie: St. Annastraat).

Lambertusstraat

Lambertus, heilig verklaarde bisschop van Luik, geboren circa 636 en overleden in 709, werd in 669 bisschop van Maastricht. Daar verbleven toen de bisschoppen van het bisdom Tongeren. Zijn apostolaat ging vooral uit naar de uitroeiing van het heidenom in Taxandrië. Hij werd vermoord door Dodo, een beheerder van het koningsgoed. De legende wil dat zijn dood een gevolg was van de banvloek die Lambertus over Peppijn had uitgesproken omdat deze wel eens een slippertje maakte (overspel met Alpais). Berispingen uitdelen over ontrouw in het huwelijk is meer heiligen duur komen te staan. Circa 718 werd zijn stoffelijk overschot overgebracht naar een bedehuis in

het dorp Leodium, waaruit in later tijd de stad Luik ontstond. In de volksdevotie wordt hij aangeroepen in geval van verlammingen.

Huub van Lieshoutstraat

Huub van Lieshout was Kruisheer-Missionaris en werd geboren in Uden op 9 november 1933. Hij studeerde bij de Kruisheren in Uden. Na zijn intrede bij de Kruisheren te Neeritter studeerde hij daar, in Zoeterwoude en in Diest (België). Hij werd in 1959 tot priester gewijd. Van 1960 tot 1963 studeerde hij te Rome en behaalde het licentiaat theologie en missiologie. In september 1963 vertrok Huub naar de Kongo. Hij werd leraar aan de oriëntatieklassen in Ango. Hij verbleef bij zijn dorpsgenoot Jan van Oort in Lobi, toen de rebellen zich van de streek meester maakten. Huub werd op 30 mei 1965 op wrede wijze in Buta vermoord.

Deken de Louwstraat

Theodorus J.M. de Louw (1896-1981) was een wijs man met een brede visie. Hij werd priester gewijd op 10 juni 1922. Op 7 augustus 1942 werd hij pastoor van de Petruskerk te Uden. Deken van het dekenaat Uden werd hij op 1 januari 1962. Vanaf 1 oktober 1967 was hij rector van Huize St. Jan. In de overgang van een besloten dorpsgemeenschap naar een dynamische verstedelijkte industriegemeente heeft pastoor de Louw op de achtergrond een grote rol gespeeld. Karakteristiek voor zijn positieve instelling waren zijn woorden vanaf de preekstoel:

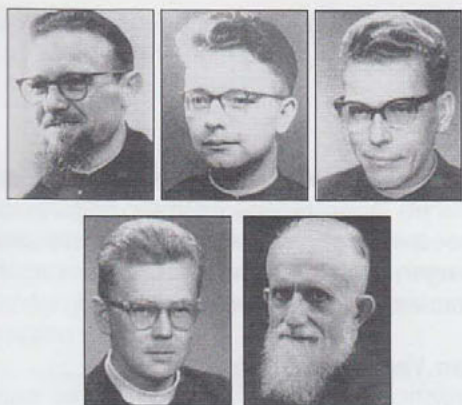
'Er komen mensen naar Uden met andere opvattingen dan de onze, laten wij hen op gastvrije manier tegemoet treden.'

Zijn voortrekkersrol op onderwijsgebied gebeurde onder het motto:

'Alleen scholing biedt perspectief voor de toekomst!'

Missielaan

Vijf Udense missionarissen van de Kruisheren werden op 30 mei 1965 te Buta

De vijf missionarissen v.l.n.r.: Jan van Oort, Bart Timmers, Jan Verhoeven, Huub van Lieshout, Peerke Verkuijlen.

in Kongo (nu Zaïre) op wrede wijze vermoord. Dit was zowel voor de Orde der Kruisheren als voor heel Uden een zwarte dag in de geschiedenis. Ter blijvende herinnering aan het missioneringswerk werd deze straat in 1990 Missielaan genoemd.

Nieuburgstraat

Philips Wilhelm, hertog van Neuburg, komt in 1647 aan het bewind. In 1666 weet hij de soevereiniteit van deze heerlijkheid bevestigd te krijgen, in 1685 wordt hij de eerste keurvorst van de Palts. Zijn opvolger (1690) Johan Wilhelm van Neuburg, keurvorst en kunstminnaar, is de eerste landsheer die na de Kleefse machthebbers op staatsbezoek komt. In hetzelfde jaar, 1695, hebben de Udenaren galg en rad opgericht voor de terechtstelling van roverhoofdman Jacobus van der Slossen.

Oud Moleneind

Voor de betekenis van Oud Moleneind, zie de inleiding Moleneind-Groenewoud.

Jan van Oortstraat

Jan van Oort, Kruisheer-Missionaris, werd gebo-

ren in Uden op 25 februari 1927.

Zijn studie volgde hij bij de Kruisheren in Uden. Na zijn verdere studies in Neeritter, Zoeterwoude en Diest (België), werd hij in 1957 tot priester gewijd. In augustus 1959 vertrok Jan naar de Kongo. Hij werkte daar als leraar aan het klein seminarie te Bondo en vervolgens als broussepater te Dakwa en Lobi. Op 30 mei 1965 op wrede wijze vermoord te Buta.

Rooijsestraat

Oorspronkelijk was deze straat een pad, dat in de volksmond bekend was als 'het Rooij's peekspadje'.

De naam is ontleend aan Adrianus van Rooij. Deze was burgemeester van Uden van 1862 tot 1881. Hij woonde in het huis, dat aan de rechterzijde van de St. Janstraat staat.

Schikspaadje

Nadat van Rooij, wijnhandelaar in de St. Janstraat, de latere burgemeester (zie Rooijsestraat), zijn bedrijfsactiviteiten beëindigde, werd het pand in gebruik genomen als bakkerij door 'bakker Schiks'. Bij de aanleg van de erachter liggende parkeerplaats, werd het paadje tot Schikspaadje vernoemd.

Smidsstraat

Vroeger was het een pad dat langs een vanouds bekende smidse liep en daarom Smidspad heette.

Met vakmanshanden en ogen vormt de smid het metaal.

Sinds dit pad veranderd werd in een straat, werd het Smidsstraat genoemd.

Stander

De stander is het voetstuk van de molen waarop het molenhuis werd gezet dat in zijn geheel draaibaar werd gemaakt om een verticale as. Dit maakte het mogelijk dat men de molen kon kruien, m.a.w. dat de molen naar de wind gezet kon worden. Het is een der oudste molentypen.

Standaardmolen aan de Aalstweg.

Bart Timmersstraat

Bart Timmers was Kruisheer-Missionaris. Hij werd op 12 april 1930 geboren in Uden en studeerde hier aan het klein seminarie van de Kruisheren. In 1952 trad hij in bij de Kruisheren te Neeritter en vervolgde zijn studies daar, in Zoeterwoude en in Diest (België). In 1958 werd hij tot priester gewijd.

In augustus 1960 - vlak na de onafhankelijkheid van Kongo - vertrok hij daarheen en was er als brousesepater werkzaam.

In Kongo richtte hij als eerste een jeugd-verkennerij op, waar hij erg trots op was.

Tegelijk met de 4 andere Udense missionarissen werd hij op 30 mei 1965 te Buta vermoord.

Veghelsedijk

Het was de verkeersweg naar Veghel, die in het lager gelegen Broek opgehoogd moest worden vanwege de winteroverstromingen van de Leigraaf in vroeger dagen. Vandaar ook de naam dijk.

Jan Verhoevenstraat

Kruisheer-Missionaris Jan Verhoeven werd geboren op 8 oktober 1933 in Uden. Hij studeerde in Uden bij de Kruisheren en trad na voltooiing van het klein seminarie in bij de Kruisheren te Neeritter. Na de hogere studies in Zoeterwoude en St. Agatha werd hij tot priester gewijd in 1959. Hij behaalde in Leuven het licentiaat in de theologie.

In september 1963 ging hij naar de Kongo om daar leraar te worden aan het seminarie te Bondo. Vanaf januari 1964 was Jan leraar aan de oriëntatieklassen te Monga. Ook aan dit veelbelovende jonge leven kwam een einde op 30 mei 1965.

Peerke Verkuijdenstraat

Peerke Verkuijden was Kruisheer-broeder en eveneens missionaris. Geboren in Uden op 15 april 1899, trad hij in bij de Kruisheren te Diest (België) in 1923. Hij verbleef in het klooster te Maaseik tot aan zijn vertrek naar Kongo in 1928.

Daar was Peerke op verschillende plaatsen werkzaam in het bisdom Bondo tot aan zijn dood. Op 30 mei 1965 werd ook hij op wrede wijze vermoord.

Waterstraat

Vroeger noemde men het gedeelte van de Helenastraat tussen de vroegere Geenenweg en St. Janstraat: de Watersteeg. Vooral het gedeelte, waar nu de Waterstraat ligt, had veel van het overvloedige water te lijden.

Flatwijk-Nonnenveld

De flats: Eigenlijk vormt de bebouwing tussen Marktstraat-St. Janstraat en de voormalige spoorlijn de Oranjebuurt. De enige hoogbouw in onze gemeente gaf Uden in het zuidwesten een stedelijk aspect.

Nonnenveld: Naamsuitleg van Nonnenveld spreekt eigenlijk voor zich. Het is het veld achter het klooster van de 'aauw-nonnen', zoals de zusters Birgittinessen in Uden worden genoemd.

Flatgebouw aan de Wilhelminastraat

Abdijlaan

De Abdijlaan is genoemd naar de abdij van de Zusters Birgittinessen.

Zij vestigden zich in 1711 vanuit Coudewater (bij 's-Hertogenbosch) in Uden.

De stichtster van deze orde is de H. Birgitta van Zweden (zie Birgittinessenstraat).

Deze congregatie werd op bevel van de Staten ten tijde van Frederik Hendrik uit De Meijerij van Den Bosch verdreven. Zij konden zich in Uden vestigen, omdat dit dorp tot de vrije Heerlijkheid van Ravenstein behoorde.

Beatrixhof

Beatrix Wilhelmina Armgard, prinses der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, is de oudste dochter uit het huwelijk van Koningin Juliana en Prins Bernhard. Ze is geboren op 31 januari 1938 te Soestdijk.

Op 10 maart 1966 huwde ze te Amsterdam met Prins Claus George Willem Otto Frederik von Amsberg. Tot koningin werd ze ingehuldigd op 30 april 1980.

Broekmorgen

Broek betekent moeras, land zonder waterlozing. Morgen is een oppervlaktemaat nl.

De abdij met kapel van de zusters Birgittinessen

zoveel land als men op een ochtend (van zonsopgang tot het Angelus) kan ploegen. Broekmorgen is dus een nat stuk land, van bepaalde omvang.

Burenstraat

De Burenstraat is een oude verbindingsweg tussen dit gebied en het centrum van Uden. Bij begrafenissen van overleden bewoners van de Hulstheuvel en van een groep huizen van Eikenheuvel werd vroeger deze weg gebruikt. Het was de lijkweg van meerdere buurtschappen. De zorg voor de overledenen was een bijzondere taak van de burens.

Nonnenveld

De Orde van de Birgittinessen is de oudste zusterorde, welke zich in de vrije Heerlijkheid van Ravenstein in Uden vestigde (1711). In de volksmond worden zij de 'aauw nonnen' genoemd toen andere zusters zich ook in Uden vestigden. Het is een contemplatieve orde, d.w.z. dat hun leven bestaat uit een sterke regel, gericht op gebed en beschouwing.

Willem-Alexanderhof

Prins Willem-Alexander is de oudste zoon uit het huwelijk van Koningin Beatrix en Prins Claus. Hij is geboren te Utrecht op 27 april 1967. Hij is de Prins van Oranje, beoogd troonopvolger.

Bitswijk

Uden was eertijds verdeeld in vier waecken of wijken: Biesen, Leegbroek, Hoogbroek en de Grote Waeck. Over iedere waeck stond een burgemeester, over de grote waeck zelfs twee. Bits is een afleiding van het oude woord bijten, dat klieven betekent. Bitswijk betekent dus gekloofde of verdeelde wijk. De grote waeck werd in de 18e eeuw inderdaad gesplitst in twee wijken met name Hoeven en Zandbergen. Die vroegere burgemeester was in zijn wijk verantwoordelijk voor de openbare orde. Ook voerde hij de schouw van wegen, voetpaden en waterlopen (Openbare Werken). Ontegengelijk heeft hij via zijn financiële taken de meeste indruk op zijn medeburgers gemaakt, want - samen met zijn collega's - stelde hij de dorpsbegroting op en was daardoor verplicht tot het innen van belasting bij al zijn plaatsgenoten, dus ook bij familie en vrienden.

Accordeonstraat

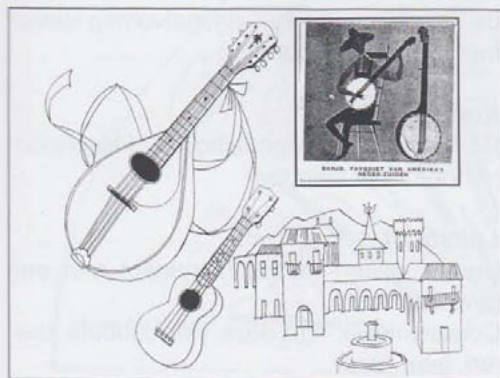
De accordeon is een muziekinstrument met blaasbalg en metalen tongen. De naam aan dit instrument is gegeven in 1829 door Cyril Damian te Wenen.

Altstraat

Alt is een verkorting van altviool. Het is een grote soort viool, de tweede in toonhoogte, waarmee de altpartij wordt gespeeld.

Banjostraat

De banjo is een gitaarachtig muziekinstrument met een ronde, met varkensblaas gespannen klankkast.

Basstraat

De bas is een strijkinstrument waarmee lage tonen worden voortgebracht, met

name de contrabas.

Bazuinlaan

De bazuin is een soort trompet of hoorn, van zeer krachtige klank. In verschillende vormen wordt hij bij allerlei volkeren gebruikt.

Bugelstraat

De bugel is een signaalhoorn: een koperen blaasinstrument. De toon van een bugel is groter en voller dan die van de piston (een ander koperen blaasinstrument) en minder schetterend dan die van de trompet.

Cellostraat

Cello is een verkorting van violoncello: een viersnarig strijkinstrument. Deze is in vorm gelijk aan een viool, wordt gestemd tussen altviool en contrabas in. Bij het bespelen wordt hij tussen de knieën gehouden. Hij heeft een ronde, volle krachtige toon.

Cimbaallaan

De cimbaal is elk van de twee koperen of bronzen schijven, die in het midden gewelfd zijn. Om een klank te krijgen worden ze tegen elkaar geslagen. Een synoniem is klankbekken.

Citerstraat

De citer is een muziekinstrument met veel over een vlakke klankbodem gespannen

snaren, dat met een plectrum (tokkelplaatje) bespeeld wordt.

Dwarsfluitstraat

De dwarsfluit is een fluit, die men dwars tegen de mond houdt.

Gitaarstraat

De gitaar is een tokkelinstrument, oorspronkelijk met vijf, thans met zes snaren. Met de vingers van de linkerhand wordt tegen de snaren gedrukt en met de rechterhand getokkeld.

Grootveldstraat

Oorspronkelijk was het de verbindingsweg voor de mensen die zich vanuit Nistelrode, Oss, Schaijk en omgeving naar de Udense markt begaven. Haar naam ontleent zij aan het Grootveld, dat er oostelijk van gelegen is.

De naam Grootveld, evenals Kleinveld, is misschien een overblijfsel uit de Frankische tijd. In een Frankisch dorp lagen op het Grootveld de akkers die tot de gemeenschap behoorden, terwijl het Kleinveld toen particulier bezit was. Zeker is, dat de gronden die behoren tot Grootveld en Kleinveld deel uitmaakten van de Aldetiend (zie Aldetiendstraat), de oudste kern van Uden waarvan de grond reeds in de Frankische tijd, vóór het leenstelsel, in cultuur gebracht was.

Harmoniumlaan

Een harmonium is een kamerorgel met toetsen en registers, maar met tongen in plaats van pijpen. De Franse orgelbouwer Alexandre Debain gaf het in 1840 deze naam.

Harpstraat

De harp is een muziekinstrument van driehoekige vorm met snaren die met de vingers getokkeld worden.

Tegenwoordig zijn er ook grote uitvoeringen met pedalen.

Hobostraat

De hobo is een houten blaasinstrument in

de vorm van een buis die aan het ene einde breder is dan het andere. In het mondstuk zit een rieten pijpje.

Hoornstraat

De hoorn is een blaasinstrument voor het geven van signalen of het maken van muziek. Aanvankelijk werd hij gemaakt van een holle runderhoren, thans van hout of koper.

Klarinetstraat

De klarinet is een houten blaasinstrument met een dik, snavelvormig mondstuk en heeft een grote toonumfang.

Klaroenlaan

De klaroen is een trompet met zeer heldere en doordringende tonen.

Klavecimbellaan

De klavecimbel is een vleugelvormig klavier met vier tot vijf octaven.

Kornetstraat

De kornet is een signaalhoorn of klephoorn (= hoorn met kleppen).

Luitstraat

De luit is een muziekinstrument met een gewelfde romp.

Oorspronkelijk had deze vier dubbele snaren, later meer.

Vroeger was hij zeer populair, thans wordt hij nog gebruikt voor uitvoeringen van barokmuziek en voor begeleiding van eenvoudige (volks-)liederen.

Mandolinestraat

De mandoline is een klein, luitvormig muziekinstrument met vier paar stalen snaren, waarop met een pen (plectrum) getokeld wordt.

Muziekplein

Deze naam spreekt voor zichzelf. Het is de toonkunst die door de mens wordt voortgebracht.

Nassaustraat

Engelbert van Nassau kreeg met Jan van Loon, heer van Heinsbergen, de opbrengsten uit de heerlijkheid Ravenstein in 1413 in pand van Elisabeth van Kleef, weduwe van Reinout van Valkenburg (zie Elisabethstraat).

Orgellaan

Een orgel is een muziekinstrument samengesteld uit pijpen en klavieren (toetsen). De klanken worden voortgebracht door luchtstromen die door kanalen naar de pijpen worden geleid.

Paukenstraat

Pauken zijn muziekinstrumenten van hout of koper (soms zilver) die op een van onderen rond toelopende ketel lijken. Ze zijn met een kalfs- of ezelsvel bespannen en worden paarsgewijs met stokken die van kleine ballen voorzien zijn, geslagen.

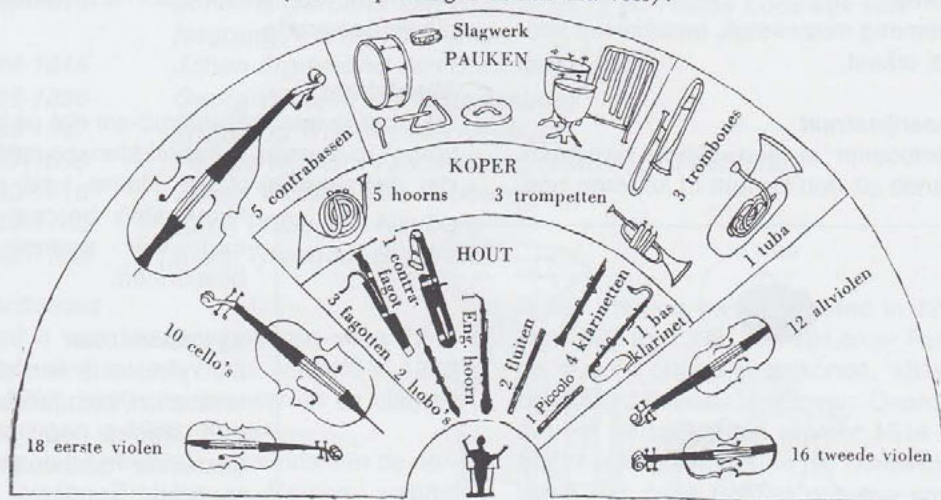
Pianostraat

De piano is een muziekinstrument waarbij door middel van een klavier elastische hamertjes in aanraking worden gebracht met snaren, waardoor deze geluid geven.

Rode Akker

Rode akker is een veldnaam, waarbij rode mogelijk duidt op 'gerooidde plek in 't bos', zoals die bij de toenemende ontginning in de latere middeleeuwen (13e eeuw) ontstonden. (Een ander woord is brand, een benaming die we in ons buurdorp Zeeland aantreffen). Rood, als kleur van de grond: in het rivierkleigebied hebben de 'rooikampen' een rode kleur, omdat het leem rood gekleurd werd, veroorzaakt door ijzerneer-

Het grondplan van een symfonie-orkest
(andere opstellingen komen ook voor):

Het moderne orkest

slag bij sterke kwel.

Saxofoonstraat

De saxofoon is een metalen blaasinstrument dat met een mondstuk met een enkel riet aangeblazen wordt. De klankbuis is kegelvormig. Het instrument is genoemd naar zijn uitvinder, de Belg Adolphe Sax.

Schalmeilaan

De schalmei is een houten blaasinstrument, heeft een pijp met zes toongaten en een klep, een dun mondstuk en een klankbeker.

Spinetstraat

De spinet is een der oudste met toetsen bespeeld snaarinstrument. Het is een voorloper van de piano en voor het eerst gebouwd door Giovanni Spinetti rond 1503 in Venetië.

Steenovenstraat

Hier heeft begin deze eeuw een steenoven gelegen. Daarbij moet niet gedacht worden aan een fabriek(je), maar slechts aan een tijdelijk gebeuren. Het leem werd uitgegraven en in een vorm verwarmd.

Symfonie

Veelstemmig muziekstuk, geschreven voor een vol orkest.

Tamboerijnstraat

De tamboerijn is een kleine handtrom, bestaande uit een houten of koperen hoe-

pel. Aan de rand is hij van bellen of bekentjes voorzien en met een trommelvel bespannen.

Triangelstraat

De triangel is een slaginstrumentje in het orkest. Het is een stalen staafje dat gebogen is in de vorm van een gelijkzijdige driehoek en wordt bij het voortbrengen van geluid opgehangen.

Trombonestraat

De trombone is een geelkoperen schuiftrompet.

Trompetstraat

De trompet is een koperen blaasinstrument met ventielen dat een schetterende doordringende toon geeft.

Tubastraat

De tuba is een groot geelkoperen blaasinstrument met zware fagottoon.

Vaaldriessenstraat

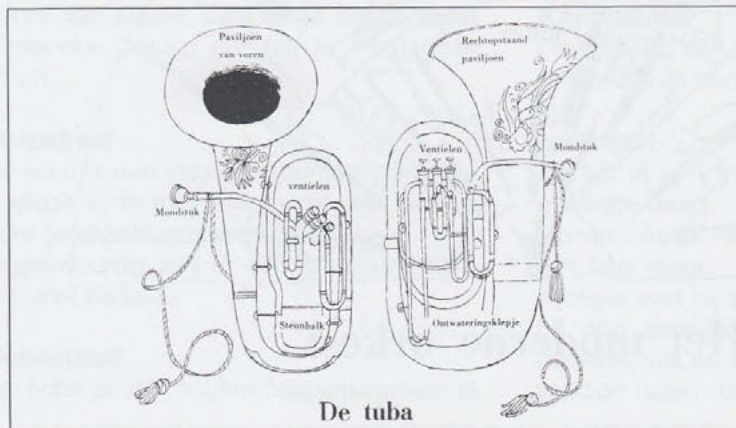
Dries is een braakliggende akker binnen de omheining van een boerenwoning. Een aan de boerderij gelegen omheinde dries was zeer geschikt voor beweiding door jong vee (zie Den Dries) Vaaldriessen is te verklaren als veulen-weide.

Vioolstraat

De viool is een strijkinstrument dat uit een langwerpige ronde in het midden ingesnoerde, betrekkelijk platte, kleine kast met klankgaten bestaat en met vier snaren is bespannen.

Xylofoonstraat

De xylofoon is een slaginstrument bestaande uit een reeks op toon gestemde hardhouten of metalen staafjes. Hij wordt met hamertjes geslagen.

De tuba

Hoeveneseveld

Hoeveneseveld: De oorspronkelijke betekenis van het woord 'veld' luidt: gebied, dat op min of meer natuurlijke wijze afwatert op lagere terreingedeelten. Hier wordt bedoeld: het in cultuur gebrachte veld van de Hoevenese Waeck (wijk).

Opgvolgende heren en vrouwen van het land van Herpen/Ravenstein:

1167-1204	Hendrik II van <u>Cuijk</u>
1204-1233	Albert I van <u>Cuijk</u>
(1233-1268)	Rutger I van <u>Herpen</u>
(1286-1297)	Albert II (<u>Alard</u>) van Herpen
(1301)	Rutger II van Herpen
(1302-1308)	Albert III van Herpen
(1313-1324)	Rutger II van Herpen (als voogd voor Marina van Herpen?)
1324-1345	Jan van <u>Valkenburg</u>
1345-1378	<u>Walraven</u> van Valkenburg
1378-1396	<u>Reinoud</u> van Valkenburg
1396-1397	<u>Simon</u> van Salm
1397-1397	Jan van <u>Salm</u>
1397-1431	Adolf van <u>Kleef</u>
1431-1444	Johan van <u>Kleef</u>
1444-1448	Adolf van <u>Kleef</u>
1448-1450	Johan van <u>Kleef</u>
1450-1492	Adolf van <u>Ravenstein</u>
1492-1527	<u>Philips</u> van Ravenstein
1527-1592	Wilhelm IV van <u>Kleef</u> (eerst onder voogdij van Johan II van <u>Kleef</u>)
1592-1609	Johan Wilhelm van <u>Kleef</u>
1609-1614	Johan Sigismond van <u>Brandenburg</u> en Philips Lodewijk van <u>Neuburg</u> , het con dominium
1614-1615	Johan Sigismond van <u>Brandenburg</u>
1615-1630	Georg Wilhelm van <u>Brandenburg</u>
1630-1647	<u>Wolfgang Wilhelm</u> van <u>Neuburg</u>
1647-1690	Philips Wilhelm van <u>Neuburg</u> (sinds 1670 definitief)
1690-1716	Johan Wilhelm van <u>Neuburg</u>
1716-1742	<u>Karel Philip</u> van <u>Neuburg</u>
1742-1795	<u>Karel Theodoor</u> <u>Sulzbach</u>

Alardstraat

Alard II van Herpen, geboren circa 1240 (zie Cuijkstraat) als ridder vermeld in 1268 en 1297, heeft uitgeblonken in de slag bij Woeringen in 1288.

Deze slag betekende het einde van de oorlog tussen Brabant en Keulen, waarbij Limburg bij Brabant werd gevoegd.

Bij zijn echtgenote Hadewich had hij twee zonen, Rutger en Albert geheten. Albert, geboren circa 1260, was ridder. Als Albert

III van Herpen was hij bekend in 1278 en van 1302 tot 1308. Van zijn broer Rutger is de oudste originele oorkonde, 1314, van onze regio bewaard gebleven. Daaruit blijkt dat het kerspel Uden al vóór 1314 in zijn macht was gekomen. In die oorkonde is te lezen dat deze Rutger 'gemene gronden' heeft verkocht aan de bewoners van de buurtschappen Boekel en Volkel. Dat wil zoveel zeggen, dat hem het gebruiksrecht van de gemeenschappelijke bodem tussen

de toen kleine kernen Boekel en Volkel werd ontfutseld. Dat is een eerste stap naar economische zelfstandigheid, omdat de mensen het van toen af, wat dat betreft, zelf voor het zeggen hadden.

Aldetiendstraat

Zij kreeg deze naam, omdat deze straat ligt bij percelen, die oorspronkelijk behoorden bij de Aldetiend. Dit zijn gronden waarvan belasting geheven werd in de vorm van tienden: dat is het tiende gedeelte van de opbrengst in natura. De naam Aldetiend betekent hetzelfde als oude tiend. Hieronder verstaat men landerijen, die reeds in cultuur gebracht waren voor het instellen van de tienden.

Anjerstraat

Anjer = anjelier. Het is een plantengeslacht met fraaie welriekende bloemen. (Zie Anjelierstraat).

Begoniastraat

De begoniafamilie is oorspronkelijk een tropisch plantengeslacht, met soms sierlijk getekende scheve bladeren en lieve bloemen, genoemd naar plantkundige Michel Begon (1638-1710).

Ze wordt hier als sierplant gekweekt. Veel soorten laten zich vermenigvuldigen door de afgesneden bladeren plat op de aarde te leggen en een insnijding in de nerven te maken.

Hier ontstaan dan bijknoppen die nieuwe plantjes leveren.

Brandenburgstraat

Deze naam houdt de herinnering levend

aan het geslacht Brandenburg, dat over onze regio de soevereiniteit deelde met het geslacht Neuburg van 1614 tot 1648 en bovendien de titel heer van Ravenstein behield tot het arrangement van 1671, waarbij het Land van Ravenstein definitief aan Neuburg kwam. Vermeldenswaard is dat Georg Wilhelm, keurvorst van Brandenburg, hertog van Pruisen en Kleef, de 'bouwvergunning' verleende voor de Protestantse kerk te Ravenstein, de enige in deze contreien.

Georg Wilhelm, keurprins van Brandenburg, bakte de Ravensteiners een stevige poets door een kapitaal te lenen bij Holland dat nooit werd terugbetaald, waardoor de Staten Generaal een bezetting legden in de stad Ravenstein!

Crocusstraat

De crocus behoort tot een irisachtig plan-

tengeslacht.

Het is een knolgewas met witte, gele of paarse bloemen. De crocus wordt als sierplant gekweekt.

Cuijkstraat

De oudst bekende heren in onze regio behoorden tot het geslacht dat zich naar hun gebied 'van Cuijk' noemde. Hendrik II, geboren circa 1130 en overleden in 1204, nam deel aan de Kruistochten. Hij was gehuwd met Sofia van Renen (vermeld in 1157 en 1204), erfdochter van Herpen. In 1191 droeg hij het Land van Herpen op aan (de Hertog van) Brabant, hertog van Lotharingen.

Hendrik II werd opgevolgd door zijn zoon Albert I van Cuijk, geboren circa 1160 en overleden in 1233. Hij was heer van Cuijk en Herpen (vermeld in 1191 en 1233) en gehuwd met van Merheijm. Hun oudste zoon erfde Cuijk: Hendrik van Cuijk, overleden in 1254. Hun jongste zoon Rutger kreeg Herpen.

Elisabethstraat

Elisabeth van Kleef werd circa 1365 geboren en is overleden in 1439. Zij trouwde in 1393 met Reinout van Valkenburg (zie Reinoldstraat), die al in 1396 overleed en de heerlijkheid Ravenstein naliet aan zijn neven Simon en Jan van Salm (zie Salmstraat). De weduwe Elisabeth bleef vruchtgebruikster van de heerlijkheid, waarvan haar broer Adolf in 1398 eigenaar werd.

Zij is hertrouwd in 1401 met Steven van Mittelsbach, paltsgraaf aan de Rijn en hertog in Beieren, en gaf in 1413 het Ravensteinse land in pand aan Jan van Loon, heer van Heinsbergen (zie Heinsbergenstraat) en aan Engelbert van Nassau (zie Nassaustraat).

Filipstraat

Een groot man uit het geslacht van Kleef is Filips van Ravenstein, die krijgskundige talenten aan politieke bekwaamheid koppelde en een vorstelijke hofhouding voerde op basis van zijn aanzienlijke vermogen.

Filips, slotvoogd, veldheer en leermeester van Karel V, was een aantal jaren gouverneur van Genua en heeft een boekje geschreven over krijgstactiek te land en ter zee.

Aan de kerk van Herpen schonk hij in 1522 een gewelfschildering. Een jaar later stierf zijn echtgenote Françoise de Saint Pol. Niet lang daarna, in 1528, sloot Filips zelf voorgoed de ogen.

Alsof hij dat voorvoeld had, had Filips het jaar tevoren zijn naneef Willem van Kleef benoemd tot universeel erfgenaam, aangezien zijn huwelijk kinderloos was gebleven. Karel V zou het Land van Ravenstein erven, mits de algemeen erfgenaam met een ander gelijkwaardig gebied zou worden schadeloos gesteld. Dat lukte Karel niet en zo bleef Ravenstein een bufferstaatje aan de Maas tussen Brabant en Gelre. Het zou tot 1794 als souverain gebied de eeuwen trotseren.

Gulikstraat

Door zijn huwelijk in 1510 met Maria, de erfdochter van Gulik, verwerft Johan III, hertog van Kleef en graaf van Mark, de hertogdommen Gulik en Berg en het graafschap Ravensberg. Tezamen vormen deze gebieden aan de Nederrijn anderhalve eeuw een politieke en economische macht van betekenis.

Herpenstraat

De jongste zoon van Albert I van Cuijk (zie Cuijkstraat) erfde het land van Herpen en noemde zich daarnaar. Rutger I van Herpen is geboren circa 1200, wordt vermeld in 1226 en 1267, was ridder en gehuwd met Maria van Diest. Zij waren de ouders van Hendrik (overleden in 1268) en van Alard (II) van Herpen, geboren omstreeks 1240. (zie Alardstraat).

Hyacintstraat

De hyacint is een sierplant, afkomstig uit het Oostelijk Middellandse-Zeegebied en behoort tot de leliëfamilie. Het is een bolgewas die hier in vele variëteiten wordt gekweekt.

Karelstraat

Karel Philip, de laatste Neuburg werd in 1716 de opvolger van zijn broer Johan Wilhelm (zie Nieuburgstraat). Met zijn toestemming werd in 1729 de Ravensteinse Loterij opgericht, die o.a. een forse bijdrage leverde voor de bouw van de Birgittinessenkapel in Uden. Karel Theodoor van Sulzbach, 1724-1799, keurvorst van de Palts, hertog van Beieren, huwde in 1742 met zijn volle nicht Maria Elisabeth van Sulzbach. Tijdens zijn bewind werd in 1743 te Uden de Latijnse School gesticht door Walterus Pijnenborgh (zie Walterus Pijnenborghhof) en in 1752 te Ravenstein het gymnasium Aloysianum. In 1792 vierde men op uitbundige wijze het gouden regeringsjubileum van vorst Karl Theodor: het was het laatste feest op vrije bodem. Met de komst van de Franse troepen in 1794 verdween de soevereiniteit voorgoed.

President Kennedylaan

John Fitzgerald Kennedy, geboren op 29 mei 1917, van Ierse en rooms katholieke afkomst, werd in november 1960 gekozen tot 35e president van de Verenigde Staten. De inauguratie vond plaats op 20 januari 1961. Zijn 'New frontier' politiek van sociale hervorming op allerlei terreinen stiet op tegenstand van het Congres, maar gaf het land nieuwe hoop en inspiratie. Hij genoot wereldwijde faam en gezag door zijn voortvarende aanpak van de rassenintegratie en de wapenwedloop. In 1963 sloot hij met de voormalige Sovjet

Unie een verdrag dat kernproeven verbood. Op 22 november 1963 werd hij in Dallas vermoord.

Kleefsestraat

In de 14e eeuw is het kerspel Uden een leen van de graven van Kleef (zie Valkenburgstraat). De directe bemoeienis van deze graven (later hertogen) vangt aan in 1397 als graaf Adolf dit gebied verwerft als losprijs van Simon van Salm (zie Simonstraat).

Bij Adolfs overlijden in 1448 komt de heerlijkheid aan zijn tweede zoon die zich Adolf van Ravenstein liet noemen.

Hij maakte een glanzende carrière bij de

Johan Wilhelm (1592-1609) was de laatste heer uit het Kleefse Huis.

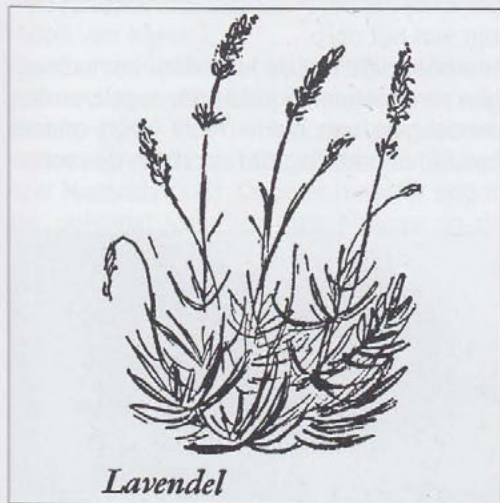
Bourgondische vorsten; aan hem heeft het huis (paleisje) Ravenstein zijn naam te danken. Bij zijn verscheiden in 1495 gaat

zijn gebied over aan zijn enige zoon Filip (zie Filipstraat). De Kleefse glorie vergaat onder diens verre neef en erfgenaam Willem de Rijke (zie Willemstraat). Deze neergang bleef aanhouden onder het bewind van zijn zoon en opvolger hertog Johan Wilhelm, de laatste van dit geslacht, zwak naar lichaam en geest.

Als op de dag dat het Twaalfjarig Bestand wordt getekend voor hem de doods klok luidt, betekent dit tevens het einde van het Kleefse tijdperk in onze contreien (zie Wolfgangstraat).

Lavendelstraat

Lavendel behoort tot het geslacht van lipbloemige halve heesters, waarvan de sterk aromatische bloemen gedroogd, o.a. door de Romeinen, werden gebruikt om badwater te parfumeren. Ook nu nog wordt lavendel vanwege zijn aromatische geuren gekweekt.

Leeuweriksweg

De percelen die ten oosten van de Leeuweriksweg liggen behoorden tot de tiend de Leeuwerik.

Maatsestraat

Maat, mat, betekent bij hooiland de hoeveelheid die in één dag door één man gemaaid kan worden en wordt allengs een

van het werk onafhankelijke oppervlakte-maat. De hoeveelheid gras, die ineens met de zeis werd afgemaaid, heette swade/swat. Ook dit woord werd tot landmaat en vervolgens veldnaam (zie Gezwat).

Marinastraat

Albert III, heer van Herpen, ridder, geboren circa 1360 (zie Alardstraat) had slechts één kind, Marina geheten. Ze is geboren omstreeks 1290 en in 1324 gehuwd met Jan van Valkenburg, waardoor een ander 'huis' in onze streken de macht in handen kreeg (zie Valkenburgstraat). Naar deze erfdochter, de laatste echte Herpen is de Marinastraat genoemd.

Meerloseweg

De oude naam van Melle was Meerlo. Deze naam treft men nog dikwijls aan op oudere kaarten van Brabant.

In Sleswijk's Atlas van Nederland staat het gehucht Melle nog steeds aangegeven als Meerlo. Om de herinnering aan deze naam te bewaren werd hij gekozen voor de weg, die naar die buurtschap leidt.

Narcisstraat

Geslacht van sierplanten in vele soorten gekweekt, meestal als bolgewas. Naast de gele en de witte narcis behoren bijvoorbeeld ook de sneeuwklokjes tot de familie. Vrij zeker moeten de meeste soorten, die bij ons in het wild voorkomen, als verwilderde tuinplanten worden beschouwd. Witte narcis = pinksterlelie, gele narcis = trompetnarcis.

Orchideestraat

De orchidee is met 18000 soorten de omvangrijkste van alle zaadplantenfamilies.

We kennen zowel inlandse als tropische en subtropische soorten.

De meeste soorten echter komen wat verspreiding betreft in Europa voor, m.n. zuidelijk van ons land. Een aantal tropische soorten worden in Nederland in kassen gekweekt en hebben de prachtigste kleuren.

Eén van de prachtige bloeiende Orchideën

Oude Hoevenseweg

zie Hoevenseweg

Piusplein

Dit plein is genoemd naar de aldaar in 1960 gebouwde Pius X-kerk. Pius X (Giuseppe Sarto) is geboren te Riese op 2 juni 1835.

Hij werd priester gewijd op 18 september 1858, tot Paus gekozen op 4 augustus 1903 en gekroond op 9 augustus. Hij overleed op 20 augustus 1914. Pius X werd op 29 mei 1954 heilig verklaard. Hij gaf decreten uit over de veelvuldige en dagelijkse communie (1905) en de vervroegde kindercommunie (1910).

Hij begon de codificatie van het kerkelijk recht in

1904 en richtte in 1909 het bijbelinstituut op.

Reinoldstraat

Na het overlijden van Marina (zie Marinastraat) in 1328 is Jan van Valkenburg (zie Valkenburgstraat) getrouwd met Catharina van Voorne, bij wie hij een dochter Philippa en een zoon Reinout kreeg. Deze Reinout was opvolger van zijn halfbroer Walraven (zie Walravenstraat).

Hij vergunde in 1380 aan de Ravensteiners stadsrechten en in 1385 een keur voor Uden: *'onsen gebueren ons dorps tot Uden, dat zij straten ende steegen meeren ende minnen meugen, alsoo dicke ende soo menichwerf als hen dunckt dat ons en ons lants urbaer (= nuttig) sij'*. Door dit voorschrift verwierven de Udenaren de bevoegdheid om ter plaatse wegen en straten aan te leggen of op te breken, waar daar maar behoefte aan bestond, als het maar strookte met het welzijn van het dorp.

Hierdoor blijkt dat de keur door het vastleggen van bestaande juridische regels en ook bevestiging van nieuw recht geen andere betekenis had, dan dat voortaan de rechts-

De omgeving van de "Oude kerk" voordat de Piuskerk werd gebouwd in 1960

zekerheid van de burgers veel zichtbaarder werd gemaakt.

Reinout was gehuwd met Elisabeth van Kleef (zie Elisabethstraat). Ook van Reinout, ridder 1367, heer van Dalenbroek 1372, heer van Herpen, Born, Susteren en Sittard 1378, raad van de hertog van Gelre, zijn verscheidene munten bekend, waaronder twee 'dubbele groten' met de vermelding Moneta Nova de Ravestein = nieuwe munt van Ravenstein.

Salmstraat

Reinout van Valkenburg, de man die Ravenstein in 1380 stadsrechten gaf en in 1385 een keur verleende aan Uden en Zeeland, had als oudste zuster Philippa van Valkenburg gehuwd met Jan van Salm. Uit dit huwelijk werden twee zonen en een dochter geboren; Simon van Salm erfde in 1396 het Land van Ravenstein van zijn oom Reinout, maar moest dit gebied al in 1397 afstaan als losprijs voor zijn leven aan Adolf van Kleef.

De dochter Odilia van Salm 1370-1428 was gehuwd met Jan van Polanen, heer van Breda (1340-1394). Hun dochter Joanna trouwde in 1403 met Engelbert van Nassau (zie Nassaustraat). Door dit huwelijk begon de opkomst van het huis Nassau in de Nederlanden.

Simonstraat

Simon van Salm, zoon van Jan van Salm en Philippa van Valkenburg, erft de heerlijkheid Ravenstein in 1396 omdat het huwelijk van zijn oom Reinout kinderloos was gebleven. In de oorlog tussen Willem van Berg en Adolf van Kleef koos Simon de verkeerde kant.

Hij werd gevangen genomen in de slag aan de Kleverham in 1397 en moest als losprijs voor zijn leven en vrijheid aan Adolf van Kleef de heerlijkheid Ravenstein afstaan. Dit deed hij een jaar later. Ook zijn broer Jan en zijn zuster Odilia doen prompt (1398) afstand van hun al dan niet vermeende rechten op de burcht van Ravenstein, het land van Herpen en het kerspel Uden.

Tulpstraat

Plantengeslacht van de leliëfamilie, uit bol-len gekweekt, met zesbladig kelkvormig bloemdek. Zo genoemd omdat, als de bloem wijd geopend is, er gelijkenis in kan worden gezien met een tulband (Mohammedaans hoofddeksel).

Valkenburgstraat

Jan van Valkenburg was ridder en heer van Susteren (1305), Born (1320), Herpen (1324). In het jaar 1324 trouwde hij met de Herpse erfdochter Marina (zie Marinastraat).

Hij kocht in 1338 Sittard. Onder zijn bestuur werd de democratische gedachte in ons dorp werkelijkheid door het instellen van een schepenbank. Van oudsher bestond het van huis uit Germaanse 'geburenrecht', op grond waarvan recht werd gesproken op basis van ongeschreven regels.

Daarnaast was zich een stelsel van geschreven recht gaan ontwikkelen met sterke invloeden uit het klassieke Rome. Die spelregels werden omschreven in een keur, een soort grondwet. Welnu in 1339 kreeg Uden waarschijnlijk zijn eerste, maar in alle geval oudst bekende *dorpskeur* (= dorpswetgeving), verleend door Jan van Valkenburg. De schepenbank voerde dus de regels van de dorpskeur uit. (zie Schepenhoek).

Walravenstraat

De oudste zoon van Jan van Valkenburg (zie Valkenburgstraat) en Marina van Herpen, Walraven genoemd, moet rond 1326 geboren zijn. Hij werd geplaagd door geldgebrek, omdat hij in Zuid-Limburg kostbare oorlogen had gevoerd. De rivier in zijn Oost-Brabantse gebied was uiteraard de mogelijkheid voor handel en transport, en een tol zou een uitkomst betekenen voor zijn lege beurs!

Omdat Walraven graag een oogje in het zeil wilde houden, verplaatste hij de burcht van Herpen naar de Maasoever onder Langel. De hertog van Brabant was daarover niet zo te spreken: om de eigenninnige Walraven klein te krijgen belegerde hij

diens slot aan de Maas (1364). Tevergeefs! De partijen sloten in 1365 de landvrede van Aken, waarbij werd vastgelegd dat 'raven' (van Walraven) het 'stein' (= kasteel) en de tol kon blijven handhaven. De kleine landsheer had daarmee het pleit gewonnen. Zo klein was hij overigens ook weer niet: in 1351 was hij reeds drost van Montfort en in 1357 landvoogd van Veluwe. Hij was gehuwd met Aleid van Asperen, heeft munten laten slaan in Sittard, Born, Asperen en in Herpen (de 'groot' en 'kwartgroot'), beide nog genaamd 'Moneta herpensis' = munt van Herpen.

Willemstraat

Willem IV, in 1528 erfgenaam van Filips van Kleef (zie Filipstraat), volgt zijn vader (Johan III) op als hertog van Gulik, Kleef, Berg, graaf van Mark en Ravensberg en heer van Ravenstein.

Voor hem was 1538 een bijzonder jaar: hij werd toen tot hertog van Gelre gekozen. Daarmee belandde hij in een wespennest, immers Gelre had tal van oorlogen te voeren en toen zijn bondgenoten hem afvielen zag Karel V de kans schoon om Gelre aan zijn landen toe te voegen.

Hij ging tot de aanval over en overwon. In 1543 werd het traktaat van Venlo gesloten. Willem deed een berouwvolle knieval voor keizer Karel, die nu alle 17 Nederlanden onder zijn gezag kreeg.

De vesting Ravenstein werd ontmanteld (1544). Het zat Willem IV allemaal niet mee. Tegen

zijn zin werd het Land van Ravenstein in 1559 ingedeeld bij het nieuwe bisdom Den Bosch. Willem, die sinds 1566 aan een verlamming leed, was een triest levenseinde beschoren: hij stierf in 1592, beroofd van zijn geestesvermogens.

Wolfgangstraat

Na de dood van hertog Johan Willem van Gulik en Kleef (25 maart 1609) werd de opvolging betwist door een groot aantal pretendenten. Het meest op de voorgrond traden

- Johann Sigismund van Brandenburg gehuwd met Anne van Pruisen (nicht, zustersdochter) en

Paltsgraaf Wolfgang Wilhelm was de vorst, die na het gekrakeel om de Kleefse erfenis de definitieve machthebber in Ravenstein werd op grond van het Verdrag van Düsseldorf (in het jaar 1630)

- Philips Lodewijk van Neuburg
gehuwd met Anne van Kleef
(zuster)

weldra vervangen door zijn zoon Wolfgang Wilhelm (neef, zusterszoon).

Deze twee waren reeds 31 mei 1609 bij het Vergelijk van Dortmund overeengekomen de landen samen te regeren als 'possiderende vorsten' (bezitters van de erflanden). Weldra ontstond echter een conflict tussen Johann Sigismund en Wolfgang Wilhelm. Een extra complicatie kwam toen de eerste calvinist werd en de tweede overging tot het katholicisme. Neuburg kreeg de steun van de Aartshertogen in Brussel, Brandenburg kreeg de Staten Generaal / Republiek aan zijn zijde.

Op 12 november 1614 kwam door het Verdrag van Xanten de vrede tot stand waarbij de Gulik-Kleefse erflanden in theorie verenigd bleven onder gezamenlijk beheer. In feite werden Gulik en Berg echter vanuit Düsseldorf door Neuburg geregeerd, terwijl Kleef, Mark, Ravensberg en Ravenstein door Brandenburg vanuit Berlijn werden bestuurd. Bij de verdeling in 1666 werden de erflanden aldus definitief gedeeld, met uitzondering van de heerlijkheid Ravenstein die eerst bij arrangement van 1671 rechtens overging aan Neuburg (die in feite al sinds 1631 de alleenheerschappij over Ravenstein voerde!).

Schutveld-Molenheide

Een schutveld is het gebied, waarin zich de schutkooi bevond. Dit is een omheinde plaats waarin verdwaald vee werd opgesloten. Onder verdwaald vee dient te worden verstaan: vee, waarvan de eigenaar onbekend was en/of vee, dat zich wederrechtelijk bevond op de gemene weiden (de weide van het gemeenschappelijk bezit). Zie ook Schutboomstraat.

Molenheide: 'Heide' had oorspronkelijk een ruimere betekenis dan thans: het duidde het onontgonnen, onbewerkte land aan.

Hier stonden van oudsher de twee windmolens, de noordermolen en de zuidermolen, waarop al het graan uit de dorpen Uden, Boekel en Zeeland moest worden gemalen. De landsheer was de eigenaar van deze molens krachtens het windrecht. Dat wil zeggen, het absolute recht om windmolens op te richten en te exploiteren.

Door de landrentmeester werden de Udense molens gezamenlijk verpacht voor 6 jaar; sinds 1760 voor 24 jaar.

Het dagelijks onderhoud kwam ten laste van de molenaar, die als maalloon een acht-tiende deel van het aangeleverde graan mocht nemen.

"Janus de Wachter" (Christiaan Verbakel 1861-1937, de volksdichter van Uden) vertolkt het handelen van de molenaar als volgt:

'Ik vraag me af met angst in het harte,

hoe het de mulder zal vergaan.

Wanneer die schepper met zijn schepper,

voor Scheppers Rechterstoel zal staan.'

Anjelierstraat

Anjelier is een synoniem voor anjer.

De naam anjelier is al zeer oud en waarschijnlijk ontstaan uit Noord-Italiaanse plaatsnaam Angera, vroeger Anghiera. Italië is het stamland van de Anjelier.

van anjers die in Nederland in de vrije natuur voorkomen. Naast de in het wild voorkomende anjersoorten is duizend-schoon één van de drie soorten die vrij algemeen in tuinen voorkomen. Ze worden

Bevrijdingspark

Uden werd bevrijd door de geallieerden in september 1944, tijdens de Operatie Market Garden. Uden lag aan de Corridor, de weg Eindhoven - Arnhem. Bij de 40e herdenking kreeg dit centraal gelegen park zijn naam.

Duizendschoonstraat

Eén van de vijf soorten

De bevrijders in de Kerkstraat, 21 september 1944.

hier lievermennekes genoemd.

Elzenstraat

De els is een boom van het geslacht *alnus*, uit de familie der berkachtigen. Aan deze boom of struik groeien zowel mannelijke als vrouwelijke bloemen. Hij is daarom éénhuzig. Elzenkatjes zijn mannelijk, de propfen zijn vrouwelijk. Daardoor is de els heel uniek.

Ereprijsstraat

De ereprijs behoort tot het geslacht van planten met een vierbladige kroon: *Veronica*, heeft hemelsblauwe bloemen. Ze draagt deze prijzende benaming omdat de plant werd gebruikt als geneesmiddel.

De Geren

Geren zijn schuine stukken land, ontstaan door vroegere landverdeling. Ze lopen spits toe, de scheidingslijnen lopen niet evenwijdig aan elkaar. Het begrip komt ook voor bij kleding ('n gerende rok) of b.v. bij een kamer, als de muren enigszins schuin naar elkaar toelopen.

Herman Linnebankhof

Hermanus Hubertus Linnebank werd geboren op 6 oktober 1876 te Oudewater. Hij is tot priester gewijd op 27 mei 1899. Hij was Kruisheer en leraar in de Nederlandse taal en letterkunde aan het College te Uden. Verder was hij dichter, literair criticus, promotor van het esperanto en schrijver van talloze artikelen. Met een onderbreking van een paar jaar, was hij zijn hele leven werkzaam in Uden.

Het Udens dialect interesseerde hem in hoge mate. Hij wist de sfeer van het dorp aan te voelen als geen ander. Hij sprak en schreef het Udens dialect jarenlang en publiceerde o.a. in de Sint Jansklokken (*Bisdomblad*). Hij overleed 13 april 1927 op 51-jarige leeftijd te Uden.

Lupinestraat

Lupine behoort tot het vlinderbloemig plantengeslacht, waarvan de soort met de gele bloemen als groenbemesting wordt

gebruikt. Ze komen zowel in de vrije natuur als in tuinen voor.

Millsebaan

Deze straat vormt een van de oude marktwegen van Uden naar Mill (land van Cuyk). Sinds onheuglijke tijden draagt zij deze naam.

Prior van Milstraat

Antonius Gerardus van Mil werd op 15 december 1866 geboren in Uden. Zijn geboortehuis lag aan de toen genoemde Schafstraat, tegenover de noordingang van het huidige Raadhuis.

Hij was prior van de Kruisheren en directeur van het College van 1902 tot 1923. Onder zijn bestuur kwam het nieuwe Kruisherenklooster (1904) en de huidige Kapel (1905) tot stand. Het college, dat vroeger een externaat was, werd door hem omgezet in een internaat, waarvan het eerste en grootste gedeelte in 1922 gereed kwam. Hij overleed te Diest (België) op 14 februari 1931.

Molenheideweg

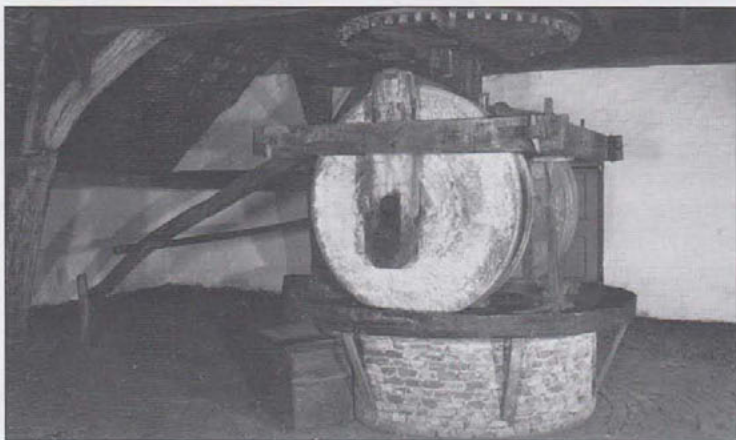
Bij de plaatsbepaling voor het oprichten van de beide molens (zie inleiding) werd door de landsheer waarschijnlijk voor dit vlakke heidegebied gekozen om zoveel mogelijk profijt te hebben van de wind.

Mussenstraat

De mus behoort tot het geslacht van zangvogels (*Passer*), m.n. de huismus, een grijs en bruin vogeltje. Het is een onbeschermd vogel, die vroeger veel schade aanbracht aan de gewassen en daardoor niet erg geliefd was bij de plaatselijke bevolking. De schade was zó ernstig, dat er destijds in Uden een 'mussengilde' bestond. Daar kon men levende of dode mussen inleveren en ontving daar dan een vergoeding voor: 1 ct. voor een jonge vogel en 2 ct. voor een volwassen mus. De straat loopt langs een aantal percelen, die vanouds de naam 'mussennest' dragen, vanwege het geweldige aantal mussen, dat in deze omgeving hun nestje bouwden.

Oliemolenstraat

Deze naam werd gekozen, omdat deze straat langs het Oliemolenvaartje liep. Dit vaartje is dat gedeelte van een waterloop, dat lag tussen de Pres. Kennedylaan en de Burenstraat op Hulstheuvel. Waarschijnlijk dankt het haar naam aan de oliemolen, die aan een huis aan de Prior van Milstraat stond. Oude Udenaren weten te vertellen, dat in dit huis de 'Oliekes' woonden. Dat was geen familienaam, maar een bijnaam voor de familie van der Linden, vanwege het vak dat zij uitoefende, nl. olieslaan. De vergunning voor de rosmolen dateert van 1659.

Interieur van een oliemolen

Parallelweg

De naam van deze straat, in de volksmond Prelweg geheten, vindt zijn oorsprong in het parallel of evenwijdig lopen met de toenmalige spoorlijn van het Duitse lijntje, de lijn Boxtel - Wesel.

Pioenroosstraat

De pioenroos is een vaste, overblijvende sierplant uit Z.O.-Europa van het geslacht van de ranonkelfamilie, met grote, rode bloemen. Als geneeskrachtige plant wordt de pioen in ons taalgebied al in de 13e eeuwse recepten vermeld en kennelijk is ze al vroeg in kruidentuinen gekweekt: *'Die wortel van Pioenen ghedroocht ende ontrent een boone groot met meede ghedroncken ver-*

weckt die natuerlijke cranckheyt van den vrouwen / zy doet die moeder wel suyveren als zy van kinde verleeget zijn / ende versuet die pijnne ende weedom des buycx. Die wortel aen den hals ghehangen / gheneest die vallende sieckte / als Galenus ende meer andere bevonden hebben sonderlinghe ane ionghe kinderen.' Door Hieronymus Bock wordt de sierplant in 1560 nog als rariteit vermeld, maar in de tweede helft van de 16e eeuw krijgt ze in onze streken een steeds grotere verbreiding. Een soort is de boerenroos. Als uitdrukking spreken we over: blozen als een pioen.

Schutboomstraat

De naam vindt zijn ontstaan in de Schutboomse akker, waar voorheen een schut-boom stond. Een schutpaal of schut-boom was een slag-boom, waarachter het van gemeentewege opgevangen vee werd vastgehouden. Het schut of schutte was de plaats, waar men iets opborg of in veiligheid bracht, vooral opgevangen, loslopend vee. Daar de plaats, waar deze paal

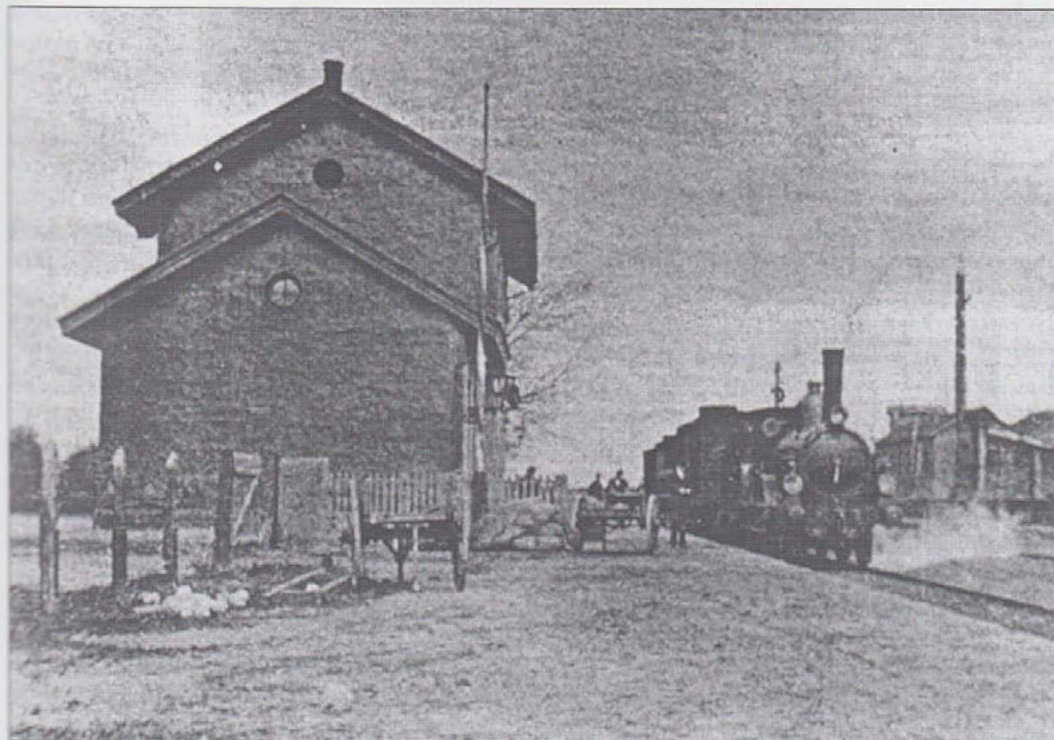
stond in geheel het dorp bekend was, werd de nabijgelegen akker, de Schutboomse akker genoemd. Schutboom moet niet verward worden de schutsboom, de paal, waarop bij schutters- en gildefeesten de vogel werd vastgemaakt, die afgeschoten moest worden. Degene, die deze houten vogel afschoot was koning van dat jaar.

Schutveldstraat

Schutveld is een ander woord voor schut-akker (zie Schutboomstraat).

Stationstraat

Sinds maart 1873 exploiteerde de Noord-Brabants-Duitse Spoorwegmaatschappij (de NBDSM) de spoorlijn Boxtel-Wesel, een der voornaamste spoorlijnen die het

Het station met stoomtrein (1895).

verkeer met het oosten onderhield. Voor het in- en uitlaten van reizigers en goederen stopten deze internationale treinen ook in Uden.

Het stationsgebouw werd vanwege het vervallen van deze spoorwegverbinding in 1967 afgebroken.

De straat loopt in de richting van het vroegere station.

Violierstraat

De violier behoort tot het geslacht van de kruisbloemigen.

Het is een sierplant met langwerpige, bijna gaafrandige bladen. De bloemen zijn meestal paars-rood, rose of wit en vaak gevuld. Het is een der oudste sierplanten.

Vlosstraat

Dit gedeelte van de buurtschap Molenheide, droeg de naam 'De Vlos'. Vlos of vlaas betekent stilstaande plas in bos of heide, een laag gedeelte waar vroeger een ven was.

Volkelseweg

Dit is de oorspronkelijke verbindingsweg van Uden naar Volkel.

Hoeven

Met het woord 'hoeve' duidde men oorspronkelijk aan: zoveel land als nodig was voor een boerenbedrijf, dat door een normaal gezin bewerkt kon worden en van welks opbrengst dat gezin kon leven. Een hoeve was dus een oppervlaktemaat. Later ging men de term gebruiken ter aanduiding van het bedrijf, het land met het huis, en ten slotte voor de woning zelf. Kennelijk was Hoeven de wijk van Uden, waar de grotere landeigenaren woonden.

NB. Hoeven, is de bakermat van de beeldhouwer Petrus Verhoeven. Hij leefde van 1739 tot 1816.

Artillerieweg

Het is een doodlopende weg vanaf de Hoevenseweg naar het thans daar gelegen dierenparkje en de sportvelden. In de nabij-

ligt aan de westkant van Uden. Uden zelf ligt op het hogere deel, de Peelhorst. Op dit hogere deel vinden we nog verschillende breuken, soms evenwijdig aan de hoofd-

breuk, soms er min of meer haaks op. Zo'n breuk, evenwijdig aan de hoofdbreuk ligt tussen de Klantstraat en de Breukrand. Het lagere deel, de slenk, aan de westkant van Uden, maakt deel uit van de Grote of Centrale Slenk, die door een groot deel van Nederland loopt. Langs de breuken kunnen in de aardkorst aardbevingen plaatsvinden, zoals op 28 november 1932 in Uden. De schade bestond uit een aantal scheuren en bar-

Een kanon- en munitiewagen getrokken door 6 paarden. Op de laatste wagen zit een kanonnier

heid van deze weg was tijdens de mobilisatie in 1940 een afdeling artillerie gelegerd, waarvoor enkele barakken en paardenstallen waren gebouwd. In verband met de legering der soldaten werd deze onverharde weg in een betere toestand gebracht en kreeg hij deze naam.

Breukrand

Deze straten zijn genoemd naar het verschijnsel van breuken in de ondergrond. De hoofdbreuk heeft een richting ZO-NW en

sten in enkele kamers en gangen van het Birgittinessenklooster. In het landschap is de breuk goed zichtbaar op de *Karperdijk*, net voorbij de *Steeuwichtweg*.

Den Brier

Ter plaatse was hier tot aan het einde van de 19de eeuw een barrière, een tolboom. De tol werd door de provincie verpacht. De pachter kreeg door het innen van tolgeden zijn kosten terug en verdiende er zijn kost mee.

Eikenwal

Houtwallen werden gebruikt als afscherming van de akkers en als veedreef. Als in de zomer het vee naar de heide moest om te gaan grazen werd het langs de houtwallen geleid.

Tegelijk was het ook een windkering om de gewassen tegen de straffe westenwinden te beschermen. Tot slot gebruikte de mensen het hout dat vrij kwam als het iedere 10 à 15 jaar werd gekapt voor balken, planken, schopstelen en weipalen. Het eikenhout werd gebruikt voor het stoken van de kachel, om het koude jaargetijde te overbruggen. Tussen 1915 en 1918 hebben de daar woonachtige Belgen van het Vluchtoord deze wallen tegen betaling geroid.

Heufkens

Iedere Hoevense bewoner had in dit gebied wel een heufke (= hofje). Het was een beter stukje grond, waarop groenten voor eigen gebruik werden verbouwd. Het gebied was in veel kleine stukjes land verdeeld.

Heufkensweg

Zie Heufkens.

Hoevenseweg

Het is de verbinding tussen het oude centrum van Uden bij de Oude Kerk naar het dorp Zeeland. Hij loopt dwars door het buurtschap de Hoeven en ontleent daaraan zijn naam.

Hurk

Hier is deze oude naam afgeleid van de perceelsvorm. Hurk betekent namelijk hoek. Ter plaatse waar het gebied Hurk aansloot op de Hoevenseweg, gebeurde dat onder de opvallend scherpe hoek van 24 graden!

Klantstraat

Het hier gebruikte woord Klant is ontstaan uit Kalland, dat op zijn beurt weer is ontleend aan de persoonsnaam Kallo / Karlo / Karel (zie Karlingerweg). Ook de perceelsvorm en grootte zijn een pleidooi voor de

stelling dat deze buurtschap is ontstaan in de tijd van Karel de Grote.

Krijten

Heden ten dage kennen we nog de zegswijze 'voor iemand in het krijt treden' = iemands zaak verdedigen. Met het woord krijt wordt dan bedoeld: het strijdperk, de omheinde ruimte waarbinnen de gerechtelijke strijd tussen twee personen gevoerd wordt. De benaming Krijten betekent dus eigenlijk 'omstreden terreinen'.

Morene

Morene is de geografische naam voor gletsjerpuin, materiaal dus dat door landijs of gletsjers werd meegevoerd en neergelegd. Dat kan over zeer grote afstanden. Zo vinden we in Nederland gletsjerpuin, dat afkomstig is uit Scandinavië. Bij Uden vinden we dat niet, omdat de gletsjers uit de IJstijd vanuit het noorden ongeveer zijn gekomen tot de lijn Haarlem - Utrecht - Nijmegen.

Wel liggen hier zwerfkeien die door rivieren zijn meegevoerd en bij Volkel en Langenboom uit de grond werden en worden gehaald.

Stadrijk

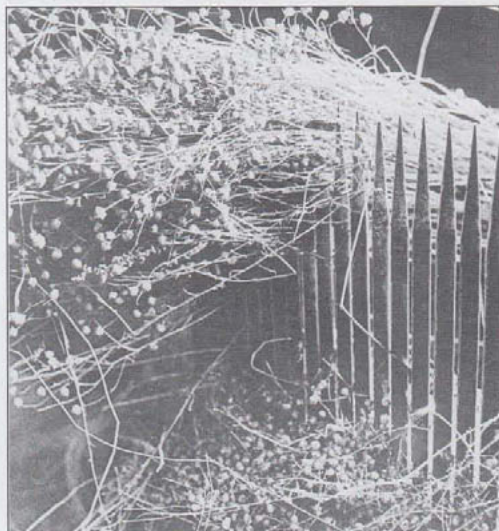
De oorspronkelijke benaming van dit gebied luidde Stadrijt. Dit betekent gronden langs een waterloop. Het oude woord rijt was de benaming van een stroompje, beek of watergeul. Naast het hedendaagse begrip plaats, betekende het oude woord stad ook: oever (afgeleid van 'statha' = aanlegplaats).

Stoffels

De straat aangelegd in de vroegere weilanden met de gebiedsnaam Stoffels dankt deze benaming aan het Nederduitse woord "Stoef", dat de betekenis had: niet puntig, stomp, boomstronk (verwant met het Nederlandse woord stobbe). Uit deze naam is dus de oudste begroeiing af te lezen! Deze weilanden waren van goede kwaliteit, verdroogden niet en daardoor bedrijfszeker.

Vlasstraat

In het verleden werd in Uden veel vlas verbouwd. Uit het vlas- of lijnzaad werd lijnolie geslagen en uit de vezels van de vlasplant - veelal in huisnijverheid - linnen vervaardigd. Voordat echter deze vezels de nodige geschiktheid bezaten om tot linnen verwerkt te worden, ondergingen zij verschillende behandelingen. Een van de eerste bewerkingen was, dat het vlas geroot werd. Het werd daartoe in diepe kuilen of sloten gelegd, waardoor men het water van een nabijgelegen waterloop liet stromen. Vroeger lagen er nabij deze straat drie vlas-kuilen.

Hier worden de zaadbollen van het vlas verwijderd voordat het vlas geroot wordt.

Melle

De naam Melle heeft zich ontwikkeld uit meerlo, meer + loo. 'Meer' duidt op drassige, soppige grondgesteldheid, soms zelfs op een poel of plas van stilstaand water. 'Loo' betekent bosgebied.

Melle, Meerlo heeft dus de betekenis van drassig terrein. Vooral gedurende natte jaargetijden stonden de landerijen regelmatig onder water. Toen besloten werd om hier een uitbreidingsplan te verwezenlijken, moest aan de ontwatering de grootst mogelijke aandacht worden besteed.

Het 'kwelwater' moest worden afgevoerd en daar heeft Melle haar fraai aangelegde waterpartijen aan te danken.

Dat het water bruin wordt is een gevolg van het ijzeroer dat daar in de grond zit. IJzer slaat daar neer in het langsstromende grondwater. De waterpartijen zijn ondiep, het teveel aan water loopt over in het riool.

Zijn ze bevroren, dan is het ijs niet betrouwbaar. Voor de vissen zijn ze geen geschikte leefruimte.

1445/1447	Godert van <u>Wilack</u> , vice-drost (?) werd 11 december 1445 benoemd tot stadhouder
1446-1451	Dirk van Bronkhorst, heer van <u>Batenburg</u> werd 1 juni 1446 tevens pandheer van Uden
1451/1461	Herman van <u>Bronkhorst</u> en Batenburg
1463	Henrich van Dornen
1473/1493	Johan de Quade
	Peter van Chaurengereur vermeld als drost in 1486
1498	Johan von Bruckhaven
1500/1527	Richard Chenu
1530-1538	Joost de Gruijter
1538-1560	Roelman van <u>Bijlandt</u> , heer van Spaldorp
1560-1574	Otto van <u>Wachtendonk</u> , heer van Fleisteden
1575-1595	Godert van Geilingen, heer van Promel en Aldengenap
1596-1609	Alexander Tegnagel (overleden 17 oktober 1617)
1621/1631	Hans Wilhelm von <u>Efferen</u> genandt Hall
	Johan Vaeck, vice-drost in 1625
1631-1640	Diedrich von <u>Syberg</u>
	Johan Vaeck, vice-drost in 1638
1642/1643	Johan Herman van Syberg, proost van Kranenburg
1644-1651	Jacob van Locquinghien
1652-1653	Adriaen de Vosch
1653-1670	Adriaen Reynard van Rheede, heer van Hernen
1671-	Hendrik Theobald van Goltstein, heer van Bollendorf en Gripswalt
	Hermes Wilhelm de Soly, vice-drost 1671-1674
1674-1702	Herman van <u>Wachtendonk</u> , ridder van Malta, erflanddrost
	Hermes Wilhelm de Soly, vice-drost 1674-1691
	Gerard Theodoor van Honthorst, vice-drost 1693/1701
1702-1709	Arnold van <u>Wachtendonk</u> , heer van <u>Germenzeel</u>

- 1709-1716 *Carel Frans van Wachtendonk tot Germenzeel, heer van Wyler, Zyfflich en Groesbeek*
- 1716-1747 *Herman van Wachtendonk, erlanddrost Johan van Willigen, vice-drost 1716-1722*
Leonard van Dueren, vice-drost 1722-1724
Gerard Olivier
Gijbkens, vice-drost 1724-1728
Bernardus van Niel, vice-drost 1728-1738
Judocus Johannes Bloemarts, vice-drost 1738-1747
- 1747-1773 *Johan Adriaan de Lauwere, erlanddrost*
- 1773-1794 *Amandus van Bree, erlanddrost*
- NB:** *1446-1451 betekent: van 1446 tot 1451 in functie*
1451/1461 betekent: voor het eerst komt zijn naam in 1451 in de stukken voor en voor het laatst in 1461.

Bermershof

De perceelsnaam Bermers ontleent de naam aan barm/berm = opgehoogde kant. Door een ophoging zal de begrenzing van het perceel zijn aangeduid.

Bijland

Is genoemd naar Roelman van Bijlandt, heer van Spaldorp, van 1538 tot 1560 drossaard.

Drossaard

Het Land van Ravenstein was formeel een Brabants leen, de heer van Ravenstein was dus een leenman van de hertog van Brabant.

Toch konden deze landsheren zich in de praktijk gedragen als soeverein, zij hadden hier dan ook de hoogste wetgevende, bestuurlijke en rechterlijke macht. Als vertegenwoordiger van de landsheer was de drossaard vooral bestuurder.

Vanzelfsprekend oefende hij die taak uit in samenwerking met instanties welke uit de bevolking voortkwamen: de schepenbanken, de burgemeesters, de kerk- en armbesturen en het waterschap. De drost had verscheidene neventaken.

Zo was hij, met schout en rentmeester, lid van het breukengericht, een speciale rechtbank voor kleine overtredingen. Tevens was hij stadhouder van het leenhof en oppervoogd van de wegen.

Van 1674 tot 1795 was het drostambt in leen uitgegeven en liet de 'erlanddrost' zich vervangen door een zo geheten vice-drost.

Wie waren die persoonlijke vertegenwoordigers van de landheer?

Efferen

Efferen is genoemd naar Hans Wilhelm von Efferen genandt Hall, voor het eerst genoemd als drossaard in 1621 en voor het laatst in 1631.

Germenzeel

Germenzeel is genoemd naar Arnold van Wachtendonk, heer van Germenzeel, drossaard van 1702 tot 1709 en Carel Frans van Wachtendonk tot Germenzeel, heer van Wyler, Zyfflich en Groesbeek, drossaard van 1709 tot 1716.

Landschrijversveld

De dorpsbesturen in het Land van Ravenstein kenden geen eigen secretaris. Voor het uitschrijven van allerhande akten was er één functionaris, de landschrijver. Deze was niet alleen secretaris van de schepenbanken maar tevens van het waterschap en het leenhof en werd dan als dijkgriffier en leengriffier betiteld. Deze dienzendpoot was duidelijk de ziel van het ambtelijke apparaat.

Het belang van zijn werk werd onderstreept

Op Drossaard staat het beeld van 'n Drossaard.

door een verordening uit 1698 die gedetailleerde voorschriften gaf over het bijhouden van de registers. De landschrijver genoot geen jaarwedde maar werd volgens een vast tarief betaald uit schrijffoon, '... die schrijft die blijft ...' Zijn werkkring bracht mee dat hij ambulant ambtenaar was. Dat gold evenzeer voor de schout en de rentmeester. Gedrieën hielden deze 'Beambten' gerechtsdagen, zittingen of schrijfdagen in de diverse dorpen.

Lauwere

Lauwere is genoemd naar Johan Adriaan de Lauwere, erflanddrost van 1747 tot 1773.

Rentmeestershoef

De financiële huishouding van Stad en Land van Ravenstein vormde het voornaamste werkterrein van de landrentmeester.

Zo zorgde hij voor het innen van belastingen, cijzen, erfpachten en gerechtelijke boetes, alsook voor het verpachten van de molens, de Maas- en landtollen, de accijnzen op bier en turf en de domaniale tienden. Kortom voor al wat de landsoverheid bedacht om aan geld te komen. Zijn jaarwedde leverde hem f 400,- op en vrij wonen. Zijn borgtocht bedroeg f 7.000,-.

Schepenhoek

De schepenbank (= rechtbank) van Uden, Boekel en Zeeland werd ook Heikantsgericht genoemd.

Er zetelden zeven schepenen, drie uit Uden, twee uit Boekel en twee uit Zeeland, onder voorzitterschap van de schout die de zittingen leidde maar niet mee besliste.

Zij waren naast de rechtspraak, belast met het maken van verordeningen en met het toezicht op de financiën van kerkbestuur en armbestuur.

De schepenen vormden samen met de burgemeesters het dagelijks bestuur van het dorp (vergelijkbaar met ons College van burgemeester en wethouders). Het hoogste bestuursorgaan werd corpus genoemd en werd gevormd door schepenen, burge-

meesters, kerk- en armmeesters en de gezworenen (vergelijkbaar met onze gemeenteraad).

Schoutenhoek

De schout was eerst en vooral voorzitter van de schepenbank (= rechtbank) en vertegenwoordigde daar de landsheer als rechtsvorderaar.

Hij was verantwoordelijk voor de opsporing en voorgeleiding van verdachten en had de leiding van het gerechtelijk vooronderzoek en zorgde voor de tenuitvoerlegging van vonnissen.

De eigenlijke rechtspraak behoorde tot de bevoegdheden van schepenen en niet tot die van hun voorzitter, de schout. Aldus ontstond de toestand dat de rechter (schout) slechts het gerecht leidde, recht (dat wil zeggen vonnis) vorderde, het vonnis afkondigde en zo nodig uitvoerde, maar over de inhoud van het vonnis niet mede besliste. Een dergelijke rechter in oude zin sprak dus geen recht in de moderne zin van het woord.

De belangrijkste nevenfunctie van de schout was dijkgraaf. Samen met zeven heemraden vormde hij de dijkstoel (= dagelijks bestuur) van het waterschap 's Lands van Ravenstein.

Sieberg

Sieberg is genoemd naar Diedrich von Syberg, drossaard van 1631 tot 1640 en Johan Herman van Syberg, proost van Kranenburg, voor het eerst genoemd als drossaard in 1642 en voor het laatst in 1643.

Wachtendonk

Wachtendonk is genoemd naar Herman van Wachtendonk, ridder van Malta en erflanddrost van 1674 tot 1702.

Wilack

Wilack is genoemd naar Godert van Wilack. Waarschijnlijk was hij vice-drost. Voor het eerst komt zijn naam voor in 1445 en voor het laatst in 1447. Op 11 december 1445 werd hij benoemd tot stadhouder.

Wijsthoek

Wijsthoek is afgeleid van wijst, wat betekent: nat. Het grondwater stroomt in de ondergrond van hoog naar laag, van oost naar west.

Doordat het grondwater achter de breuken (zie Breukrand) in heel fijn zand terechtkwam, werd de doorstroming moeilijker.

Het stroomde zo langzaam, dat ijzer werd neergeslagen/afgezet.

Er ontstonden ijzeroerbanks, wat de doorstroming nog verder bemoeilijkte. In de ondergrond speelt zich hier een bijzonder geologisch verschijnsel af.

Bijzonder aan dit verschijnsel is dat, anders dan men zou verwachten, het hoge deel bij de breuk nat is en het lage deel droog.

Om op dat natte gebied toch woningen te kunnen bouwen, heeft men op dat hoge deel van de wijk Melle vijfverpartijen aangelegd, waar bij te hoog water automatisch het water in het riool geloosd wordt. Op deze manier is voorkomen dat het fundament van de huizen in het grondwater zou komen staan.

De vijvers vertonen regelmatig een bruine kleur, veroorzaakt door dat ijzer. Wat betreft de ijzeroerbanks heeft men vroeger zelfs bekeken of daar eventueel ijzer uit te winnen zou zijn. Economisch bleek dit echter niet verantwoord.

Raam

Het eind zestiger jaren gerealiseerde uitbreidingsplan bestaat uit zeven rechthoekige woonerven (units of bebouwings blokken), waarvan de woningen over het algemeen slechts bereikbaar zijn vanuit de wegen die rondom zo'n blok, zo'n unit liggen (zoals bij een hof, vandaar dat dit woord hof enige malen als onderdeel van de naam voorkomt).

Vanuit die unit-gedachte is besloten tot een huisnummering per unit, waarbij als 'straatnaam' de naam van de unit moest dienen. De wegen in N-Z richting zijn oneven, die in O-W richting met even getallen aangegeven, terwijl de laatste twee cijfers het eigenlijke voordeurnummer vormen.

Bosveld

In het Raamse veld werd een van de percelen 'bosje' genoemd, het laatste stuk dat nog bos was. Naarmate er meer grond nodig was werd ook de grond van mindere kwaliteit, tot dan begroeid met bos, ontgonnen en zo verdween langzamerhand het bos.

Hofstukken

Hofstukken zijn naast elkaar gelegen akkers behorende tot de hoeve van Jonkheer van Varick (zie Vaarzenhof).

Jonkerveld

Jonkerveld is het gebied in het Raamse veld, aansluitend aan de hoeve van de Jonkheer van Varik (zie Vaarzenhof).

Keizersshof

Voor zover bekend waren oudtijds slechts enkele huizen in Uden getooid met een eigen naam.

De gezaghebbende familie van Dueren (zie van Duerenlaan) bezat onder meer een groot huis in de Schafstraat genaamd 'de Keijser'. Andere namen van huizen in Uden die in de Straat, de huidige Marktstraat en Kerkstraat, lagen zijn: 'de Roode Leeuw', 'de Croon', 'in den Engel' en 'in den hertog van Neuburg'. Bij de Udense Pieterskerk, thans Piusplein, lag 'in de Swaen'.

Meerhoek

Deze woningen zijn gebouwd op het terrein

waar eertijds de Kleine Meerweg heeft gelegen, vandaar Meerhoek. 'Meer' heeft de betekenis van nat gebied (zie Inleiding Melle).

Raam

Veel waterlopen in het Oost-Brabantse Peelgebied dragen de naam Raam. De wijk Raam in Uden is een door kwelwater gekweld gebied.

De naam zal dus een afspiegeling zijn van de grondgesteldheid.

Dat ook bij grondstukken in andere wijken van Uden een naamssamenstelling met raam/ramen voorkwam, bijvoorbeeld Bitsikse ramen, Hoevense ramen, vindt zijn oorzaak in de betekenis van een gelijklopend woord raam = afgebakend perceel. Vandaar zelfs de Raamse ramen!

Raamhof

Het is de bebouwing rond het centrum van dit voormalige Raampark.

Het Raampark is oorspronkelijk aangelegd als park en tegelijkertijd compensatie voor de kleinere percelen van de woningen van Raam.

In het kader van verdichting van bebouwing, waarbij open ruimten worden bebouwd, is dit gebied nu deels van woningen voorzien.

Raampoort

De Raampoort is de toegang, de poort, tot de Raamhof en de Raamsingel.

Raamsingel

De Raamsingel omzoomt, omsingelt het voormalige park, thans Raamhof.

Vaarzenhof

Hier zijn bebouwingsblokken waar in de 16e eeuw de hoeve van Jonkheer van Varick gelegen was. Grote hoeven waren er maar weinig in dit gebied. Namen van andere grote hoeven in Uden waren: 'Wijmelenberg hoeve', 'Zoggelse hoeve', 'Derphoeve', 'Cruisbroers hoeve' en 'Heilige Geesthoeve'. In Volkel waren twee grote hoeven van de Zusters van Orthen, genaamd: 'de Zusters van Orthen hoeve' en 'de Santberghoeve'.

Jonkheer Goosen van Varick, heer van Wijenrade, overleden 17 mei 1557, was gehuwd met Clara van den Cruyce, overleden in 1530. Beiden zijn begraven te Grave. Clara was een dochter van Jan Ducroeux, rentmeijster der Lande van Ravesteijn, van Herpen en van Uden.

Zoggel

Zoggel is samengesteld uit de woorden zeggen + loo.

Het hier genoemde woord zeggen betreft zowel evers of wilde zwijnen alsook bij het huis horende zwijnen of varkens; loo is een open plek in een bos.

Zoggel moet dus de betekenis worden toegekend van 'varkens-bos'. De veronderstelling dat hier specifiek eikenbos bedoeld moet zijn, wint aan kracht door de nabij gelegen eikenheuvel. De vrucht van de eik is een delicatessen voor varkens.

Bij de straatnaamgeving in deze wijk is hoofdzakelijk gebruik gemaakt van woorden uit het Udens dialect.

Den Akker

'Den akker' is een plaatselijke veldnaam (toponiem). Het is een hoger gelegen bouwland voor het telen van veldgewassen, bv. rogge, vlas of tarwe.

Bertrandhof

Deze hof is genoemd naar Bertrand van Zoggel, een heerboer, die volgens een volksverhaal in de vroege middeleeuwen hier ter plaatse een grote hoeve met veel landerijen bezat.

Bimbeeske

Bimbeeske is dialect voor een koolmees. Het is een vogel met een zwarte kop, de grootste mees die in Nederland voorkomt. Ze legt aanzienlijk meer eitjes dan de gemiddelde vogel.

Dertienvat

Dertienvat is een veldnaam voor een perceel met een oppervlakte van 90 are. Het is een redelijk groot stuk land, dat ter plaatse deze naam droeg. Men sprak van 'dertien vat plaks'.

't Diepe

't Diepe herinnert aan het eerste openluchtzwembad in Uden, dat in deze wijk gelegen was en geopend werd op 21 juli 1957. Het werd gesloten in 1988.

Den Dries

Dries is de benaming voor onbebouwd, braakliggend land waarop zich gras en krui-

denvegetatie ontwikkelde. Een aan de boerderij gelegen omheinde dries was zeer geschikt voor beweiding door jong vee (veulens, lammeren en kalveren) dat op deze wijze onder toezicht stond.

Eegt

Eegt is dialect voor egge, een landbouwwerktuig bestaande uit een houten raam, waarin in schuine richting houten pennen zijn gestoken.

Hiermee werd het geploegde land fijn gekruimeld, zodat het zaaizaad aan de oppervlakte kon worden ingewerkt.

Gruunsel

Gruunsel is Udens dialect voor een groen vinkachtige vogeltje, ook wel groenvink genoemd.

Deze groenvink is een algemene broedvogel in parken en tuinen en komt ook in steden voor.

Gruunsel is een vinkachtig vogeltje

Hekkeslag

Hekkeslag is de verbinding van de weg naar het weiland, waarop het hek of de poort staat. Soms wordt het verkort 'de slag' genoemd.

Hoogzoggel

Hoogzoggel was het hoog gelegen deel van de landerijen, behorende tot de hoeve van Bertrand van Zoggel.

Horgetouw

Horgetouw is landbouwgereedschap, o.a. bestaande uit een 'hoarhammer' en een 'hoarpin', waarmee zeis, zicht en sikkel scherp getikt worden.

Een horgetouw is gereedschap om de zeis mee scherp te tikken.

Hulstheuvel

De huls was de benaming van een in dit gebied gelegen hoeve, de heuvel was het hoger gelegen gedeelte van deze landerijen.

Die hoeve-naam zal ontleend zijn aan huls, d.i. peuldragende plant (legumen) en niet aan hulst, de toenmalige algemene benaming voor doornig struikgewas.

Klemvogel

Het is Udens dialect voor sperwer, een roofvogel van de familie der valken met vrij korte, afgeronde vleugels. Hij heeft een krachtige, kromme snavel en lange, dunne poten en tenen, waarin hij zijn prooi, b.v. vogeltjes vastklemt.

Koreschoep

Een koreschop is gereedschap dat gebruikt wordt om het gedorste graan te verplaatsen en/of in zakken te scheppen.

Losplaats

In de tijd dat Uden beschikte over een spoorweg en een stationsgebouw, werden op deze plaats de goederen geladen en gelost.

Maasstraat

Maas is afgeleid van het Middelnederlands mose = slijk, modder. Ook hier is het weer een aanduiding van de bodemgesteldheid namelijk moerassige grond. Anders dan men verwachten zou, heeft dit dus niets met de huidige rivier de Maas te maken, die nu zo'n 25 kilometer oostelijk van Uden stroomt.

Duizenden jaren geleden heeft die rivier een andere loop gehad en bereikte ze zelfs de huidige Nederlandse grens in het zuiden niet. Door bewegingen in de aardkorst heeft ze zich in oostelijke richting verplaatst en is zelfs door de Peelhorst heengebroken om uiteindelijk haar huidige oostelijke bedding in te nemen.

Morkolf

Morkolf is de benaming in Udens dialect voor de Vlaamse gaai, een rossig bruinrijze vogel met donkere snavel, peper- en zoutkleurige kuif en meerkleurige vleugels. Een kraaiachtige nestrover, die diergeluiden nabootst (*Garrulus Glandarius*).

Oude Maasstraat

Zie Maasstraat.

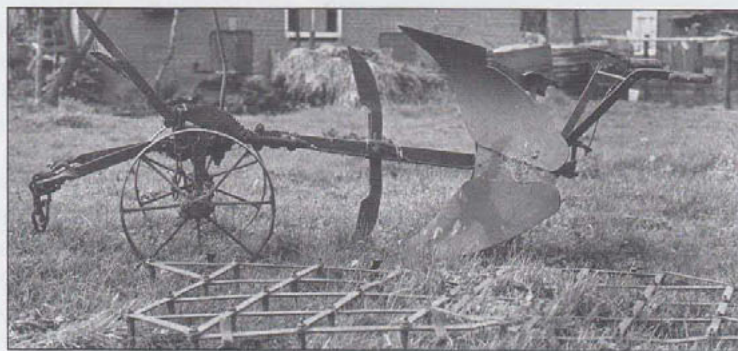
Parklaan

Het klooster van de Zusters Ursulinen stond op deze lokatie en daarbij behoorde een grote tuin. Zij verbleven in Uden tussen 1841 en 1911.

Van 1911 tot 1945 was hier het Missiehuis St. Willibrordus gevestigd (zie inleiding Sportpark-Industrieterrein). Na aankoop van dit complex door de Gemeente Uden, zijn de lanen uit deze kloostertuin behouden.

Ploeg

Het is een landbouwwerktuig om de aardoppervlakte te keren, om te leggen. Vroeger werd hij voortgetrokken door ossen of paarden.

Ploegdrijverke

Ploegdrijverke is Udens dialect voor kwikstaart. Het is een tot de orde van de zangvogels behorend geslacht van kleine slanke vogels met een lange beweeglijke staart. De witte kwikstaart of akkermannetje volgt de ploeger om wormen en andere kleine diertjes op te pikken.

Rondeel

Rondeel is de veldnaam van een hier gelegen stuk land, waarvan de ronde vorm kenmerkend was.

Runmolen

In de 19e eeuw stond hier een molen aangedreven door een paard. Run is fijngemalen eikenschors, gebruikt voor het looien van leder t.b.v. de leerlooierijen die vroeger in Uden aanwezig waren.

Speelweide

Het voormalige openlucht zwembad (zie 't Diepe) had twee grote speelweiden, die aanvankelijk gescheiden werden gebruikt door jongens en meisjes.

Spitsen

Spitsen is een veldnaam, genoemd naar de vorm van een stuk land, een langwerpige driehoek.

Sportlaan

Langs deze laan bestaat nog de bomenrij uit de kloostertuin van het voormalige Missiehuis, die gehandhaafd is bij de aankoop door de Gemeente Uden. Begin 1950 werd hier een sport- en recreatiepark aangelegd.

Toetimmerke

Het is het Udens dialect voor winterkoninkje, een klein bruin zangvogeltje van slechts 10 cm lengte, dat ook 's winters hier vertoeft. Zijn nestbouw is afwijkend van dat van andere vogels, omdat

het de toegang van het nestje dichtmaakt, toe timmert.

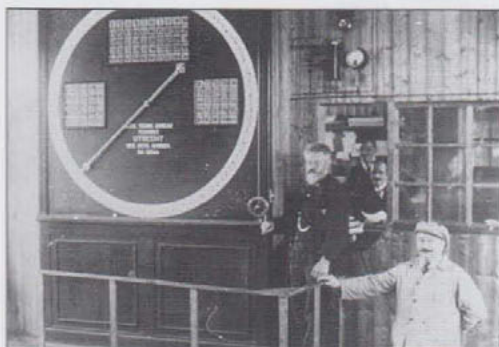
De Vang

Aan elke molen is een bepaald type vang aangebracht.

Het is een hulpmiddel (touw met katrol) waarmee zakken graan of meel verplaatst werden.

Veilingstraat

In 1903 werd de eerste Udense fruitveiling, een zelfstandige coöperatieve vereniging, opgericht, in het bijzonder voor het veilen van de zeer bekende Udense kersen, de Ujese zwarte. In de jaren twintig werden er ook groenten en andere fruitprodukten geveild. Het veilinggebouw stond in deze straat. In verband met uitbreidingsplannen werd deze veiling in 1994 gesloopt.

Veilinggebouw ± 1910

Velmolenweg

De naam Velmolen dankt zijn ontstaan aan een watermolen, gelegen aan de waterloop, die vanaf de Vloet in Volkel in de richting van Kooldert stroomt. Deze molen werd gebruikt o.a. voor het malen van eikenschors voor de leerlooierijen. In het gehucht Velmolen vond vroeger het jaarlijk-

Velmolenweg, van een kleine zandweg tot een veilige riante verkeersader

se koningschieten plaats. Op deze dag was er volop feest en de schutterskoning werd gehuldigd in de nabij gelegen herberg 'Den Emmaus' (zie Emmausweg).

Vlinderslag

Op deze plaats lag tot 1989 het openlucht zwembad. De vlinderslag is een zwemslag, waarbij de armen gelijktijdig boven het water naar voren worden gebracht en met gesloten benen op en neergaande bewegingen worden gemaakt.

Vunderke

Een vunderke is een uit palen bestaand bruggetje, dat bedekt werd met graszoden. De paden in het buitengebied werden regelmatig onderbroken door een groter of kleiner 'vunderke', om de vele slootjes over te kunnen steken.

Vijverlaan

De vijver is het meest oorspronkelijke gedeelte uit de vroegere tuin van het Missiehuis.

Bij de gerenoveerde vijver is sinds 1996 een gedenksteen geplaatst, welke herinnert aan de periode dat de paters SVD hier het Missiehuis St. Willibrordus hadden (1911-1945).

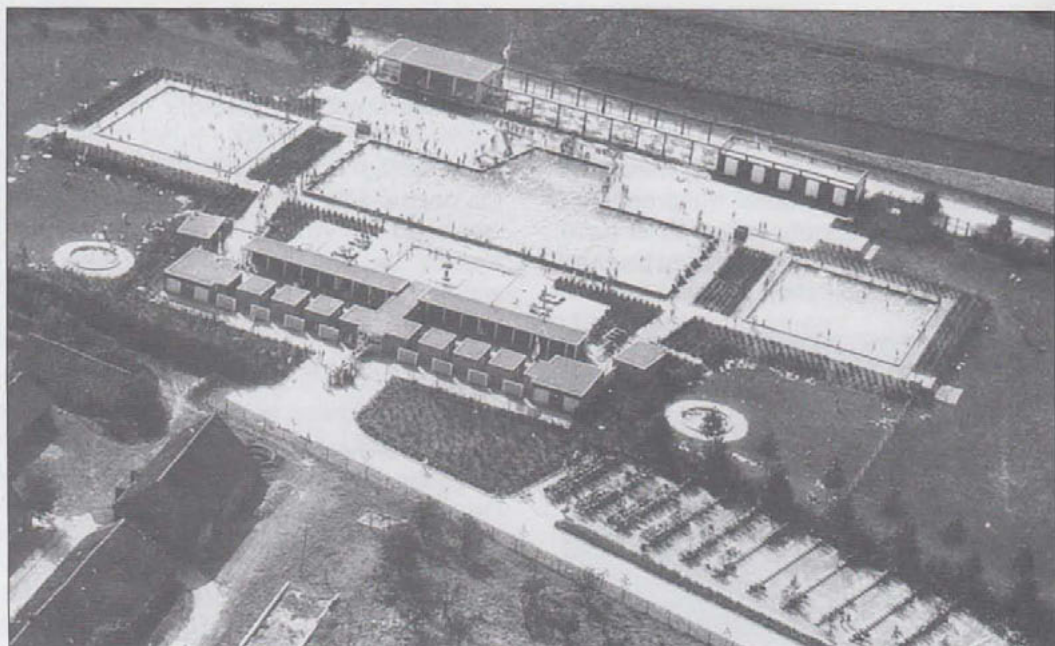
Wetstrikket

De wetstrikket is een landbouwgereedschap, waarmee de zeis of de zicht opnieuw werden aangescherpt. Het is een houten vijl van 60 cm lengte, bekleed met steenachtig materiaal: amaril.

Tijdens het maaien werd de wetstrikket veelvuldig gebruikt. Bekende gezegden

Woningen aan de Wetstrikket

Het openlucht zwembad

zijn: 'Haren en wetten zal de maaier niet letten' en 'Gaon zitten om te wetten, is gin tijd verletten'.

De Wieken

De wiek van een molen bestaat uit een zwaren balk waarop het hek is bevestigd. Ze werden op de wind gezet om zoveel mogelijk wind te vangen en daardoor de molenstenen aan te kunnen drijven en het graan te vermalen tot meel.

Zicht

Zicht is een stuk gereedschap, waarvan de maaier zich bediende bij het maaien van het graan. Het is een zeis met een korte steel en lijkt op een sikkel. Het werd gebruikt om koren te garven (zie garf), te maaien.

Zoggelstraat

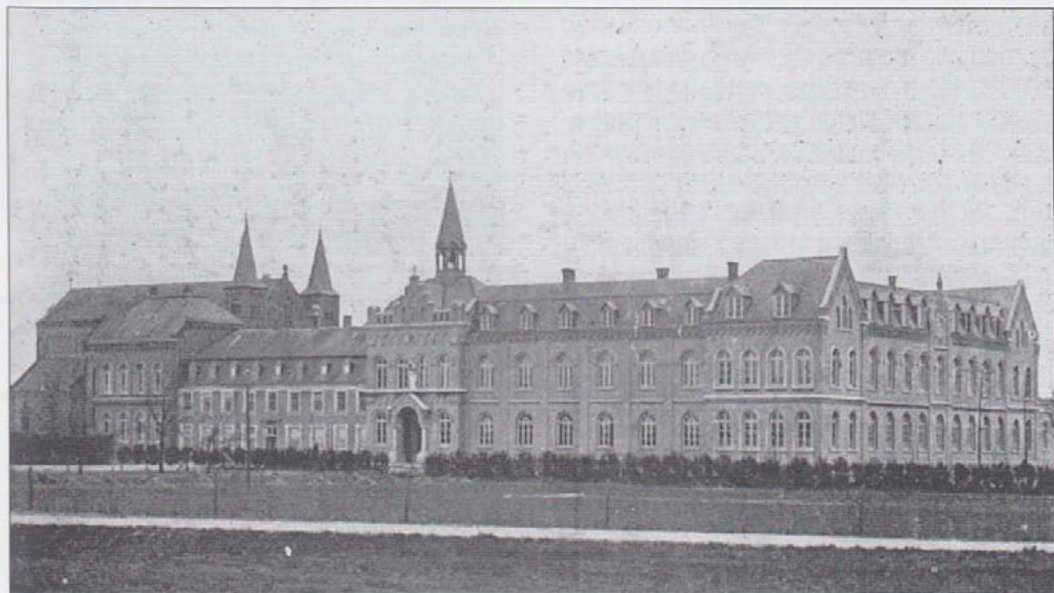
Er kan verband worden gelegd met het volksverhaal over Bertrand van Zoggel (zie Bertrandhof en de inleiding van Zoggel).

Zonneweide

Aan weerszijden van het voormalige open-

lucht zwembad waren speel- en zonneweiden gelegen, bedoeld als recreatiegebied voor de bezoekers van het zwembad. In de beginjaren (1957/1958) werden deze door mannen en vrouwen nog gescheiden gebruikt.

Sportpark-Industrieterrein

Missiehuis St. Willibrord te Uden.

Sportpark-Industrieterrein: De hoofdcomponent van de driedeling wonen-werken-recreëren is bewust tot uitdrukking gebracht in de uitgewogen herkenbare infrastructuur van de gemeente in de jaren vijftig.

Het werken vindt zijn locatie in het industriepark, afgezonderd van de woonkernen Uden en Volkel en toch daarmee op logische wijze verbonden. De recreatie werd eveneens halverwege die woongebieden gelocaliseerd in een sportpark met een areaal van circa 45 ha.

Een deel daarvan bestond uit een omvangrijk gebouwencomplex, het Missiehuis 'St. Willibrord', met uitgestrekte terreinen, eigendom van de Congregatie van het Goddelijk Woord. In november 1941 werd het in beslag genomen door de Duitsers. In september 1944 verwoestte een brand(bom) het grondig. De ontwikkeling van het vliegveld Volkel en de angst voor dit vlieggebeuren, deed de paters SVD (Societas Verdi Divini) in 1954 besluiten naar Deurne te verhuizen.

Ambachtstraat

Ambacht is een handwerk dat aangeleerd moet worden en als broodwinning/kostwinning wordt beoefend. Het wordt daarmee een beroep. Het handwerk is in de loop der tijd veelal overgenomen door machines en automatisering. Het woord ambacht is hier gebruikt als de verbindende factor van de diverse ambachten, waarnaar de straten op het industriepark zijn vernoemd.

Berkendonk

Een donk is een hoogte nabij een nat gebied en komt vooral voor in rivier- en veengebieden. Het is een plaats waar een zandlaag dicht onder of boven de oppervlakte komt en waarop vaak boerderijen en zelfs nederzettingen gebouwd zijn, omdat deze tijdens de voorjaarsoverstromingen meestal droog bleven. Op dit hoger gelegen land groeiden vaak berkenbomen.

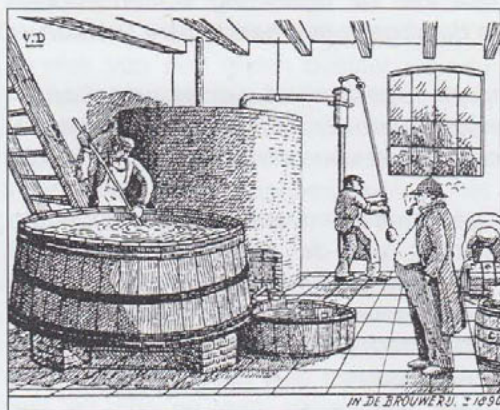
Boekelsedijk

Het is de oude weg van Uden naar Boekel en via een zijweg ook naar Volkel. Vooral als er in Uden markt was, kon het langs deze weg verbazend druk zijn. De twee herbergen op Velmolen 'Den Emmaus' en die nabij de molenbeek, waren dan overvol met marktgangers. Voor de laatste herberg stond een grote lindeboom met een bekisting eromheen, paardenbak genoemd, waar de paarden gevoederd konden worden. Dit herbergje had een uithangbord, waarop het volgende te lezen stond:

*'Deze Meiboom is geplant
voor Koning en voor Vaderland
door dochters en door zonen
die op dit hoekje wonen.
Die vloeken en tieren willen laten,
die mogen hier binnenkomen.
Hier is de weg, hier is de baan
Op Uden, Volkel en Boekel aan.'*

Brouwerstraat

Algemeen is brouwen het uit verschillende ingrediënten bereiden van iets, denk b.v. aan dranken brouwen, maar ook gif brou-

Brouwkuip

wen. Het is een oud ambacht. Brouwer is hier gebruikt als beroep voor het brouwen van bier, gerstenat. In Uden waren tot begin 1900 een 6-tal brouwerijen gevestigd. De laatste brouwerij is door de Kruisheren opgekocht (de brouwerij van Toon Schuurmans).

*„St. Willibrord” te Uden
op 4 September '44 verwoest*

Emmausweg

Zijn naam dankt hij aan de herberg 'Den Emmaus', die aan het beginpunt van deze weg langs de Boekelsedijk gelegen was. Het was de eerste pleisterplaats van de Boekelse en Volkelse marktgangers, zoals ook het dorpje Emmaus voor de twee in het Evangelie genoemde leerlingen, de eerste pleisterplaats was. Deze herberg had een zeer ouderwets aanzien. In de gelagkamer was een vloerverhoging zoals bij een opkamer. Hier stond het zogenaamde schenkblok of buffet, ook 'den toog' genoemd. De herbergier stond bekend als de billensmid. Zijn faam als zodanig reikte tot ver in de omtrek. Niemand kon zo goed billen smeden als hij. Billen zijn scherphammers, waarmee de molenaars de molenstenen scherpen.

Energielaan

Energie is de kracht waarmee men iets doet, naar iets streeft. Maar ook de eigenschap van een systeem om arbeid te kunnen leveren, zoals wind, water, gas, elektriciteit en kernenergie. Omdat de industriële bedrijvigheid gevoed wordt door veelsoortige energie, kreeg deze laan haar naam.

Frontstraat

Bij een aanval van Duitse troepen in september 1944 op de welbekende corridor van Montgomery, welke door Uden liep, werd hen aan het beginpunt van deze weg een halt toegroepen door de geallieerden. In deze omgeving gingen zes boerderijen in vlammen op. Als herinnering aan het toen gevormde front kreeg deze weg zijn naam.

Groenendal

Een dal is een wat lager gelegen gedeelte, waar het veelal vochtiger is dan in de omgeving, waardoor de begroeiing vaak het hele jaar door groen bleef.

Handelslaan

De vanouds bestaande ambachtelijke, en vooral de markthandel in Uden, werd met de komst van de industrie in de jaren vijftig verveelvoudigd. Niet alleen de dienstensector, ook het kopen en verkopen van pro-

ducten, het bemiddelen tussen producent en gebruiker, de omzet van goederen en alle daartoe strekkende handelingen nam een hoge vlucht. Handel en industrie horen bij elkaar. Vandaar!

Hockeyweg

In het sportpark hebben veel sportverenigingen hun accommodatie, zowel velden als verenigingsgebouwen. Hockey, een bekende veldsport, is in Uden populair. In de nabijheid van deze weg zijn de hockeyvelden gelegen en al begin tachtiger jaren werden de eerste kunststofvelden aangelegd.

Pater Albert Janssenpad

Albert Janssen, geboren op 5 november 1837 te Gogh (D), is de stichter van de Missie-congregatie van de Dienaressen van de H. Geest en het Missiehuis Sint Willibrord. Hij begon zijn priesteropleiding op de zogenaamde rectoraatschool te Gogh, deed zijn intrede in het klein-seminarie van het Bisdome Munster 'De Gaesdonck' en daarna in het convict 'Collegium Borromaeum' te Munster. Vanaf het najaar 1859 studeerde hij aan het groot-seminarie eveneens te Munster en werd op 15 augustus 1861 tot priester gewijd. Hij was gedurende 12 jaar werkzaam als leraar, maar vond het zijn levensdoel een congregatie te stichten die als hoofddoel had: 'het verbreiden van het geloof onder de heidenen'. In 1875 stichtte hij daarvoor het eerste missiehuis te Steil (nabij Venlo). Ter verspreiding van het geloof bekwaamden de leden van de congregatie zich in het drukken van allerlei boeken. Door de Congregatie van de Dienaars van het Goddelijk Woord wordt in 1911 in Uden het Missiehuis St. Willibrord gesticht. Albert Janssen overleed op 15 januari 1909 te Steil en ligt begraven in de grafkapel op het kloosterkerkhof van het Missiehuis aldaar. Naar hem is het pad genoemd dat de verbinding vormt tussen het voormalige complex van het Missiehuis en het huidige Retraitehuis aan de Volkelseweg.

Op deze plaats wordt men wegwijz gemaakt

Koperslagerstraat

De koperslager is een ambachtsman die koperen voorwerpen vervaardigt en herstelt. Zijn werkplaats of bedrijf wordt koperslagerij genoemd

Kuiperstraat

Kuipen is het van duigen (gebogen platte stukken hout) en ijzeren banden vervaardigen van tonnen, vaten. Het is een oud ambacht en ook in Uden werd dit handwerk tot in de vijftiger jaren uitgeoefend. Diverse hulpmiddelen voor het kuipen worden bewaard in het Heem-huis.

Linie

In militaire zin betekent linie naast elkaar in twee of meer gelederen opgestelde troepenmacht en heeft daardoor een relatie met de Frontstraat, waarvan de Linie een aftakking is.

Loopkantstraat

Daar deze straat midden over het gehucht Loopkant loopt en voornamelijk toegang gaf tot de daar gelegen landerijen, kreeg zij deze naam.

Mariniersstraat

Op het terrein van het door de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog aangelegde vliegveld bevond zich van eind 1946 tot april 1951 het Marinierskamp. Hier werden de zee-soldaten opgeleid voor de acties in Nederlands-Indië. Deze straat loopt in de richting van de huidige vliegbasis en zijn naam wil aan het verblijf van dit korps herinneren.

Nijverheidsstraat

Een oude betekenis van nijverheid is arbeidzaamheid. Nu staat nijverheid voor iedere bedrijvigheid, waarbij grond- en hulpstoffen

worden verwerkt. Het is synoniem voor industrie en komt veel voor in de samenstelling: handel en nijverheid.

Oude Udenseweg

Oorspronkelijk was dit de directe verbindingsweg vanuit Volkel naar het centrum van Uden. Na de aanleg van de Industrielaan, werd deze directe verbinding onderbroken. De toenmalige Udenseweg werd vanuit Volkel Oude-Udenseweg. Het verlengde over de Industrielaan, bleef Udenseweg.

Pannebakkerstraat

De pann**en**bakker is de ambachtsman, die als handwerk het maken van dakpannen beoefende. De eerste dakpannen werden gemaakt van leem, een kleiachtige grondsoort.

Rietdekkerstraat

In het verleden hadden de meeste boerderijen in Brabant en ook in Uden een rieten of strooien dak. Deze daken werden door de rietdekker gemaakt van houten spanten die werden bedekt met in dit gebied veel voorkomend stro. Deze daken waren erg brandgevaarlijk en bij blikseminslag ontstonden vaak grote branden. Het rietdeken is een oud ambacht, dat hoofdzakelijk in voorjaar en zomer werd uitgeoefend.

Rietdekker

Op 20 april 1950 werd het nieuwe industriepark officieel geopend.

Veel rietdekkers waren in het najaar en de winter varkensslachter bij de huisslachten.

Udenseweg

Deze straat was van oudsher de hoofdverbindingsweg, die vanuit Volkel naar het gebied van de parochie Uden liep. Door de aanleg van de Industrielaan werd deze straat onderbroken. Het deel dat het dichtste bij het centrum van Uden ligt, behield de oorspronkelijke naam (zie ook Oude Udenseweg).

Vliegeniersstraat

In 1950 begonnen de mariniers hun Nissonhutten in het Kamp te verlaten, vliegeniers van de LSK vulden de vrijgekomen plaatsen op. In 1951 was de 'ruil' voltooid en het Marinierskamp weer omgetoverd tot vliegveld. In 1953 werd het Korps Luchtstrijdkrachten bij Koninklijk Besluit omgedoopt in Koninklijke Luchtmacht.

De Vliegbasis Volkel is als onderdeel van de in 1948 opgerichte NAVO een belangrijke thuishaven voor de tactische luchtstrijdkrachten (Tactical Air Force).

Vlijtstraat

Vlijt is de voortdurende ijver in het verrichten, uitvoeren van iets. Synoniem voor arbeidzaamheid.

Daar waar veel werk verricht wordt, zoals in de bedrijven op het industriepark is vlijt een belangrijke eigenschap c.q. voorwaarde.

Weverstraat

Weven was een bijverdienste voor de kleine boeren en landarbeiders m.n. op de zandgronden. Het is het op een bepaalde wijze, dwars op elkaar dooreenvlechten van stellen draden (garens). De wever is de handwerksman, die geweven stoffen vervaardigt. Deze stoffen worden gebruikt voor het maken van kleding.

Zadelmakerstraat

De zadelmaker is de ambachtsman, die zadels en paardentuig, maar ook ander leerwerk, vervaardigt. In Uden waren diverse leerlooierijen en er woonden en werkten ook enige zadelmakers.

Uden-Zuid

Uden-Zuid: In de eerste decennia na de oorlog heeft Uden zich zó eenzijdig in noord-oostelijke richting ontwikkeld, dat markt en winkelcentrum 'decentraal' kwamen te liggen. De uitbreiding naar 't zuiden werd tegengehouden door de spoorlijn. Het grote schrikbeeld was: het doorsnijden van Uden door een 'onneembare barrière', dwars door de woongebieden.

Toen de rol van 'het Duits lijntje' (Uden-Gennep) hier was uitgespeeld kon men naar de overzijde, de wijk Zoggel. De reizigersdienst werd gestaakt op 1 augustus 1950. Thans is men definitief over de tweede drempel, de Rondweg Zuid (nu Lippstadtsingel) naar Uden Zuid voor de nieuwe uitbreiding van Uden. Deze wijk wordt begrensd door de wijken Zoggel en Buitengebied Uden. Tussen deze wijk en Zoggel ligt de verbindingsweg Lippstadtsingel. Binnen de wijk vinden we groepen namen, waarvan de meesten hun oorsprong en betekenis vinden in het Udens verleden:

- * de productie van het agrarisch bedrijf
- * maten en gewichten uit het agrarisch bedrijf
- * oude munten
- * de boerderij

Hoenderbosplein

In deze vroeger bosrijke omgeving, kwamen veelvuldig hoenders voor, zoals fazanten en patrijzen. Deze oude naam voor het gehucht Hoenderbos verdient het om in dit nieuwe woongebied een markante plaats in te nemen.

Hoenderweg

Vernoemd naar de weg die naar het Hoenderbos voerde.

Huiskesmorgen

Is genoemd naar de voormalige eigenaar van een aantal morgen land in dit gebied. Een morgen is een oppervlakte-maat van circa 40 aren.

Lentemorgen

Een mooi gelegen stuk land, waar reeds vroeg in het voorjaar, de lente, de zaden ontkiemden. Op deze grond, aan de zuidwest kant van het

daar gelegen bos, bloeiden de wilde bloemen vroeger in het jaar dan elders.

Morgenweg

Morgen is in dit gebied een landmaat van circa 40 aren. Het is zoveel land als men op een voormiddag, een morgen, kan omploegen.

Verlengde Velmolenweg

In het verlengde van de Velmolenweg (zie

Velmolenweg) vanuit het centrum over de Lippstadtsingel naar Uden-Zuid, vormt deze weg een der toegangswegen naar deze woonwijk.

De productie van het agrarisch bedrijf:

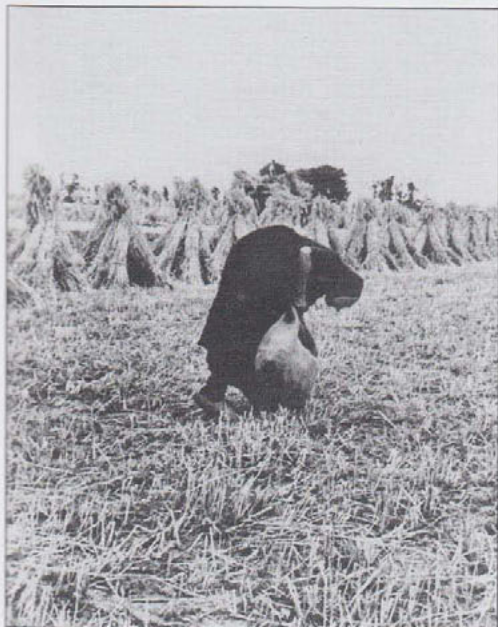
Gaast

Meestal zes opstaande garven. Zij stonden 1 à 2 weken op het korenveld. Nadat zij door wind en zon gedroogd waren, werden ze in de schuur opgetast.

Garf

De gemaaide en samengebonden graanhalmen.

Bij rogge bond men er 2 banden omheen (wissen). Bij haver en gerst één band. De maaier maaide garf na garf.

Na het maaien van het graan worden de verloren aren bijeen geraapt.

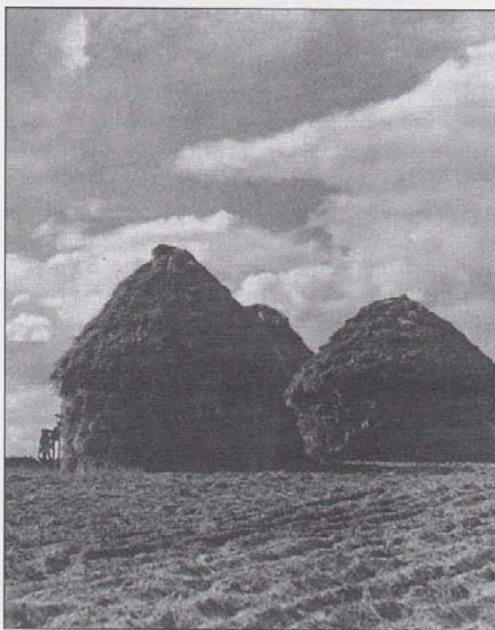
Gezwat

Heeft betrekking op hooigras. Met de zeis werd het gras op rijen neergemaaid, op een strook, gezwat genoemd. Daarna werd het met een gaffel over het grasland verspreid om te drogen tot hooi.

Korenmiot

Als het koren voldoende droog was, werd het in de schuur of op een miot opgetast, opgestapeld.

Een korenmiot is een ronde hoop van opgestapeld gemaaide garven.

Een korenmiot die zodanig vakkundig is gestapeld dat het tevens een dak heeft.

Krombos

Na het dorsen van het koren, kwam er naast de rechte korenhalmen, ook veel kort geslagen stro vrij.

Dit werd opgerold, er werd een band omheen gebonden en men noemde het een krombos.

Schoof

Als de garven gedorst zijn, worden de rechte strohalmen in 3 à 4 garven samengebonden tot een schoof.

Wislaan

Een wis is een band van stro, die met een bepaalde greep gebonden wordt om een garf of een schoof. De band van eiken- of wilgenhout om een takkenbos (rijbos) noemt men ook een wis.

Maten en gewichten uit het agrarisch bedrijf:

Haffel

Een hand vol: een haffel zaaizaad, een haffel stro, een haffel kippenvoer, enz.

Hupsel

Twee handen vol, de dubbele hoeveelheid derhalve van 'n haffel, in ABN 'n hoopje.

Karrevracht

Zoveel stro, hooi e.d. als men op een kar kan laden. De oppervlaktemaat van een stuk land werd genoemd naar het aantal karrenvrachten, dat men van het land kon halen.

Muffelke

Letterlijk: een mond vol. Een wijnproever neemt een muffelke wijn in de mond om de kwaliteit ervan te beoordelen. Men drinkt bijvoorbeeld een muffelke melk, een kleine hoeveelheid melk.

Schepel

Inhoudsmaat voor droge waren (0,1 hl), bijvoorbeeld gedroogde rogge of tarwe.

Sesterlaan

Inhoudsmaat voor vloeistoffen, zoals wijn of olie. De oorspronkelijke betekenis is: een zesde deel. Het woord sester komt van sextarius, de Latijnse naam voor 1/6 van een congius (Romeinse maat voor vloeistoffen, circa 3 liter)

De sextarius als maat voor natte waren was dus 1/2 liter.

Vatsel

Inhoudsmaat ook voor droge waren, welke werden bewaard in een vat van circa 26 liter. Het woord vat wordt ook gebruikt als oppervlaktemaat, bijvoorbeeld 5 vat plaks is 35 aren.

Virrel

Aanduiding voor een vierde gedeelte. Hoofdzakelijk gebruikt bij het geslachte varken. Een varken heeft 4 zijden spek, een zij

spek is dus een virrel spek. Soms wordt deze term ook gebruikt om een kwart jaar, een kwartaal aan te geven, een virrel jaor.

Oude munten:

Ducaton

Ducaton is een zilveren munt met een waarde van 3 gulden en 3 stuivers. Op de voorzijde is een anonieme ridder afgebeeld, wat deze munt in de Noordelijke Nederlanden de naam 'Zilveren rijder' bezorgde.

Zilveren rijder

Florijn

De gouden munt die in 1252 door de stad Florence (Italië) geslagen werd, heette naar

het daarop voorkomende bloemmotief, de lilies uit het stadswapen: een floriijn. In de Nederlanden was het een zilveren munt, een goudsgulden, ter waarde van 28 stuivers, aangeduid als zilveren goudsgulden of floriijn. Hieraan danken wij onze afkorting fl. of f.

Griffioen

Het is een gouden munt van het Prinsdom Luik, begin 15de eeuw, waarop een grijp-vogel (= griffioen) staat afgebeeld. Dit is een mytologisch dier met het bovenlijf van een adelaar en het onderlijf van een leeuw en gold als bewaarder van de schatkist.

Mottoen

Het is een groot goudstuk, dat vanwege zijn hoog goudgehalte uitmuntend bestand was tegen inflatie en dan ook veelvuldig en langdurig is opgepot. Het Lam Gods stond erop afgebeeld. Mottoen is de vernederlandsing van het Franse woord mouton, wat schaap betekent.

Muntmeester

Bestuurder van een munt: de bedrijfsleider onder wiens verantwoordelijkheid de munten werden geslagen. Een muntmeester heeft een eigen, specifiek kenmerk, dat op elke munt zichtbaar aanwezig is. Dit kenmerk wordt muntmeestersteken genoemd.

Vuurijzer

Op deze munt is een vuurslag afgebeeld, dit is een stuk staal waarmee vonken uit een vuursteen geslagen kunnen worden. Dit vuurslag was het persoonlijk embleem van Philips de Goede, Hertog van Bourgondië. De door hem gestichte Orde van het Gulden Vlies (1430) kende een draagteken van ineengehaakte schakels van blauw geëmailleerde vuurslagen. Ook de amtsketen van de burgemeester van Uden is met zulke schakels uitgerust. Op de munten zijn ook vonken afgebeeld, die men van het vuurslag ziet wegstuiven; vandaar dat ze in de volksmond al spoedig 'stuiver' werden genoemd, een naam die nog steeds wordt gebruikt.

De boerderij

Kortgevel

Boerderij-type, waarbij de voordeur zich bevond aan de kortgevel, de voorgevel. Door deze deur kwam men meteen in het woongedeelte, den herd genoemd.

De kortgevelboerderijen waren veelal opgebouwd uit hout, leem en stro. Het laagste gedeelte van het strooien dak reikte tot ca 1 meter boven de grond en had een ongelijke lijn. De inrichting van deze boerderij was erg sober. Vanuit den herd was een directe verbinding met de stal, waar het vee verbleef.

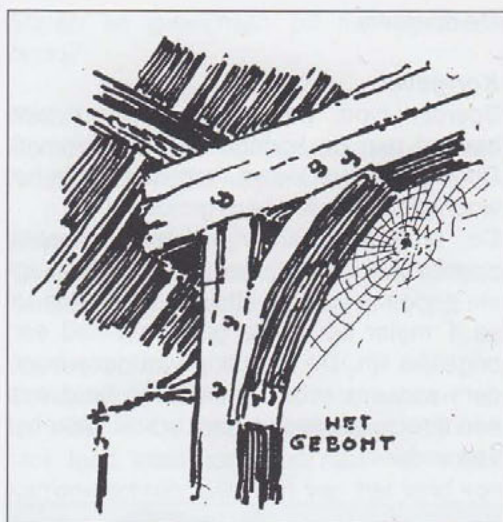
Kortgevelboerderij.

Langgevel

Naast kortgevelboerderijen werden wat grotere langgevelboerderijen gebouwd. De voordeur werd in het lange gedeelte geplaatst en kwam uit in een gang, die een scheiding aanbracht tussen het woongedeelte en de stallen.

Langgevelboerderij.

Gebont

Ook wel 'gebint' genoemd. Het is een belangrijk onderdeel van de constructie van de boerderij.

Het gebont bestond uit twee staanders, die over de hele breedte van de boerderij onderling door een dwarsbalk verbonden waren.

Op hun beurt waren de gebinten over de hele lengte door balken die aan de staanders bevestigd waren, met elkaar verbonden. Dit geraamte van uitsluitend zwaar eikenhout gaf de boerderij zijn hechtheid en sterkte.

Gording

Onderdeel van de dakconstructie, zowel van de kortgevel- als de langgevelboerderij. Zij was bevestigd aan het gebont en liep over de gehele lengte van de boerderij.

Hanebalk

Onderdeel van de dakconstructie. Het is de horizontale balk in de houten kap, voornamelijk aangebracht om het zijdelings uitwijken te beletten.

In de achtergevel bevond zich in de nok van het dak een opening, waardoor de hanebalk bereikbaar was. Door deze opening vlogen vaak vleermuizen en uilen de hooizolder op.

Mildeur

Streektaal voor middendeurtje; het is de deur tussen het woongedeelte (den herd) en de stal, waar het vee stond (naast dit deurtje was een raampje - het vizierhool - waardoor men in de stal kon kijken).

Schelft

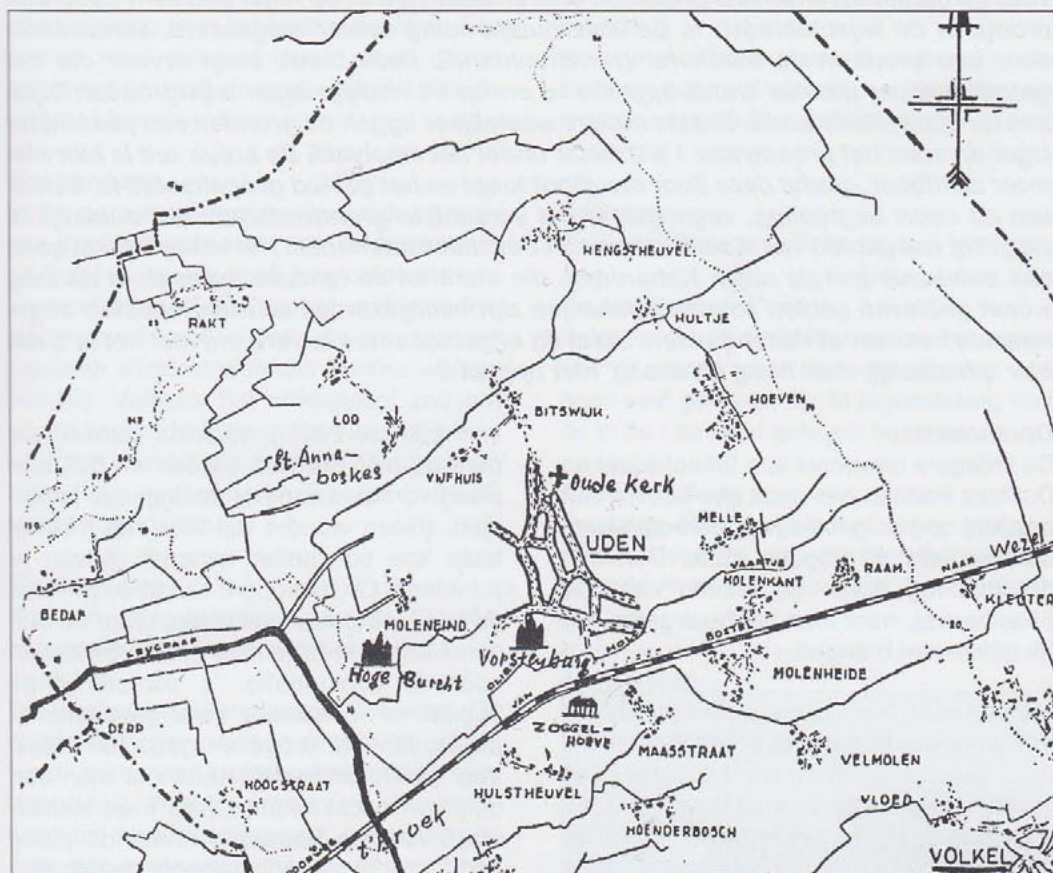
Het is de vloer van de hooizolder, opgebouwd van 5 jaar oud elzen- of berkenhout. Dit hout werd 'platgesnoeid' en naast elkaar op balken gelegd, waardoor het een bodem, een vloer vormde.

Hierop werd het hooi opgetast, dat diende als voer voor het vee.

Stalreep

In de stal stonden de koeien op een rij, naast elkaar en aten door de stalrepen: twee houten palen, verbonden door dwarsbalken, waarvan de uiteinden verankerd werden aan de staanders van het gebont. De koeien werden met kettingen of beugels aan de stalreep vastgemaakt.

Buitengebied Uden

Het buitengebied van Uden.

De snelle en grootschalige expansie van de oude dorpskern Uden heeft tot gevolg, dat voor de directe omgeving daarvan, het buitengebied, niet zonder meer kon worden teruggerepen op een vroegere wijkindeling. Voor een bruikbaar overzicht over het totale buitengebied liggen de buurtschappen te ver uit elkaar en te zeer verspreid. Aansluitend op de ontwikkeling van Uden-Zuid en met het oog op de bodemgesteldheid en het terreingebruik, met daarbij de verkeerswegen als logische grenzen, is gekozen voor de vierdeling:

- A: Eikenheuvel-Kooldert-Kattenhool- Duifhuis
- B: Loo-Rakt-Bedaf-Hoogstraat (Zandbergen)
- C: Slabroek-Hengstheuvel en de bossen (Maashorst)
- D: Vluchtoord-Kleuter

A Eikenheuvel-Kooldert-Kattenhool-Duifhuis

Dit gebied met wijstgronden, is herkenbaar aan de smalle percelen, omzoomd door elzenhagen. Wijstgrond-en zijn hooggelegen, maar toch zeer natte weilandjes, die voor de moderne landbouw praktisch onbruikbaar zijn. In de regel betekent hoog ook droog. In de wijstgebieden is de waterhuishouding echter omgekeerd, veroorzaakt door een breuk in de aardkorst (zie 'Breukrand'). Deze breuk zorgt ervoor dat het grondwater ter plaatse wordt opgestuwd en op de hooggelegen wijstgronden bijna aan de oppervlakte komt. Enkele meters westelijker liggen de gronden een paar meter lager en staat het grondwater 1 à 2 meter onder het maaiveld. De breuk zelf is hier niet meer zichtbaar, omdat deze door een sloot loopt en het gebied geëgaliseerd is. Echter aan de soort begroeiing, vegetatie, is het verschil in grondwaterpeil wel duidelijk te zien. Tot het gebied van Kooldert behoort ook 'het Kattenhool'. Het volksverhaal geeft een betekenis aan de naam Kattenhool, die sterk tot de fantasie spreekt: in dit lang woest gebleven gebied zouden spokerijen zijn voorgekomen en meer speciaal zogenaamde heksen- of kattendansen. Staat dit bijgeloof soms in verband met het feit, dat hier -plaatselijk- het 'hoog en droog' niet opgaat ?

Dorshout

De vroegere bewoners van Eikenheuvel en Duifhuis hadden het recht dor hout in het bos, dat op hun gebied lag, te verzamelen. De weg, die nu nog de naam Dorshout draagt, lag aan de rand van de Eikenheuvel, waar men het hout gemakkelijk bijeen kon brengen.

Als het koren rijp is komen maaiers en binders om de oogst te verwerken.

Duifhuizerweg

Adellijke heren hadden zich het monopolie toeëigend duiven te houden in een zo geheten duifhuis. Zo'n duiventoren was een ideale nestgelegenheid voor (een zwerm

van 200 tot 2000!) halfwilde duiven, die meestal niet gevoerd werden en dus een plaag vormden voor de omliggende landerijen. (Geen wonder dat men het moeilijk laten kon om 'onder iemands duiven te schieten!') Op de hogere zandgronden was de mest weliswaar wel nuttig, maar de duiven werden in de eerste plaats gehouden voor de consumptie, 's zomers jonge vogels en 's winters vers gevogelte in plaats van het droge en gezouten vlees. Voor Uden gold sinds 1651 dat men een duiventil mocht bezitten mits men tenminste 8 morgen bouwland onder de ploeg had. In 1923 zijn de zwanendrifton en duiventillen geruisloos uit de wetgeving verdwenen.

Eikenheuvelweg

Het woordje heuvel, al dan niet in samenstellingen, komt op veel plaatsen in Brabant voor met de betekenis van plaats waar het vee werd gedrenkt in een centraal gelegen poel.

Eikenheuvel is dus te duiden als: een drenkplaats voor vee ten zuiden van het eikenbos dat Zoggel heet (zie inleiding Zoggel). Het betreft hier hooggelegen grond waar eikenbomen hebben gestaan.

Knipperdul

Knipperdul is de plaats waar Wilsfoort,

Duifhuizerweg, de Kraanmeer (Erp) en de Goordonksedijk (Veghel) samenkomen. Deze naam is samengesteld uit klippel/knuppel en heul met de betekenis: knuppels over een holte, anders gezegd een twijgbrug over het beekje de Jeuk. Dat beekje werd gekanaliseerd, dit is geleid gegraven en heet daarom sedert 1609 de Leigraaf (vergelijk Speekstraat).

Knokerdweg

Enige percelen langs de Knokerdweg worden Knokerd genoemd, een veldnaam met de betekenis: stuk land, begroeid met riet. Knokerd is afgeleid van het middelnederlands woord 'cnoc' = gewricht, knoop in riet (vergelijk middelnederduits knocke = vlasbundel). Volgens het volksgeloof zou het woord knokerd afgeleid zijn van het woord knokaert = knook en aarde. Dit zou kunnen wijzen op een daar aanwezige begraafplaats voor dieren.

Kooldertweg

Kooldert, uit te spreken als koldert. De oorspronkelijke betekenis van het woord kol is rond, bol.

Dat wijst op bolstaande aarde of akkers. Dit enigszins hoger gelegen deel in dit gebied werd, nadat een betere waterlossing was aangelegd, in cultuur gebracht. De structuur van deze zwarte grond, aarde, zorgde voor een grote vruchtbaarheid, een hoge opbrengst.

Fietspad omgeving Kooldert/Kattenhool

Kruisweg

Beginnend aan de Egelweg loopt de Kruisweg over de Veghelsedijk en de voormalige spoorlijn tot aan de Munterweg. De naam burgerde in de loop der tijden in bij de bevolking.

Hoewel er ontelbare andere wegen zijn, die met de naam Kruisweg zouden kunnen worden aangeduid, is hij hier tot eigennaam geworden.

Laarweg

De Laar, in de buurt van de weg gelegen, was een klein gedeelte van de Keukentiend.

Volgens de Middelnederlandse betekenis van dit woord moet deze grond eens een open veld geweest zijn in tegenstelling met de in de nabijheid gelegen bossen.

Lage Randweg

De Lage Randweg is het lager gelegen gedeelte van de weg, die de grens of rand vormde van het vroegere bewoonbare gebied.

Munterweg

Oorspronkelijk werd met de naam Munterweg alleen aangeduid het begin van deze weg op Hulstheuvel, dat aansloot op een binnenpad naar Eikenheuvel. Dit pad is echter vervallen. Nu is de naam Munterweg gegeven aan de voormalige Hulstheuvelsebroeksteeg, waarvan het beginstuk samenvalt met het oude Muntersteegje.

Het woorddeel munt heeft niets van doen met een betaalmiddel, maar houdt mogelijk verband met meent/gemeijnt, dat gemeenschappelijke grond betekent.

Patrijsweg

Daar deze weg nog over een flink gedeelte van het oude Hoenderbos gaat en patrijzen tot de voornaamste wilde

hoenderen gerekend worden, werd deze weg zo genoemd.

Ruitersweg

De oorsprong van deze naam ligt in een feit uit 1493, toen het dorp Uden door een bende van 800 Gelderse ruiters overvallen werd. Een gewapende macht uit de stad en Meijerij van 's-Hertogenbosch, die op het bericht hiervan te hulp werd gezonden, leverde slag tegen hen bij de weg tussen Maasstraat en Hoenderbos. Sindsdien noemde men die weg de Ruiterssteeg, nu de Ruitersweg.

Torenweg

Duiven houden was oorspronkelijk een heerlijk recht, in later tijd ook toegestaan aan grootgrondbezitters (zie Duifhuizerweg). Nu nog wordt op Duifhuis een perceel met de naam 'de Toren' aangeduid in de nabijheid van deze weg. Dit zal de plaats moeten zijn, waar de legendarische Arnoud van Duifhuis een toren had laten bouwen, waarin honderden duiven konden nestelen.

Wilsfoort

Het woord wiel had in het Middelnederlands de betekenis van poel of moeras, gat in de weg of kuil. Hieruit kan men de betekenis van de naam Wilsfoort afleiden. Foort, dat een andere vorm is voor voort of voorde, betekent de doorwaadbare plaats of overgang over een rivier. Hier is bedoeld de overgang over de Leigraaf. Die overgang bestond hierin, dat de weg door een laagte liep, waarlangs eveneens het water van de Leigraaf een doorgang zocht, zodat de bedding daar ter plaatse veel breder werd, maar ondieper was dan elders. Door deze verbreding ontstond een zogenaamde wiel of poel.

B Loo - Rakt - Bedaf - Hoogstraat (Zandbergen)

De oude benaming Zandbergen is wel een beetje overdreven, want zo hoog zijn de zandheuvelds op Bedaf en de Rakt nu ook weer niet.

Zandverstuivingen werden veroorzaakt door een te intensief gebruik van de heide, waardoor er stukken 'bloot' kwamen te liggen. Dit is vooral het geval op de paden naar de schaapskooien (schaapsdriften) en in de directe omgeving van de schaapskooien. Wanneer de wind eenmaal vat kreeg op zo'n plek, werd deze steeds groter. Er ontstond dan een uitgestoven laagte en elders een opgestoven hoogte. Voor de landbouw is stuifzand een verschrikking, want de goede percelen worden door mager zand bedekt.

Achter de Berg

Achter de berg loopt door het gebied, dat zowel door de Raktse als de Bedafse zandverstuiving van het overige gedeelte van de gemeente Uden is afgesloten. Vandaar dat hiervoor de typerende naam Achter de Berg werd gekozen.

Asseldonkweg

Westelijk van de Asseldonkweg zijn de gronden van de tiend Asseldonk gelegen.

Bedafseweg

Bedaf - vooral bekend door het voor deze regio opvallend hoge duin - zou de oudste buurtschap van Uden zijn. De naam Bedaf is afkomstig van het Middelnederlandse 'bet-af' dat 'verder-af, achter-af' betekent. Met andere woorden: Bedaf moet reeds in oorsprong een uithoek zijn geweest, hetgeen temeer aannemelijk is door het feit dat het door zandverstuivingen geplaagde

gebied destijds allesbehalve geschikt was voor ontginning tot landbouwgrond. Uit de ontwikkeling van de domaniale tienden (= tienden van de landheer) staat vast dat in 1487 aan de westelijke (Bedafse) kant van Uden nog geen gebieden in cultuur waren gebracht in tegenstelling tot andere gebieden in Uden, waaruit de conclusie volgt dat Bedaf het jongste gehucht van Uden is. Des te merkwaardiger is het, dat juist op Bedaf het oudste Udenese gebruik in ere wordt gehouden: het vlooiestoken op de eerste zondag van de vasten. Vroeger werd op de Bedafse berg een vuur van winterbedstro ontstoken, waarbij het hygiënisch verbranden van het stro werd gezien als een algemeen reinigingsvuur. Het is een folkloristisch gebruik dat de overgang van de winter naar de nieuwe lente symboliseert.

Beemdenweg

De Beemdenweg ligt geheel in het Broek,

anders gezegd in de Beemden. De naam beemden voor broek is in Uden weinig gebruikelijk. Het gedeelte van het Broek, dat tot Loo behoort, wordt genoemd: de Loose Beemden. Het woord beemd betekent oorspronkelijk hooiweide. Alle graslanden konden gehooid worden, maar allereerst komen daarvoor in aanmerking de lage landen die te vochtig zijn om voor weide te dienen, immers het vee zou de zode vertrappen.

Bergweg

De Bergweg ontving deze naam, omdat hij naar de bergakkers loopt en in zijn bochten steeds de lijn der Bedafse zandheuveld (bergen) volgt.

Boterkampweg

Het laatste deel van de Boterkampweg is een voetpad. Westelijk daarvan liggen enige weilanden, die tezamen genoemd worden: Boterkamp. Klaarblijkelijk wijst deze naam op de voortreffelijke kwaliteit van die weilanden en het hoge botergehalte van de melk was daarvan het bewijs.

Bovenkampweg

De Bovenkampweg ontleent zijn naam aan de Bovenkamp, die oostelijk ervan is gelegen.

Broekstraat

De Broekstraat, van ousher genoemd 'De Broeksteeg' loopt dwars door het Broek. Het Broek is gelegen ten oosten van de Hoogstraat en ten westen van het Groenewoud.

Canadasweg

Vanwege de vele in ons dorp welbekende Canadese populieren, die langs deze weg staan en tevens, omdat een gedeelte ervan vroeger aangeduid werd met de naam Boomsteeg, wordt deze weg de Canadasweg genoemd.

Derptweg

Vanaf de Veghelsedijk tot aan de Brakken (Nistelrode) loopt een weg, die voor het

grootste deel op Veghels gebied ligt en daar de grens vormt tussen die gemeente en Uden. In de volksmond heette hij vroeger d'Erpsesteeg. Daarom werd het gehucht langs die weg op Veghels terrein gelegen, Derpt genoemd. Voorzover deze weg over Udens grondgebied gaat, kreeg hij de naam Derptweg.

Droeveweg

De Droeveweg is genoemd naar een perceel grond 't Droefheidje. Heidegrond levert al weinig op, met de toevoeging droef is hier wel een bijzonder schraal en mager stuk grond aangeduid.

Egelweg

De Egelweg ontleent zijn naam aan de Egelspoel. Dit zijn weilanden, gelegen aan de noordkant van deze weg vlakbij de Leigraaf. De naam heeft geen betrekking op het bekende stekelvarken. Die leeft immers niet in het water. Egels-poel betekent plas met egels. Dat zijn bloedzuigers, diertjes die van groot belang waren voor de chirurgijns toen het aderlaten dagelijks werk was.

Handwijzerstraat

De Handwijzerstraat ontleent haar naam aan een richtingwijzer van zeer oud model (namelijk met handjes aan de uiteinden), de 'handwijzer'. Deze handwijzer heeft gestaan aan het beginpunt van deze weg. Toen deze verdwenen was, bleef in de volksmond de naam handwijzer bestaan.

Hofsteeweg

Ongeveer aan het eindpunt van deze weg, ligt een perceel 'de Hofstee'. Een hofstee is een Middeleeuwse weerbare hoeve; hier kan het betekenen: de belangrijkste hoeve van de buurtschap Rakt.

Hogeburchtweg

Met de gewichtige naam Hoge Burcht worden tegenwoordig slechts enige percelen grond aangeduid. Enkele eeuwen geleden stond hier wel degelijk een burcht of kasteel, waarvan bij onderzoeken in het

midden van de negentiende eeuw nog overblijfselen aan het licht zijn gekomen. Ter onderscheiding van de Voorste Burcht, de latere Vorstenburg, droeg dit kasteel de naam Hoge Burcht. De gronden die bij deze burcht behoorden, werden in 1625 door Georg Wilhelm, markgraaf van Brandenburg en toen heer van Ravenstein, in erfpacht uitgegeven. In 1760 zijn zij door verkoop in particuliere handen overgegaan.

Hondsrogstraat

De malse korenvelden langs de Hondsrogstraat hadden nogal te lijden van de jachtlust van een hond van 'de heer van Duifhuis'. Een woedende akkerbouwer sloeg het beest dood en ... dat hebben hij en zijn nakomelingen geweten! Want wie andermans dier had gedood moest hiervoor schadevergoeding betalen, en hier betrof het zelfs de hond van de heer. De schadevergoeding werd als volgt vastgesteld. Men legde het dode dier op de grond en stortte zoveel rogge over hem heen dat het kadaver onzichtbaar werd. Als boete voor het misdrijf kwam daar nog bij dat jaarlijks door de eigenaar van het perceel eenzelfde hoeveelheid rogge aan de heer van Duifhuis en zijn opvolgers moest worden betaald. Aldus bewaart de Hondsrogstraat de herinnering aan middeleeuwse straf en boete.

Hoogstraat

De Hoogstraat vormt de kern van het gehucht van dezelfde naam, waarin ze is gelegen. Hier liggen de hoge bouwgronden, terwijl de lage weilanden in het Broek te vinden zijn.

Kamerweg

De Kamerweg loopt langs een perceel weiland, de Kamer geheten. Het Middelnederlands woord camer betekent 'afgepaald deel', dit weiland kan een deel zijn van de gronden behorende bij de Hoge Burcht.

Karperdijk

De naam Karperdijk is reeds zeer oud en komt voor als Cerperdijk (1691). Zou deze

naam afgeleid kunnen zijn van Kerspeldijk, met de betekenis: 'de weg naar de kerk??'.

Kuilenweg

Aan de naam Kuilen moet men niet de tegenwoordige betekenis van het woord hechten. Het is een naam, die in de volksmond steeds als naam van dit gebied bewaard is gebleven. Eén van de betekenissen van het Middelnederlandse woord *cule* vinden we hierin terug. *Cule* betekende o.a. hol, vooral onder de grond. De bodemgesteldheid van deze weilanden is zodanig, dat men ze alleen als hooiland kan gebruiken en sommige percelen zijn zelfs daarvoor nog niet geschikt. Daar heeft men dan ook niets dan hakhout geplant. De percelen, die nog wel voor hooiland in aanmerking kwamen, waren echter van zodanige bodemstructuur, dat men er niet met paard en wagen over kon gaan, maar met een draagbaar het hooi er vanaf moest halen. Een stok van enige meters lengte kan men er zonder veel moeite in zijn geheel in de grond duwen. Vandaar dat dit de indruk wekte alsof deze grond hol was en met recht de naam 'culen' droeg, die men nu nog terugvindt in de naam Kuilen. NB. Hier ligt de oorsprong van de Udense familienaam Verkuijlen.

Lageburchtweg

De naam, die voor deze weg werd gekozen, wijst niet op een Lage Burcht als pendant van de Hoge Burcht. Het duidt slechts aan, dat hij onmiddellijk na zijn beginpunt het dal in gaat en dus op veel lager niveau is gelegen dan de Hoge burchtweg. Om dezelfde reden werden door de kopers de stukken weiland, die lager gelegen waren dan de Burcht (Hoge Burcht), Lage Burcht genoemd.

Lendersgat

De naam van deze weg op de grens met Nistelrode staat duidelijk in verband met de voormalige Lindersweg bij de kapel op Bedaf. Deze Lindersweg ontleende zijn naam aan de Nistelrodenaar Lindert Ariëns die, gehuwd met de Udense Elisabeth van

Oort, in dit grensgebied zijn boerenbedrijfje had.

Looweg

De oorspronkelijke betekenis van loo is: grasrijke, met laag houtgewas bedekte plek in het bos. Later betekent loo in het algemeen bos. Ons land was vroeger voor een groot deel met bos overdekt. Er valt een onderscheid te maken tussen loo = natuurlijke open plek in het bos en rode = gerooide plek in het bos, zoals die bij de toeneemende ontginning in de latere Middeleeuwen ontstonden.

Meeuwerweg

Deze weg loopt als Meeuwerweg in de richting van het gehucht Meeuwel in Nistelrode en draagt deze naam, voorzover hij over het grondgebied der gemeente Uden gaat.

Moleneindstraat

Moleneind is genoemd naar de 15e eeuwse watermolen, waarmee olie werd geperst en lag op het terrein van de Udense Hoge Burcht (zie Hoge burchtweg en inleiding Moleneind).

Nistelrodeseweg

De Nistelrodeseweg is de voortzetting van de Bitswijk tot aan de grens van de gemeente. Het is de oorspronkelijke verbindingsweg tussen Nistelrode en Uden.

Noorderberg

Dit is de weg die ten noorden van de 'berg' ligt.

Oude Bosweg

De Oude Bosweg is de korte weg, die van de Schansweg naar het smalle onbeplante gedeelte in de Bedafse bergen leidt. Deze weg liep vroeger door de zandheuvels heen in de richting van 's-Hertogen-bosch. Doordat het zand steeds hoger opwaaide en de weg op den duur onberijdbaar werd, nam men liever de omweg over Vorstenbosch. Van een vroegere doorgang is maar weinig te bespeuren, want het opgewaaid zand heeft bijna de hoogte van

de heuvels bereikt. Alleen de afwezigheid op die plaats van eikenbeplanting is de enige zichtbare aanwijzing, dat de tot daar toe reikende weg in vroegere tijden verder doorliep. Door de eikenbeplanting heeft men getracht de zandverstuiving te stuiten. Maar het steeds steiler worden van de ene helling en het afplatten van de andere wijst erop, dat de verschuiving, hoewel in langzamer tempo dan vroeger, voortduurt.

Poeskespad

In de nabijheid van dit zandweggetje ligt een weiland, dat Poeskesveld genoemd wordt. Het is een vrij vochtig gebied waar vroeger veel wilgenbomen groeiden. De wilgenknoppen lopen heel vroeg in het voorjaar uit en hebben een zacht fluwelen ronde vorm. In de volksmond zegt men: 'Wij gaan katjes of poeskes plukken'. Vandaar deze naam voor dit pad.

Wilgenkatjes: poeskes.

Raktweg

Rakt betekent langgerekte strook of rand. Dit komt overeen met de wijze van bebouwing van deze buurtschap: een langgerekt randgebied op de grens tussen Uden en Nistelrode.

Rattenbosweg

Het Rattenbos was de benaming van het dennenbos, dat tegen de gemeente Nistelrode aanlag. Later werden ook de landerijen zo genoemd, die in de onmiddellijke nabijheid ervan gelegen waren en die wellicht ontstonden door het rooien der bomen. De Rattenbosweg gaat dwars door dit gebied.

Schaapsdijk

De naam Schaapsdijk wordt vanouds gebruikt en dateert uit de tijd, waarin op

marktdagen hierlangs grote groepen schapen werden gedreven.

Schansweg

De Schansweg begint aan de Karperdijk en eindigt in de zandverstuiving. De naam is ontleend aan een klein gebied, een vroegere tiend, de Schans genaamd. De daar gelegen percelen staan ook nu nog onder die naam bekend.

Mogelijk is in oude tijden aan de kant van de Bedafse bergen een verschansing geweest ter bescherming van de daar gelegen akkers tegen de steeds verder opdringende zandverstuiving.

Schotenweg

De Schotenweg loopt vanaf de Karperdijk naar de Schoten.

Dit zijn enige percelen weiland. 'Schot' of 'schoot' is uitgestrekt weiland, zo genoemd naar de gevlochten hekken, waardoor de weikampen van het overige gebied afgesloten waren.

Schouwstraat

De naam Schouwstraat is ontleend aan het Schouwveld, dat ten oosten van de Hoge Burcht lag. In 1486 sprak men nog van de 'scouveltsche thiende'. Later treffen wij deze naam niet meer aan, wel echter de tiende de Aalst. Een gedeelte van de Aalst, behoorde tot het Schouwveld en wellicht bedoelde men met deze twee namen toch dezelfde tiende.

Sonhofweg

De plek waar eens het huisje stond van Elisabeth van Sonhoven (1799-1861) werd in de volksmond Bet van Sonhof genoemd, vandaar de naam Sonhofweg.

Steeuwichtweg

De Steeuwicht noemt men het hooggelegen gedeelte van de weilanden in de Raktse beemden. Deze hebben in tegenstelling tot de laaggelegen weilanden, een teveel aan water en zijn daardoor min of meer moerassig. In de helling tussen hoog en laag ligt een verticale bank van ijzeroer. Volgens een volksopvatting zou deze oerbank verhinderen dat het water naar het

lager gelegen terrein afvloeit. De moerassige hooggelegen weilanden ontleen aan deze oerbank hun naam. Steeuwicht, uitgesproken als 'stuwicht', is een samengesteld woord, waarvan het eerste deel met de wortel van het woord 'staan' samenhangt en het tweede deel weech (wand) is. De betekenis van Steeuwicht is derhalve staande wand of stuwwand. Voor een groot gedeelte loopt deze weg langs de weilanden van de Steeuwicht.

Strikseweg

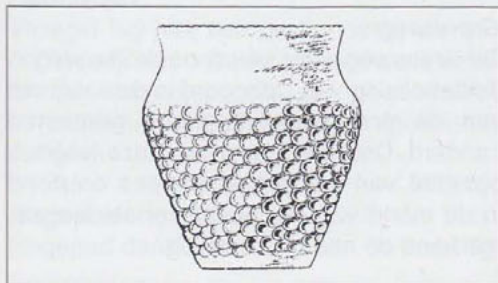
Reeds in het midden van de 15e eeuw is Godert Strick, leenman van de heerlijkheid Ravenstein, in het bezit van deze gronden. Hoewel dit gebied in 1506 vermeld wordt als van weinig waarde, en in 1663 in andere handen overging, heeft het door de eeuwen heen de naam Striks behouden! Deze weg loopt door de zanderige en overheersend beboste streek tussen Loo en Rakt.

Westerberg

Het is de weg, die loopt ten westen van de zandverstuivingen, de bergen.

C Slabroek, Hengstheuvel en de bossen (Maashorst)

De prehistorische grafheuvels van Slabroek bewijzen de aanwezigheid van mensen op het einde van de IJzertijd (500 v. Chr), maar helaas is hun woongebied nog niet ontdekt.

lets heel apart! Dat mag je zeggen van de Udense urn vanwege de zogenaamde Kalenderbergversiering, waarbij met de vingertoppen moeten in de zachte klei werden gemaakt. Dit 'graf' dateert uit het eind van de IJzertijd (ongeveer 500 voor Christus) en werd opgedolven in 1923 te Uden, in de buurtschap Slabroek.

Bij de eerste opgravingen in 1923 kwam hier een heel aparte urn te voorschijn. Zij is uniek van vorm vanwege de doorgaande vingertopversiering (de zogenaamde Kalenderberg-versiering). Via de 19de eeuwse schrijfwijzen 'Slaapbroek' en 'Slapert', heeft men zelfs enig verband willen zien met 'slapende' menselijke as in de urnen. Het heideveld en de dellen en vennen zijn eerst door het graven van rechte sloten ontwaterd; daarna konden al voor de eerste wereldoorlog de bossen worden aangelegd voor de productie van stuthout in de kolenmijnen. Het Slingerpad dankt zijn naam en ontstaan aan de vooruitziende blik van de beheerder van de Udense bossen, die in de dertiger jaren dit slingerende pad liet aanleggen.

Educatief centrum De Maashorst aan de Erenakkerstraat

Bosdreef

De Bosdreef begint aan de Hoevenseweg, loopt langs de aanplantingen van Udenoord tot aan de Udensedreef, kruist deze en gaat vervolgens door de bebossing heen naar de Keelweg. Dreef is afgeleid van drijven, dat wil zeggen: een weg waarover het vee gedreven wordt.

Corsicanerweg

De Corsicanerweg is een van de wegen die de bebossing van Udenoord noord-zuid doorsnijden. Langs deze weg staan enige groepen Corsicanerdennen.

Delstraat

De Delstraat was de weg naar 'de Dellen', vennen, die bij de Udense bevolking vooral vermaardheid genoten in de winter, wanneer zij een uitgezochte gelegenheid tot schaatsenrijden boden. Het was ook een eldorado voor jagers op eenden en ganzen.

Doelenweg

In het midden van de 19e eeuw was hier

een befaamde handboogschutterij gevestigd. De leden van deze vereniging hadden hun schietterrein, hun 'doelen', langs deze weg.

Erenakkerstraat

Als verlengde van de Slabroekseweg loopt de Erenakkerstraat door tot de Karlingerweg. De Erenakker is nu in meerdere percelen verdeeld. Deze behoren toe aan verschillende bezitters. De naam Erenakker, die voor het geheel van al deze percelen geldt, is samengesteld uit het oude werkwoord 'eren', dat ploegen betekent, en uit het woord akker, dat aangeeft grond in cultuur gebracht in de tijd van Karel de Grote.

Erikaweg

Van de vroeger zeer uitgestrekte heidegronden op Hultje is door ontginning nagenoeg niets overgebleven. Deze weg liep door die heide en ontleent zijn naam aan de heideplant, de Erica.

Erphoevenweg

Deze weg loopt over de Erphoeven. Met deze naam worden vanouds enige percelen aangeduid, die reeds vroeg tot het bouwland van Hengstheuveld hebben behoord. Hun hogere ligging geeft dit duidelijk aan. Zij behoorden tot het Hoevecomplex van de heren van Erp.

Grensweg

De Grensweg is de meest oostelijke weg in de bebossing van Udenoord in de nabijheid van de grens met Zeeland, gemeente Landerd. Door de ligging van deze weg ten opzichte van die gemeentegrens ontstond in de mond van het bospersoneel langzamerhand de naam Grensweg.

Grietenweg

Het graslandgebied, waarin deze weg uitloopt, wordt de Grieten genoemd.

Heideweg

Bij de Heideweg begon de Slabroekse heide die aansloot op de Schaijkse heide. Hier waren in de loop der tijden meerdere

ging van de akkers, waarover het gedeeltelijk loopt. Het gedeelte bij de Karperdijk dat over lagere gronden loopt, valt ook onder de naam Hogepad, omdat het er één geheel mee vormt.

Hoogslabroekseweg

Deze weg voert naar Hoogslabroek, het noordelijk

hooggelegen deel van het gehucht Slabroek.

Hooistraat

De Hooistraat loopt langs het eeuwselsgebied van Hengstheuvel; eeuwsels is een naam voor weiland. Langs deze weg bracht men het hooi binnen. Vandaar zijn naam.

Hultjeweg

Deze naam is afkomstig van het woord hul in de betekenis van verhevenheid van de bodem. Voor de buurtschap Hultje is het verkleinwoord wel op zijn plaats, omdat zowel de omvang als de hoogte niet bijzonder groot is.

Kantonweg

Bijna in zijn gehele lengte ligt de Kantonweg langs een bebost gebied, dat toebehoorde aan de heer Hengst, die bij de oude Udenaren beter bekend is onder de naam van zijn ambt: de kantonrechter. Hij was kantonrechter over het district Veghel, maar woonde in Uden. Ter herinnering aan deze bekende persoon werd de weg langs zijn jachtgebied Kantonweg genoemd.

malen troepen gelegerd, zoals bijvoorbeeld op het einde van de Oostenrijkse Successie-oorlog (1740 tot 1748). De gehele heide was één groot legerkamp. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werden er grote manoeuvres gehouden.

Hengstheuvelweg

Reeds in de prehistorische samenleving was het paard een uitermate belangrijke factor. Immers het was de enige mogelijkheid om te land snelverkeer te onderhouden en in een oorlog troepen van grotere betekenis dan het gewone voetvolk in het vuur te brengen. Hiermee is de oorsprong van de naam niet verklaard. Men wil in Hengst-heuvel wel de aanduiding zien van een heilige hoogte waar de Germanen hengsten offerden aan hun goden.

Hoefstraat

Vroeger lag hier een grote hoeve, die een onderdeel was van de Hengstheuveltiend. Al de landerijen, die tot deze hoeve behoorden, werden tezamen genoemd: de Hoef.

Hogepad

Hogepad dankt zijn naam aan de hoge lig-

Karlingerweg

Ten zuiden van deze weg vindt men een aantal percelen, aangeduid met de verzamelnaam de Karl-ingen, het enige 'ing'-complex in Uden.

De akkergehelen, - die in de Middeleeuwen behoord hebben tot het winnende land, waarop volgens de regels van het 'drieslagstelsel' (2 jaar telen, 1 jaar rust) werd geteeld - worden in het noorden van het Land van Ravenstein 'ing' en in het zuiden 'akker' genoemd. De 'ingen' stammen uit de Frankische tijd, de 'akker'-complexen uit de tijd van Karel de Grote.

Keelweg

De Keelweg loopt midden door de zandverstuiving van Slabroek heen, de zogenaamde Keel. Keel is een andere naam voor 'bergpas'.

De engte hier in de Slabroekse zandverstuiving, die juist genoeg plaats open laat voor een weg, werd in de volksmond vanouds 'de keel' genoemd. Hier werden na de oorlog 1940-1945 veel bommen onschadelijk gemaakt, waarvan men de sporen nog ziet in de door de ont-ploffingen ontstane bomtrechters. Voor een groot deel zijn zij met water gevuld.

Kerstsparlaan

Hier treft men vele vakken aan, beplant met de fijne spar.

In de volksmond wordt deze spar ook kerstspar genoemd.

Korte Erikaweg

Zie Erikaweg.

Kraaienweg

De Kraaienweg dankt zijn naam aan de Kraaienloop, die langs het laatste gedeelte van deze weg stroomt. Het woorddeel kraaien zal geen betrekking hebben op de vogelsoort maar kan worden afgeleid van

oud-Nederlands crade, craey, wat betekent aarden opworp (dus een dam om die beek in goede banen te houden).

Lagerbosweg

De naam van deze weg spreekt eigenlijk voor zich: een lager gelegen bos. Dit bos lag aan de benedenkant van de Udense bossen. Aan de bovenkant heette het Hoogslabroek. Als in het spraakgebruik de wind (om)hoog was, kwam hij uit het noorden, was de wind (om)laag dan kwam hij uit het zuiden.

Vandaar ook het voorvoegsel hoger en lager als nadere aanduiding.

Pnemstraat

De Pnemstraat ontleent haar naam aan het voormalige elektriciteitsstation van de PNEM, gebouwd in 1967. In de laatste maanden van 1944 was hier een post van waaruit 'de ondergrondse' van bevrijd gebied kon telefoneren met het nog bezette deel van Noord-Brabant, gebruikmakend van de bedrijfstelefoonlijn van de PNEM. Thans in gebruik als onderkomen voor het openluchttheater Naat Piek.

Pnemstraat: Een prachtige laan in het buitengebied

Slabroekseweg

Genoemd naar de gesteldheid van de bodem is het samengesteld uit 'Slobbe' = onvaste grond (hangt samen met slobberen en slob/slib = modder) en 'broek' = moerasig land, drassige grond.

Deze weg loopt parallel aan de Schaijkseweg.

Slapertweg

De Slapertweg ontleent zijn naam aan het oude Slapert (zie inleiding Slabroek).

Slingerpad

Het Slingerpad kronkelt met zulke grillige bochten door de bossen van Udenoord heen, dat het met recht zijn naam draagt. De fietsroute over dit pad leidt over een klein deel van de wielerved, aangelegd door de Belgen uit het Vluchtoord (zie inleiding Vluchtoord).

Udenoord

In de jaren voor de eerste wereldoorlog liet de gemeente Uden hier bossen aanleggen waarvan het hout moest dienen als mijnhout.

Aan deze streek gaf ze de naam Udenoord. In 1912 was er een plan voor een sanatorium in deze bosrijke omgeving, maar door de oorlog 1914-1918, de crisisjaren '30 en het bedwingen van de tuberculose is het bij plannen gebleven.

Udensedreef

Als in de zomer het vee naar de heide moest om te gaan grazen, werd het langs dit pad gedreven.

Reeds in oude tijden was dit de rechtstreekse verbinding met het dorp Schaijk. Vanuit deze richting werd er druk gebruik van gemaakt, wanneer er in Uden vee-markt was. Hier passeerden dan vaak hon-

derden stuks vee (vetweiders uit de Maas-kant), welke omstandigheid het woord dreef goed tot zijn recht deed komen.

Voortweg

Voortweg is een oude benaming, die wellicht aangeeft, dat dit gedeelte begaanbaar was, wanneer in de winter en het voorjaar het lagere land onder water stond.

Voort of voorde betekent doorwaadbare plaats. Hier geeft voort dus aan een begaanbare of berijdbare weg door het lage land.

Vijverweg

De Vijverweg loopt langs de vogelvijvers, waaraan hij zijn naam ontleent. Deze vijvers zijn in de Slabroekse bossen bewust aangelegd, als drinkplaats voor de aanwezige vogels.

Zeedenweg

De gronden, die langs de Zeedenweg liggen, werden pas in deze eeuw in cultuur gebracht.

Vroeger was dit allemaal heide en bosgrond. De zeeden of grove den was hier de vrijwel enig voorkomende boomsoort.

Zevenbergseweg

De Zevenbergseweg leidt naar het vanouds bekende Zevenbergs huis (thans gemeente Landerd).

Zevenhuizerweg

Via deze weg komt men op Zevenhuis, een buurtschap in Zeeland, gemeente Landerd.

Zevenmorgenstraat

Het gebied, waarover een zeer groot deel van deze weg loopt, heet de Zevenmorgen. Deze naam duidt op de afmeting van dit gebied, namelijk zeven morgen ofwel 7x40 aren = 2,8 ha (zie Morgenweg).

DE RAAD DER GEMEENTE UDEN;

Beschikkende op het verzoek van de N.V. Provinciale Noordbrabantse Electriciteits-Maatschappij gevestigd te 's-Hertogenbosch dd. 23 JUNI 1917 Afdeeling III Nr. 1191, om aan genoemde Maatschappij in eigendom over te dragen een terrein van 90 x 50 M. langs den weg in het Villapark "Vluchtoord" en bestemd voor het 50.000 Volt onderstation;

Gezien de verklaring van drie door deze vergadering aangevozen schatters, die de waarde van het te verkopen terrein hebben geschat op TWEE HONDERD EN VIJFTIG GULDEN;

Gelet op artikel 194 der Gemeentewet;

HEEFT BESLOTEN:

Aan de N.V. Provinciale Noordbrabantse Electriciteits-Maatschappij voornoemd, onderhands te verkopen een thans kennelijk afgepaald terrein ter grootte van 90 by 50 Meter van het perceel toebehoorende aan deze Gemeente, kadastraal bekend Sectie B 1455, voor de som van TWEE HONDERD EN VIJFTIG GULDEN, met het recht tot het hebben van een uitweg naar den Provinciaalweg Uden-Zeeland, onder bepaling, dat eventuele aanleg van een kunstweg blijft voor rekening van de N.V. voornoemd en de breedte van dezen uitweg niet meer mag bedragen dan tien Meter en dat de aanleg van dien weg zal moeten geschieden onder goedkeuring van het Gemeentebestuur.

UDEN, den 30 JUNI 1917.

DE GEMEENTERAAD VAN UDEN,

DE VOORZITTER,

(Get.) Thyssen.

DE SECRETARIS,

(Get.) Hub. Hoefs.

G. No. 234.

DE GEDEPUTEERDE STATEN VAN NOORDBRABANT,
GELET OP ART. 194 DER GEMEENTEWET,
VERLEENEN HUNNE GOEDKEURING VAN DIT RAADSBSLUIT.

's-HERTOGENBOSCH, DEN 18de JULI 1917.

DE GEDEPUTEERDE STATEN VOORNOEMD.

(GET.) A. VAN VOORST TOT VOORST, VOORZITTER.

(GET.) WAGENAAR, GRIFFIER.

VOOR GELIJKLUIDEND AFSCHRIJF,

DE GRIFFIER DER STATEN,

48

D Vluchtoord en Kleuter

Vluchtoord: Als Antwerpen in oktober 1914 door de Duitsers wordt ingenomen, trekken duizenden Belgen naar neutraal Nederland. Via een tentenkamp in Hontenisse arriveren deze vluchtelingen op 20 april 1915 in Uden, waar een groot barakken-dorp op 35 ha heide uit de grond is gestampt. In deze 'houten stad' moeten bijna 8.000 mensen wonen en zal het leven in velerlei opzichten een 'normaal' verloop moeten hebben.

Er is een bestuursgebouw, een kerk, scholen voor zo'n 1.200 leerlingen, een postkantoor, een uitgebreide ziekeninrichting, diverse winkels, magazijnen en werkplaatsen.

Men kent zelfs een eigen betalingssysteem, uitsluitend voor intern gebruik en voor de dagelijkse benodigdheden. De 'munten' bestaan uit vierkante kartonnetjes met een waarde-aanduiding in punten. Een vluchtoord-punt heeft de waarde van 2 Nederlandse centen.

De Kleuter: De hier gelegen waterpartij is ontstaan door de ontgronding ten behoeve van de spoorlijn van de NBDSM in 1873 (zie Stationstraat). Op verzoek van de Belgen in het Vluchtoord werd hier medio 1915 een zwemkom ingericht met een tiental kleedhokjes ... maar reeds in augustus 1916 werd deze eerste Udense zweminrichting alweer gesloten, in het belang van de openbare zedelijkheid. Het bleek n.l. dat de reizigers van de lijn Boxtel-Uden-Wesel zicht hadden op de recreanten!

In de loop der tijd is de vijver vele malen vergroot, laatstelijk in 1977, toen er een visvijver van is gemaakt.

Ariekesweg

Aan het einde van deze weg ligt een perceel, het Ariekes genaamd.

Belgenlaan

Deze weg is naar de Belgische vluchtelingen genoemd, die in Uden verbleven op het Vluchtoord van 1915 tot 1919 (zie inleiding Vluchtoord).

Landerlaan

Al in de 16e eeuw werden op de toenmalige heide versterkingen aangelegd. Daarvan is een gedeelte overgebleven, de zogenaamde Lander. Dit was een opgeworpen dam met aan weerszijden een diepe sloot.

Deze versterking liep van Oventje onder Zeeland (gemeente Landerd) tot achter Hoeven en Melle, waar zij aansloot op een dwarslander, die achter Melle en Hoeven doorliep. Aan deze dwarslander herinnert een perceel op Hoeven, dat nu nog Lander

heet. Lander is een verbastering van het woord landweer, zoals de verdedigingswal genoemd werd. De weg heet Landerlaan, omdat hij dwars over de oude Lander heen gaat.

Lange Goorstraat

De Lange Goorstraat loopt door 'de Goorkens' naar de grens van de gemeente Landerd.

Oostwijk

In het Vluchtoord werden de daarin gelegen wijken, wegen en pleinen aangeduid met windrichtingen. De naam Oostwijk is binnen het nu ontwikkelde industrieterrein teruggebracht.

Osseweg

De Osseweg is de oude weg van Boekel naar Oss. Slechts dit gedeelte van de weg bleef de naam Osseweg behouden, omdat andere delen ofwel verdwenen ofwel op

Het onderwijzend personeel van het Vluchtoord

andere wegen werden aangesloten, waardoor de oorspronkelijke benaming verloren ging.

Oude Millsebaan

Zoals de naam eigenlijk al aangeeft, is dit de oude weg die van Uden naar Mill liep. Nu is het slechts nog een restant dat ligt in het verlengde van de Millsebaan (zie Millsebaan).

Patersweg

Voor ingewijden was de Patersweg een kortere verbinding tussen de Millsebaan en het dorp Uden. Hierlangs gingen de paters (Kruisheren), wanneer zij vanuit Uden hun klooster in St. Agatha gingen bezoeken. Daarom draagt deze weg reeds vanouds de naam Patersweg.

Vluchtoord

Zie inleiding Vluchtoord.

Vluchtoordweg

Deze weg was een van de verbindingswegen tussen het dorp Uden en het vluchtelingskamp.

Westwijk

Een van de oude straatnamen, welke voorkwam in het Vluchtoord.

Kom Volkel

Het kerspel Uden bestond oorspronkelijk uit vier kernen: Uden, Boekel, Zeeland en Volkel. De sporen van die vroegere éénheid bleven tot 1794 zichtbaar in o.a. rechtspraak, defensie en gemeenschappelijk grondbezit, resp. het Heikants-gezicht, het gilde van St. Joris en St. Sebastiaan en de twee gemeijnten Uden-Zeeland en Boekel-Volkel. Waar Boekel en Volkel zich grotendeels konden ontworstelen aan het Udens centraal gezag, is Volkel door de eeuwen heen, zij het als goede tweede, door de grote broer gedomineerd gebleven. Deze agrarische kern bloeide als "Volkel-kapel" rond het in 1455 gebouwde bedehuis en als buurtschap "Volkel-Straat" langs de verbinding Uden-Boekel.

De bewoners noemden het door de toenemende bebouwing: de Straat. Door de bouw van de Kapel ontwikkelde de woonkern zich tot een centrum. In dat centrum bleef de oude wegenstructuur bestaan. Door de aanleg van nieuwe wegen rondom de Kapel, de latere St. Antoniuskerk, kreeg Volkel een compacter centrum. Voorzieningen, zoals klooster, scholen, de pastorie, de dokterspraktijk en de sporthal, zijn hier gevestigd. Het dorpsplein en het culturele centrum zijn hier na de oorlog aan toegevoegd. Ook de middenstand is er in ruime mate aanwezig.

Het College van burgemeester en wethouders besloot in 1957 in verband met het uitbreidingsplan Volkel de straatnamen groepsgewijs te hernoemen van de straten naar diverse dieren.

Voor Volkel had dit tot gevolg dat de wegen vernoemd werden respectievelijk naar:

- *evenhoevige herkauwende dieren: antilope, eland, gazelle, hert, ree en rendier;*
- *landroofdieren: das, hermelijn, marter, tijger en wezel;*
- *vissen: forel, schelvis, snoek en voorn.*

Aert Willemsstraat

Aert Willems en zijn vrouw Lutgardis, een Volkels echtpaar, bepaalt bij testament in 1449 onder meer dat zij zekere jaarlijkse renten schenken als bijdrage tot het stichten van een godshuis in Volkel.

Annahof

Anna is de moeder van Maria en grootmoeder van Christus (stammoeder). Met Antonius en Hubertus is Anna een van de traditionele regionale heiligen en zij is patrones van een goed huwelijk en van de huisvrouwen. In de agrarische samenleving herinnerde Anna aan de oude grootmoeder die er van oudsher een centrale positie innam en haar omgeving met raad en daad terzijde stond.

Antilopestraat

De antilope is een van de holhoornige her-

kauwende zoogdieren. Ze komen vooral voor in Afrika en Azië. Over het algemeen zijn het mooie sierlijke dieren die zich met een statige tred voortbewegen.

Antoniusstraat

In veel plaatsen was het gebruikelijk straten naar heiligen te noemen. Zo was de kapel in Volkel, evenals nu de parochiekerk, toegewijd aan Antonius abt. Aan het eind van de 14e en in de eerste helft van de 15e eeuw valt een sterke verering voor deze heilige waar te nemen.

Capellerhof

In Volkel waren de enige buurtschappen met verharde wegen: Volkel Straat en Volkel Kapel, ofwel de hoofdstraat van het dorp en de directe omgeving van het bedehuis. Vanuit Uden ging men 'over de Kapel' naar Boekel. In een gemeente kan maar

één Kapelstraat zijn (zie Centrum). Om toch het voor de Volkse ge-meenschap zo belangrijke element Kapel te memoreren is hier de naam Capellerhof gegeven.

Dasstraat

De das hoort tot de familie van de marterachtigen. Hij komt voor in Europa en Noord- en Midden-Azië. Ook in Nederland kunnen we hem vinden, met name Overijssel, Gelderland, Oost-Noord-Brabant en Limburg in bebost terrein. Hij kan een lengte tot bijna één meter krijgen. Kenmerkend is zijn witte kop met twee zwarte strepen over zijn snuit.

Eeuwsels

Het woord eeuwsel, dat men ook ontmoet in de vorm eesel, eusel, schijnt een samenstelling te zijn van eeuwen en sel. Eeuwen, wat van onbekende oorsprong is, betekent 'te eten geven, voeden, weiden'. Eén van de betekenissen, die het toevoegsel 'sel' heeft, is, dat het de zaak aangeeft, die de handeling moet ondergaan. Zodoende kan men aan eeuwsel de betekenis van weidegrond geven. Het woord komt voornamelijk in Brabant voor.

Meestal duidt het een weide aan in een bos, of een weide, die rondom of aan twee zijden door hakhout was ingesloten. Een omschrijving uit 1436 luidt: 'een velt, dat men noemt eeuwsel, half heye, half weide, daar de beesten op weiden'. De naam eeuwsel was in Uden algemeen gebruikelijk.

Eiment

Eiment of Eimat betekent tweede gewas van een weiland. Het sluit dus logisch aan bij de straatnaam Eeuwsels.

Elandstraat

De eland is het grootste Europese hert. Hij komt vooral voor in de Scandinavische lan-

den en verder naar het oosten tot in Siberië. Hij leeft in bossen en uitgestrekte moerassen. Zijn voedsel is plantaardig.

Forelstraat

De forel is een zalmachtige riviervis die vooral in koude bergwateren wordt aangetroffen.

Gazellestraat

De gazelle behoort tot de familie van de antilopen. Hij leeft in de steppen van Afrika, Arabië en Indië.

Grant gazelle. Deze gazelle is groter dan de Thomsongazelle: een schofthoogte van ruim 80 cm. tegen ruim 60 cm. De hoorns zijn groter, de tekening op de romp is T-vormig en de zijstreep is lichter, soms zelfs afwezig.

Hermelijnstraat

De hermelijn of grote wezel hoort bij de familie van de marterachtigen. Hij komt in heel Europa voor en een deel van Azië. Het is een roofdier dat in de zomer bruin is en in de winter wit met een zwarte punt aan zijn staart.

Hertstraat

Een hert is een herkauwend zoogdier dat in de bossen leeft. Het is rank van bouw en vlug in beweging.

Heuvelstraat

Het is de straat die op een iets hoger niveau ligt dan de Lagenheuvelstraat (zie Lagenheuvelstraat).

Kleine Eeuwselweg

De gronden, waarheen de Kleine Eeuwselweg voert, waren gemeenschappelijke weideplaatsen (zie Eeuwsels).

De Kloosterstraat

Kloosterstraat

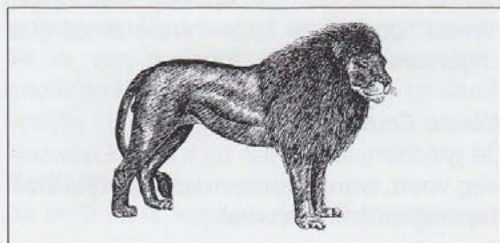
De Kloosterstraat gaat langs het klooster van de zusters Franciscanessen van Veghel, die zich hier sinds 1914 wijdden aan het onderwijs en tevens aan de zorg voor ouderen.

Kroatenstraat

Kroaten waren ruiters in Spaanse dienst, die vanuit hun hoofdkwartier in Cuijk heel Oost-Brabant onveilig maakten. Op 25 oktober 1635 werden in Volkel 22 boeren zonder genade doodgeslagen en enigen gevangen genomen, die tijdens hun gevangenschap omkwamen. Er werden 50 paarden geroofd alsmede 70 à 80 stuks hoornvee, bovendien staken zij op 27 oktober de Kapel van Volkel in brand. Door het moedig optreden van kapitein Jochem de Wild bleef de woonkern Uden voor dergelijke rampen gespaard.

Leeuwstraat

Ongeveer halverwege de Leeuwstraat lig-

gen enige percelen langs deze weg, die door de Leeuwstraat en de Boekelsedijk worden ingesloten. Deze percelen droegen de naam de Leeuw.

Maaymanseweg

Het is het restant van de weg van het gehucht Heikant naar de kom van Volkel. Meerdere akkers, waarlangs deze weg gaat, behoorden tot de tiend Maayman.

Marterstraat

De marter behoort tot de familie van de

Het einde van een jacht in de boomtoppen. Een boommarter heeft een eekhoorn te pakken gekregen. Hij compenseert de behendigheid van de eekhoorns met zijn lange en snelle sprongen.

Dit is de Rudigerstraat. De molen is in 1949 afgebrand.

marterachtigen, een van de families van de roofdieren. Marterachtigen komen in de hele wereld voor, behalve in Australië. Ze leven voornamelijk van kleine prooien. Sommige eten ook planten.

Nieuwstraat

De Nieuwstraat is een geheel nieuwe weg, die aan het uitbreidingsplan zijn ontstaan dankt.

Reestraat

Een ree is een vlug slank hertje, kleiner dan het hert en komt in heel Europa voor. Alleen het mannetje draagt een gewei met zelden meer dan drie enden, bezet met parels. Het is een echte planteneter.

Rendierstraat

Het rendier behoort tot de familie van de herten. Het wordt wel 2 meter lang. Zowel het mannetje als het vrouwtje draagt een gewei. Ze leven in kudden in de bossen en toendra's rond de Pool-zee.

Rudigerstraat

Met Rudigenbos werd het oorspronkelijke gehucht Volkel bedoeld. Rudig is ons woord ruig, Rudigenbos is dus kreupelbos. Rudiger is als afleiding van Rudigen-bos bedoeld met de betekenis van: bewoner van het Rudigenbos.

Schakelplein

Door het slopen van de bebouwing aan de Rudigerstraat en de Schoolstraat werd een grote open verbindingsruimte gecreëerd tussen Schoolstraat, Kloosterstraat en Rudigerstraat, een fraai nieuw dorpsplein. Vanwege deze schakelfunctie werd in 1970 het noordoostelijk deel van de Schoolstraat met die ontstane ruimte omgedoopt in Schakelplein.

Schelvisstraat

De schelvis is een smakelijke zeevis die voorkomt in het noordelijk deel van de Atlantische Oceaan. Door overbevissing is hij praktisch geheel uit de Noordzee verdwenen. Hij is familie van de kabeljauw en de wijting.

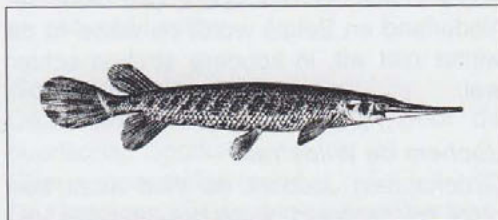
Schoolstraat

Sinds aan deze weg de nieuwe jongensschool van Volkel verrees, kwam van lieverlede de benaming Schoolstraat in gebruik voor het eerste gedeelte van de weg vanuit het dorp.

Het daarop aansluitende deel tot aan de Leeuwstraat kreeg nu ook deze naam.

Snoekstraat

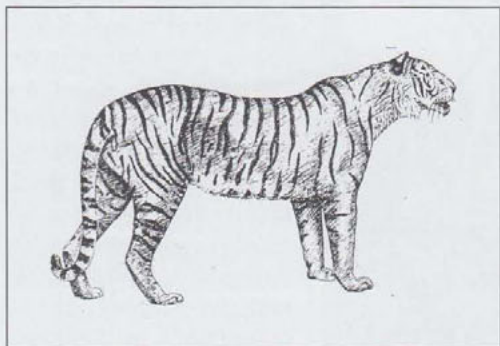
De snoek is een zoetwatervis, een echte roofvis. Hij eet vissen maar ook wel water-ratten en jonge zwemvogels. Hij komt voor in bijna alle binnenwateren van Europa en Noord-Amerika.

Beensnoek, lengte tot 1,5 m.

Tijgerstraat

Hoewel de tijger geen inheems roofdier is, werd deze naam gegeven als pendant met de Leeuwstraat.

Vloetrand

Dit gebied omvatte een hoger en een lager gelegen deel.

Er stroomde een beek doorheen, die door sturing van de watermolen op Velmolen, gekeerd werd.

Bij overmatige regenval, kon deze waterkering het overvloedige water niet verwerken en overstromden de lager gelegen landerijen. Doordat dit meerdere malen per jaar voorviel en het water gewoonlijk plotseling kwam opzetten, was het als een vloed. De Middelnederlandse schrijfwijze vloet, is hier bewaard gebleven.

Voornstraat

De voorn is een zoetwatervis. Hij behoort tot de karperachtigen.

Wezelstraat

De wezel hoort bij de familie van de marterachtigen.

Hij is kleiner dan de hermelijn, maar lijkt er in alle opzichten veel op. De wezel komt echter meer in het open veld voor. In Nederland en België wordt de wezel in de winter niet wit, in koudere streken echter wel.

Jochem de Wildstraat

Gildekapitein Jochem de Wild heeft een grote rol gespeeld bij de bescherming van Uden tegen de Kroaten (zie Kroatenstraat).

Witteweg

De Witteweg ontleent zijn naam aan de Witte Plak, een kleine groep percelen, die tot de oude Volkeltiend behoorde. De Witte Hoeve was op Oosterens gelegen. De kleur wit heeft betrekking op de kleur van het zand. Vroeger was het gehucht Lankes meer op Uden gericht. Een molenaar te Volkel, die de bewoners van Lankes tot klant wilde hebben, legde deze weg aan, waarvoor hij het benodigde land moest kopen. Dit geschiedde ± 1900. Sindsdien oriënteren de bewoners van Lankes zich op Volkel.

Buitengebied Volkel

Het buitengebied van Volkel grenst in het oosten aan het Peelgebied, waar in het verleden uitgestrekte heidevelden de omgeving kenmerkten. Het heeft een grote landbouwkundige variatie.

Ten zuiden van de Hoge en Lage Randweg liggen zeer goede weidegronden, terwijl ten oosten van Volkel veel lichte zandgrond aanwezig is.

Dit buitengebied bestaat uit de buurtschappen Biesthoek, Maatsehei, Strepen, Niemeskant, Vloet, Zand, Hemelrijk, Boven Oosterens, Lagenheuvel, Berkenhoek, Knors, Lankes, Het Ven, Hoogveld, Bovenlagenheuvel en Luttelveld.

Het recreatiegebied Hemelrijk trekt nu jaarlijks vele recreanten en kent een unieke oeverwaluw-populatie.

In een groot deel van het Volkelse buitengebied is in de Tweede Wereldoorlog het vliegveld aangelegd. Dit vliegveld is nadien uitgegroeid tot vliegbasis van de Koninklijke Luchtmacht.

Akkerstraat

De Akkerstraat is gelegen tussen de percelen de Lange Stukken en de Plak, algemene akkerlanden, die hier als eigennaam golden. Met het oog op deze akkerlanden werd de naam Akkerstraat aan deze weg gegeven.

Berkenweg

Deze weg sluit enige percelen in, die onder de naam Berkenhoek bekend staan. In deze uithoek groeiden van nature veel berkenbomen.

Helaas zijn de meeste daarvan nu verdwenen.

Biesthoekstraat

De Biesthoek is een nederzetting, deels gelegen op Udens en deels gelegen op Boekels grondgebied. Op deze uithoek groeiden veel biezen. Bies is een hoogopgroeiend oevergewas dat, gedroogd, wordt gebruikt als grondstof voor vlechtwerk b.v. stoelen en matten.

Bovenstraat

Vanuit Lankes lopen twee wegen parallel aan elkaar naar De Peel: de Kromstraat en de Bovenstraat. Deze laatste is de meest noordelijke en heet daarom vanouds Bovenstraat.

Brabantstraat

Het gebied langs deze straat - dicht bij Boekel - waar nog enige huizen op Udens grondgebied staan, heet in de volksmond Brabant. Brabant is afgeleid van braak en bant = gesloten gebied. Brabant betekent dus eigenlijk braakliggend afgebakend terrein.

Breestraat

Daar zij vooral opviel door haar breedte in tegenstelling met andere in dezelfde richting lopende wegen, werd zij vanouds Breesteeg genoemd.

Dat deze straat zo breed is, valt te verklaren uit het gegeven, dat het een gedeelte was van een hoofdweg die een verbinding gaf met Mill.

Erfstraat

Deze straat liep aanvankelijk over het erf van de daar gelegen boerderijen en vormt nu de scheiding tussen het industrieterrein en gehucht Lankes.

Goorkensweg

Deze straat loopt gedeeltelijk door de buurtschap Goorkens.

Goor = moerassige grond.

De Goorkens zijn dus kleine precelen laaggelegen moerassige grond. Het sloot het

bewoonbare gebied af van de daarachter gelegen bossen en woeste gronden.

Haverkampstraat

Een kamp is de Romeinse aanduiding voor een afgebakend stuk land. Het werd hier overwegend gebruikt voor het telen van haver, die op lichtere gronden goed groeide.

Heikantsepad

Het was voor de bewoners van Heikant de korte verbinding van hun gehucht met de kom van het dorp Volkel en droeg reeds vanouds de naam Heikantsepad (zie ook Heikantstraat).

Heikantstraat

De naam zegt het al, het is de kant, de rand van de Grote Peel. Een uitgebreid heidege-

bied. Uden vormt met Boekel en Zeeland de Heikant van het Land van Ravenstein. Hier werd recht gesproken voor de onderhorigen (inwoners) van deze plaatsen. Uden, Boekel en Zeeland. Deze straat loopt over het gehucht Heikant.

Heiveldenstraat

De Heiveldenstraat loopt over het gehucht Heivelden. De Heivelden zijn, zoals de naam reeds aangeeft, ontgonnen uit heidegronden, behorende tot de Grote Peel. Met dezelfde naam wordt ook het gehucht aangeduid.

Hoge Randweg

De weg vanaf Niemeskant naar de Wilsfoort was in de oude tijd de grens van het bewoonde gebied. Hierlangs kwamen nog nederzettingen voor, maar zuidelijker lagen moerassige en woeste gronden. Deze kwamen nog wel als weiland in aanmerking, maar er liepen geen wegen doorheen naar aangrenzende dorpen. De weg, waarvan de Hoge Randweg een gedeelte is, liep dus over een uiterste rand van het bewoonbare deel van het dorp. Doordat het gebied in de richting Niemeskant hoger lag dan dat in de richting Wilsfoort, kreeg het gedeelte Niemeskant/Weeg, de naam Hoge Randweg.

Houtvennen

De Houtvennen zijn gelegen ten noorden van het vliegveld. Zij bevinden zich in het wat lager gelegen gedeelte van de heide, waarin in het natte jaargetijde (najaar) vennen ontstonden. Het aanwezige hout (Berk en Els) werd door de bewoners gekapt en als brandhout gebruikt.

Kleuterweg

De Kleuter is een klein gehucht, dat klein moest blijven, omdat het

Recreëren omgeving Heikantstraat

begrensd werd door andere gehuchten en drassige grond. De benaming Kleuter houdt waarschijnlijk verband met het oude woord kleuteren of kloteren, wat klanknabootsing of echo betekent. Ook gebied, plaats, waar lawaai gemaakt wordt. De stille omgeving droeg ertoe bij, dat luidruchtigheid op grote afstand gehoord kon worden. Het woord kloteren wordt ook gebruikt, om andere nabij gelegen gehuchten met een hard geluid, opmerkzaam te maken op gevaar (brand, dieven, etc.).

Korte Heikantstraat

Zie Heikantstraat.

Kortestraat

Diverse straten op Lankes zijn genoemd naar een bepaalde hoedanigheid van die weg, zoals b.v. Breestraat, Kromstraat. Omdat deze straat een beperkte lengte had, werd zij Kortestraat genoemd.

Kromstraat

De bocht in deze straat was iets apart, omdat de andere wegen, die in de richting van de Peel liepen, recht waren. Vandaar de naam Kromstraat.

Lagedijk

De Lagedijk is iets hoger gelegen dan de omgeving, omdat hij op de rand lag van de percelen aan de Lagenheuvel. Daardoor kon men bij hoge waterstanden via deze weg het gehucht Lagenheuvel bereiken. De weg deed dan denken aan een dijk en kreeg daardoor reeds vanouds deze naam.

Lagenheuvelstraat

Zoals de naam Lagenheuvel aanduidt, waren de landerijen hier op een kleine heuvel gelegen. Deze heuvel vormde de kern van een nederzetting en was onderdeel van de in 1314 uitgegeven gronden. Er bestaat een uitgiftebrief van gemeentegronden door Rutger van Herpen, waarin deze benaming voorkomt. Dit hogere gebied bood de eerste mogelijkheid voor akkerbouw. Daaromheen lag het lager gelegen gras-

land, dat voor de akkerbouw een noodzakelijke aanvulling vormde. De straat door deze nederzetting kreeg derhalve deze naam.

Lankesstraat

Lankes is een van de oudste buurtschappen, die tot het geboert (buurtschap) Volkel behoorde.

De huizen, die hier stonden, lagen binnen de afbakening, die te vinden is in de uitgiftebrief van gemeentegronden (zie Lagenheuvelstraat). Het akkerland en weiland, dat men verder oostwaarts van de aangegeven lijn tussen 'den hoeghen camp' en 'den hoeghen venne' aantreft, is een ontginning uit een latere tijd. Oorspronkelijk schijnt op Lankes slechts één huis, een lankhuis, gestaan te hebben, waarnaar deze buurtschap is genoemd.

Liessentstraat

Liessent is een uitloper van Lankes. Dit gebied is grotendeels uit heidegrond ontgonnen en bestond uit drassige gronden, waarop veel lies groeide. Lies is een plant, die zeer natte, drassige grond nodig heeft. Door de bewoners van Lankes werd het gebied Lieseind genoemd. De naam Liessent vinden we terug in verscheidene oude woordenboeken.

Luttelweg

De kwaliteit van de op het Luttelveld gelegen grond komt goed overeen met de betekenis van het woord luttel, littel, lettelt, dat wil zeggen: klein, van geringe betekenis of waarde.

Maatseheistraat

Maatse is afgeleid van het woord made, dat oorspronkelijk hooi- en weiland, later zelfs bouwland betekende. Voor weidegrond was dit gebied gunstig gelegen. De naam maatsehei kan men vertalen naar weilanden.

Meerkensweg

De Meerkensloop is de naam van een brede sloot die begint in Boekel en uit-

mondt in de Leygraaf. Deze weg loopt over zijn gehele lengte op enige afstand parallel aan deze Meerkensloop. En heeft daaraan haar naam te danken.

Niemeskantweg

Over de herkomst van de naam Niemeskant bestaan twee verklaringen: Het was een strook, een kant grond, die na de ontginning niet op iemands naam stond, niemand was er eigenaar van. De volksmond verhaalt ook, dat alle bewoners in dit gebied slachtoffer werden van een besmettelijke ziekte.

Overdreven gezegd 'Er was niemand (dialect niemes) meer in leven, er woonde niemand meer, niemand was eigenaar van dit gebied.'

Nieuwe Udenseweg

Door de aanleg van de rondweg naar Volkel (nu Lippstadtsingel) werd de toenmalige Udenseweg overkluisd en werd deze een fietspad. De nieuwe weg vanaf de rondweg naar de kom Volkel werd derhalve Nieuwe Udenseweg genoemd.

Nieuwstraat

Door de aanleg van de Rondweg Volkel werd de directe verbinding tussen de kom van Volkel en Lankes verbroken. Er was een nieuwe straat nodig om deze verbinding te herstellen. Deze straat kruist ondergronds, via een tunnel, de Rondweg Volkel in de richting Lankes.

Oosterensepad

Het gehucht Oosterens wordt reeds in 1313 genoemd bij de uitgifte van de gemene (gemeenschappelijke) gronden aan de ingezetenen van Volkel en Boekel, maar daar onder de naam Oosterhese, wat oostelijk bos betekende.

Het woord hese of hees heeft in diverse plaatsnamen ook de betekenis van woud van kreupelhout.

Verondersteld mag worden, dat op dit gehucht vroeger veel kreupelhout heeft gestaan.

Het huidige pad loopt door dit gebied.

Oosterheidestraat

Het gebied van Oosterens en Luttelveld was een uitgestrekt heideveld, als onderdeel van de Grote Peel. Deze weg vormde een der verbindingswegen naar het ontginningsgebied richting Terraveen, nu Odiliapeel.

Rechtestraat

Zie Kom Odiliapeel.

Schadronstraat

Schadron is een verbastering van het Franse woord escadron, dat ruiterbende betekent. In deze buurtschap, die oorspronkelijk een onderdeel was van het gehucht Volkelstraat, was mogelijk al in 1672 een afdeling Franse ruiters gelegerd. Na het vertrek van de Fransen in 1674 bleef het woord schadron behouden.

Scheiweg

De naam van deze weg wordt gebruikt sinds de hier gelegen gronden van de nieuwe Novaliën (de laatst toegevoegde tiendgebieden) ontgonnen werden.

Deze weg vormt de scheiding tussen de reeds in cultuur gebrachte gronden en de nieuwe ontginning, welke men respectievelijk Boven Oosterens en Bovenlagenheuvel noemde.

Scholendriespad

Dries is de benaming voor onbebouwd, braakliggend land, waarop zich gras- en kruidenvegetatie ontwikkelde.

Voor beweiding of hooiwinning was het daardoor erg geschikt. De toevoeging 'scholen' wijst wellicht op de naam van de bezitter of pachter, maar is daarmee voorsnog niet verklaard.

Schuttersweg

Deze weg ligt gedeeltelijk op het gebied van de scherpsschuttersbaan, die door de Duitsers tussen 1940 en 1944 werd aangelegd en gebruikt.

Speekstraat

Een spikke is een primitief bruggetje van

Wij, Rutgaer, Heere van HERPEN, maecken condt alle degenen, die dezen brieff sien of hooren lesen, dat wij den Gebueren van Boeckel ende van Volckel hebben verkocht eene Gemeijnte, die gelegen is binnen de Paelsteden, die men hier noemen sal:

In den irsten van den Hogen Campe tot den Hogen Venne. Vort op Wellens hujs van Oesterhese, vort van Wellens tot den Hogen Vosberg, vort van den Hogen Vosberg tot de Heerschapeijt van Cuijck tot de Heerschapeijt van Gemert. Vort van daer tot des Hartogen paelsteden. Vort vandaer tot de Drie Eijcken. Vort van de Drie Eijcken weder tot den Hogen Campe.

Alle die Gemeijnte, die hier binnen gelegen is, en niet verkocht en was, tot dien tijde toen deze brieff gegeven was, ende deze Gemeijnte hebben sij gecocht in den voorwaerden, dat sij ons daeraft hebben gegeven LXX(70) pont, ende die hebben sij ons al betaeld, ende om drie pont s'jaers ende dat te betaelen alle jaeren op St Lambrechts dagh, daeraft te maecken eenen Stervelicken Laedt(Late of Laat), hij ende sijn wijff als Sede ende gewoonte is van Tens(Tijns,Tense) goederen tot dier tijdt, dat die Gebueren den voorgenoemden Tijns gemaect hebben uit de Gemeente metten minste Coste. Ende onsen Amptman daerover te komen all soo dick als sij daertoe roepen, sonder haren Costen, ende wanneer die Tijns gemaect is, die Luden dan onsen Laet te wesen van dien voorgenoemden Tijns, als Seden ende gewoonten ende voorseght is, van den eersten Laedt. Ende doe Tens altoos te gelden op St Lambrechts dagh van der Gebueren wegen van Boeckel, in sulcker maniere, dat dan die erste Laedt en sijn wijff quitte en vrij sijn van den voorgenoemden Tens, ende nimmer te beslaen van der Gemeijnte, maar dese Gemeijnte te bruijken ende te besigen dese Gebueren als sede en gewoonte is van Gemejnten.

Ende wij hebben de Gebueren geoorloft eenen gemeenen Schutter te setten op die Gemeijnte te schutten alle degenen die er goet op hebben gaen sonder die daer Gemaele in sijn, ende den eersten cost hebben helpen gelden, ende van den Schote te gelden derden halven schillinck, daeroft sal die Heere hebben eenen Schillinck, ende die Gebueren van Boeckel eenen Schillinck ende die Schutter eenen halven Schillinck. So voort alle diegenen, die dese Gemeijnte niet mede en copen ende den eersten Cost niet mede en lijden, nimmermeer in die Gemeijnte te comen, tensij bi den Gebueren wille, ende niemant daerbinnen Heijde te maaijen, die daer Gemael in sijn, sonder des Heeren waghen, die op haer Heij connen varen. Ommedat dit vast en gestade sal blijven, so hebben wij geseelt met onsen segel, int jaere ons Heeren als men scrijft duysent drie hondert ende derthien, op Sint Blasiusdagh.

slieten (lange dunne staken), takkenbossen en plaggen; ook een horde (gevlochten mat) van rijshout.

Deze bruggetjes dienden allereerst om het vee van de ene naar de andere weide, over een slootje te verplaatsen.

Ook komt het woord 'spik' of 'spek' voor in de betekenis van knuppelweg. Dat wil zeggen, de weg, straat werd verbeterd door er knuppels dwars over gaten en modderpoelen heen te leggen.

Trentsedijk

Deze weg voert naar de buurtschap Trent, onder Zeeland. Trend betekent schrale grond.

Venstraat

Deze straat loopt door het gebied 'Het Ven', dat reeds genoemd wordt in de uitgiftebrief van gemene gronden door Rutger van Herpen in 1313.

In dit lager gelegen gebied ontstonden in het najaar diverse vennen.

Vloetstraat

Zie Vloetrand.

Wilgenstraat

Gedeeltelijk ligt deze straat op het Oude Novaliëngedebied de Knoors en gedeeltelijk aan de grens ervan. De naam Knoors, ook geschreven als Knors, komt van knor.

Dat wil zeggen kwast en hangt samen met knoest en knuist.

Door de hier veel voorkomende knotwilgen, welke kenmerkend waren, kreeg het gebied de naam Knoors = knotwilgengebied. Het woord knors komt niet terug in de straatnaamgeving, maar staat wel vermeld op officiële stukken en de huidige plattegrond van de gemeente Uden, als aanduiding voor dit gebied.

Wisselstraat

Deze weg kruist enkele straten en is een korte verbinding tussen de in oost-west richting lopende straten. Zij fungeert als het ware voor deze straten als een wissel.

Knotwilgen

Zandstraat

Het gebied noordelijk van deze straat werd vanouds 'Zand' genoemd en gaf aanleiding om aan deze weg de naam Zandstraat te geven.

Zeelandsedijk

Dit is de oude verbindingsweg tussen Zeeland en Boekel en draagt vanouds deze naam. Dike/dijk is het Middelnederlandse woord voor begaanbare weg en komt zo in samenstellingen voor.

Kom Odiliapeel

Het hart van Odiliapeel wordt gevormd door de kerk en de pastorie.

Op 14 september 1930 heeft de inzegening van de kerk plaats gevonden door Mgr Arnold Frans Diepen. Aanvankelijk was het een rectoraat en tot eerste rector was benoemd Christianus van Hout O.S.C.

Hij was priester in de Orde der Kruisheren te Uden, waarvan de Heilige Odilia patroones is. Op 5 mei 1930 werd door de gemeenteraad van Uden besloten dat het ontginningsdorp, oorspronkelijk aangeduid met de naam Terraveen, de naam Odiliapeel kreeg. Het dorp had toen 340 inwoners.

Beukenlaan

De beuk is een fraaie Middeneuropese loofboom met eetbare vruchtjes (beuken-nootjes). Deze laan ontleent haar naam aan de beuken, die aan beide zijden van de weg staan. Door de aan beide zijden aanwezige beuken was deze lange rechte laan duidelijk géén start- en landingsbaan voor het vliegveld. In de Tweede Wereldoorlog was zij voor de geallieerde vliegers vanuit de lucht een goede aanwijzing om de ligging van het vliegveld te kunnen bepalen. Volgens uitlatingen van geallieerde piloten zou dit er veel toe hebben bijgedragen, dat de huizen van de bewoners van Odiliapeel bij de bombardementen gespaard bleven.

Boekweitstraat

Boekweit is een plant uit de duizendknoop-familie met melige korrels. De naam is samengesteld uit boek en weit, dit is beuk en tarwe, omdat de korrels lijken op beuken-nootjes. Het meel wordt voor menselijke consumptie gebruikt, maar ook wel als veevoer.

Boterbloemstraat

De boterbloem is een plantensoort van de ranonkelfamilie met goudgele bloemen en enigszins vergiftig. Ze groeit vooral op vochtiger grond. Heel duidelijk is dat te zien bij het Sint Annabosje. Op de helling bij die breuk komt ze op het hogere natte gedeelte voor en laat daar in de maand mei de scheiding tussen de nattere en de drogere grond naar de slenk toe prachtig zien.

Gerststraat

Gerst is een graangewas met lange, stijve kafnaalden en omhoog priemende aren, genoemd naar de stekelige baard van de aar. Het werd met hop gebruikt bij de bereiding van gerstebier.

Groesstraat

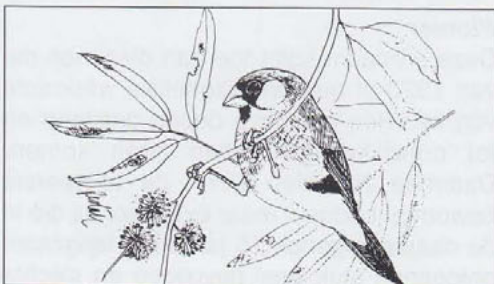
Groes of groeze betekent: met groen of gras begroeid land, maar ook geploegd en tot bouwland gemaakt weiland. Het is een synoniem voor dries: een groeze blijft jarenlang vruchtbaar zonder gemest te worden. De omgeving wordt de Groesplak genoemd.

Gruttostraat

De grutto is een snipachtige waadvogel, een van de grote steltlopers en genoemd naar het geluid dat hij maakt op de broedplaats. Het is een trekvogel, waarvan de laatste wegtrekken in september en de eerste terugkeren in februari.

Koolmeesstraat

De koolmees is een priemsnavelige zang-

vogel met een zwarte kop, die leeft van insecten en vruchten. Omdat deze straat geheel buiten de bossen ligt, is zij genoemd naar een vogel, die buiten het bos leeft.

Korenbloemstraat

De korenbloem is een samengesteldbloemige plant met fraaie, blauwe bloemen, die voornamelijk tussen de rogge groeit. Het oude gedeelte van deze straat valt onder de vroegere Molenwijk. Daarom werd er een naam gegeven, die in enig verband staat met het koren, dat op een molen wordt gemalen.

Er was in de eerste jaren van de ontginning een machinale maalderij gevestigd. Dit maalbedrijf moest het veld ruimen bij de aanleg van het vliegveld. De buurtschap behield de naam Molenwijk (zie Rogstraat).

Oudedijk

Van oudsher was deze weg de verbinding met het dorp Wanroij. Toen de ontginning rond 1920 gestalte kreeg, ging men deze weg de oude dijk noemen.

Papaverstraat

De papaver is een bloemensoort, die in de vrije natuur voorkomt, maar ook als sierplant wordt gekweekt. De rode papaver kennen we beter onder de naam klapproos. Ze heeft een wit giftig melksap en de bloemen hebben veel stuifmeel, maar geen honing.

De blauwe papaver is de slaapbol, ook wel genoemd Maankop of Maanzaad. Het melksap van de (Indische) slaapbol wordt ingedikt tot opium. De zaden (maanzaad) leveren een uitstekende olie en vroeger een slaapmiddel.

Pionier

Deze erenaam komt toe aan diegenen die van 1920 af met onverzettelijke wilskracht van lieverlee een dorp deden ontstaan en tot ontwikkeling hebben laten komen. Daarmee zijn niet alleen de allereerste bewoners bedoeld maar evenzeer zij die in de daaropvolgende 15 jaren het langzaam ontgonnen stuk peel bevolkten en slechts

konden handhaven ten koste van uiterste inspanning en met een levensstijl van maximale soberheid. Deze naam wil hen in herinnering houden.

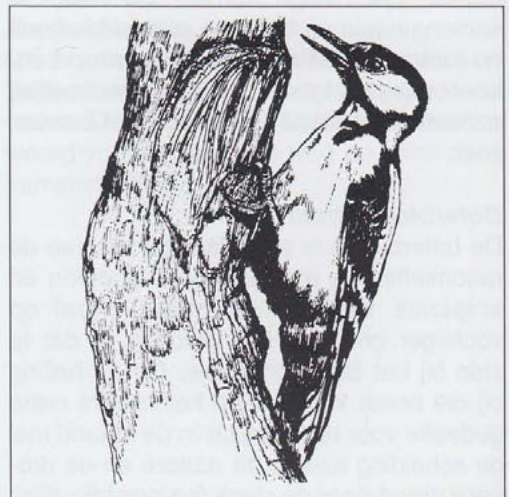
Rechtestraat

Deze straat was de eerste verbindingsweg naar het toenmalige ontginningsgebied, nu Odiliapeel.

De rechte vorm, zonder bochten, wijst erop dat er nog niets ontgonnen was. In de ontginningsvlakten worden (korte) rechte wegen aangelegd. Het is vergelijkbaar met de ruilverkaveling waar we ook rechte wegen aantreffen.

Spechtenlaan

De specht is een vogel die genoemd is naar zijn puntige snavel. De grondbetekenis van specht (lat. picus) is puntig.

Met de lange, sterke, kegelvormige snavel hakt de specht de schors van de bomen en haalt met zijn lange kleverige tong, de insecten daaruit.

Deze laan ontleent haar naam aan de specht, die zowel in als buiten de bossen leeft.

Tarwestraat

Tarwe is een graangewas uit de grassenfamilie, dat vooral geteeld wordt op kleigronden en de betere zandgronden. Men onderscheidt wintertarwe en zomertarwe, de eerste wordt voor de winter gezaaid, de tweede na de winter.

Wikkestraat

De wikke is een plantensoort van de vlinderbloemenfamilie, waartoe o.a. de tuinboon behoort. Met name voederwikke, met blauw kroonblad en purperen vleugels, wordt als voedergewas gebruikt.

Wolfstraat

De wolf is een grauwegeel roofdier uit de familie van de hondachtigen, met spitse snuit, recht opstaande oren en een neerhangende staart. In de 18e eeuw zijn in de Grote Peel enige grote drijfjachten voor wolven georganiseerd. In de 19e eeuw zijn zij uitgeroeid.

Zwaluwstraat

De zwaluw is een zangvogel, waarvan diverse soorten in ons land als trekvogels worden aangetroffen: de huiszwaluw, de boerenzwaluw, de gierzwaluw en de oeverzwaluw. Deze laatste komt in dit gebied en met name op Hemelrijk veel voor. Daarom is op het recreatiepark Hemelrijk (zie Hemelrijkstraat) een speciale wand gebouwd, waar de oeverzwaluw zijn zeer specifieke nest bouwt. Het is een beschermde vogel, die hierdoor kan blijven voortbestaan.

Buitengebied Odiliapeel

De Udense Peel is een onderdeel van het grote Peelgebied gelegen op de grens van Noord-Brabant en Limburg.

Tot in de vorige eeuw was het een groot heidecomplex dat vanuit het dorp Zeeland zich in Zuid-zuidoostelijke richting uitstrekte tot in het Limburgse.

Winter en zomer werd de Peel beweid door grote schaapskudden van boeren die woonden aan de rand van het Peelgebied. In de zomer bleven de schapen 's nachts in de schaapskooien overnachten. Op grote afstanden van elkaar stonden deze door de schaapherders gebouwde kooien verspreid in het gebied. Ze waren $\pm 2,50$ bij 10 meter groot met aan de zijkant opgestapelde heideplaggen tot 50 cm hoog. Het dak was van in elkaar gevlochten eiken twijgen gemaakt en met plaggen afgedekt.

Het sombere Peelgebied, vol dierengeluiden, kon in de avond angstaanjagend aandoen. Tientallen Peelverhalen getuigen daarvan.

Grote en kleine turfstekerijen waren de eerste stappen tot ontginning van het gebied. Veel Udense mensen staken in de Peel turf en bult. Dit laatste was de lichte laag boven de turf die, mits droog, een goede brandstof was.

Begin 20e eeuw kon men voor het steken van bult van de gemeente voor de som van f 1,- een vergunning verkrijgen. In 1919 werd voor de Udense Peel een plan gemaakt voor de ontginning van 180 ha heidegrond.

Het plan omvatte het stichten van 14 boerderijen en 40 ha gemeenteweiden. Daarnaast werden nog een aantal landarbeiderswoningen gebouwd. Door toevoeging van 'de oude hei' werd het een zelfstandig kerkdorp: Odiliapeel. In de jaren '20 werd door de omliggende gemeenten de Peelgemeenschap opgericht, die tot doel had kanalisatie en ontsluiting van het Peelgebied.

Boerderij gebouwd anno 1920.

Buntweg

Bunt is een overblijvend gras in dichte zoden met bundelsgewijs staande ruwe bladen.

Van de wortels van dit gras worden bunt-bezems gemaakt, maar het werd ook gebruikt om tabakspijpen mee schoon te maken.

Deze weg was vooral bekend vanwege het vele buntgras, dat er groeide.

Dennenstraat

De den is een boom die behoort tot een geslacht van kegeldragende naaldbomen (dennenappels).

De naam van deze straat ontstond, doordat hier en daar langs deze weg, die naar de woeste gronden van de Peel leidde, dennen stonden.

Met name de grove den. Sedert de 17e eeuw is deze den veel aangeplant. Ze levert grenen of grenenhout.

Eekhoornlaan

De eekhoorn is een klein, zeer levendig knaagdier met een ranke lichaamsbouw, heeft een roodbruine kleur, de buik heeft een witte pels en hij heeft een ruig behaard staart.

Deze laan is een brede weg midden door de bebossing, het gebied van de eekhoorn.

De eekhoorns in een koortsachtige activiteit, om te eten en te verzamelen voor de winter. Het is een oeroud - onbewust - instinct.

Fazantenlaan

De fazant behoort tot het vogelgeslacht der hoenderachtigen, met een lange staart en veelal schitterend gekleurde veren. De straat is genoemd naar de fazant, die hier veel voorkomt.

Ganzenweg

De gans is een zwemvogel, behorend tot het geslacht van watervogels, met een krachtig, ineendrongen lichaam, dikke hals, korte bek en vrij hoog op de poten. Ze zijn nogal luidruchtig. In de grote vennen van het Staartje hielden zich veel ganzen op.

Hemelrijkstraat

Een gedeelte van deze straat gaat door het gebied, dat vanouds bekend stond onder de naam Hemelrijk.

Het klinkt godsdienstig, maar heel profaan is hem-el-rijk samengesteld uit heem-loo-reek, wat nederzetting bij een langgerekt bosgebied betekent.

Houtduiflaan

Omdat de grootste van onze inlandse wilde duiven, de woudduif of houtduif hier veel voorkomt, werd deze weg ernaar genoemd.

Pastoor van Houtstraat

Toen door de ontginning van de Peelgronden zich hier steeds meer gezinnen gingen vestigen, werd de behoefte aan een eigen kerk voor de bevolking groter. Deze kerk kwam er in 1930.

De eerste rector en stichter van het rectoraat Odiliapeel was kruisheer Christiaan van Hout. Hij werd geboren op 8 september

De Z.E. Heer Chr. van Hout, O.S.C., vierde zijn gouden priesterfeest. In het midden de jubilaris.

1860 te Schaijk. In oktober 1931 betrok hij de pastorie. Voor die tijd moest de tocht naar Odiliapeel door hem, daar hij reeds op jaren was, steeds met paard en rijtuig vanuit Uden worden ondernomen. Hij stierf op 6 oktober 1937. Pas in 1950 werd Odiliapeel tot een zelfstandige parochie verheven.

Kievitlaan

De kievit is een waadvogel met een steile kuif, groene rugveren en witte buikveren. Hij trekt vanaf eind mei tot in de winter en komt terug van half januari tot in april. Hij kan erg snel lopen. De uitdrukking zo snel als een kievit, komt er vandaan.

De kievit roept zijn eigen naam. Velen maakten er vroeger een sport van om het eerste kievitseizoen te vinden en aan een hoogwaardigheidsbekleder aan te bieden. Ter bescherming van de kievit is deze gewoonte afgeschaft. Vaker dan nu kwamen in dit heidegebied kieviten voor. Een gedeelte van het langs deze weg gelegen gebied werd 'Kievitsdèl' genoemd.

Kranenweg

De kraan is een tot de orde der kraanvogels behorende grote, sierlijke vogel, die ons land op doortrek bezoekt, in Noord en Midden-Europa broedt en in Afrika overwintert. Zij waren in de Staartjespeel een zeldzaamheid.

Dromerig stonden zij op een lange steltpoot in het drassige gebied. Toen de moerassen verdwenen, verdwenen ook zij. De naam van deze weg behoudt de herinnering eraan.

Kwabbestraat

Een betekenis van het woord kwab, waarmee de naam Kwabbe samenhangt is moeras. De naam Kwabbe wijst er dus op dat de grond hier zeer drassig was.

Lorkenweg

Deze weg werd genoemd naar de lork of lariks, een zomergroene naaldboom. Het is een veredelde dennensoort, die voorkomt in jong aangeplante bossen.

Merellaan

De merel behoort tot de familie der lijsters. De mannelijke merel is diepzwart van kleur met een gele snavel.

De vrouwelijke merel heeft grijs-bruine veren en bruine snavel. De merel is een prima zangvogel.

Middenpeelweg

Deze weg was aanvankelijk een aardbaan, een zandweg, welke loopt van Zeeland tot aan Venray, dwarsdoor - midden door de Peel. De ontsluiting van de Grote Peel is na de oorlog de taak geweest van de Peelgemeenschap. Dit was een publiekrechtelijk orgaan, ingesteld door de aangrenzende gemeenten. De Middenpeelweg vormt de oostgrens van de gemeente Uden.

Muizenstraat

De muis is een klein knaagdier met een spitse snuit, grote oren en ogen en een lange, bijna onbehaarde staart.

Deze straat is zo genoemd, omdat zij ligt in de zogenaamde Muizenhei, het gebied gelegen in de grote Peel, waar veel woelmuizen voorkwamen.

Nachtegaallaan

De nachtegaal is een grijs, priemsnavelige zangvogel, die vooral 's nachts en in de vooravond zingt. Dit vogeltje is schuw en eenzaam van aard en vanuit verafgelegen

plaatsen of een dichte bedekking kan het zijn zangwaliteiten langdurig ten gehore brengen.

Gelet op de naamgeving van de straten naar diverse vogels, hoort hij hier dan ook thuis.

Nieuwedijk

Een gedeelte van de vroegere weg naar Mill en St. Hubert kwam door de aanleg van het vliegveld te vervallen en werd veranderd in een startbaan.

In plaats van dit weggevalen gedeelte, legde men in het verlengde van het nog overgebleven stuk een nieuwe weg aan, om het vliegveld heen. In tegenstelling met de Oudedijk die naar Wanroij voert, noemde men dit nieuwe gedeelte naar Mill, uiteraard de nieuwe dijk. Het woord dijk betekent weg.

Noordlaan

Deze met eiken beplante weg vormt voor het grootste gedeelte de westelijke grens van de vroegere wijk Noordhoek.

Ontginningsweg

Deze weg was de eerste, die werd aangelegd, toen men het grote ontginningsplan in 1920 van de Udense Peel ging uitvoeren. De naam ontginningsweg is dan ook voor de hand liggend.

Peelweg

Deze weg loopt parallel aan de Middenpeelweg. De reden van zijn naam zal duidelijk zijn, weg door de Peel.

Reigerweg

Reiger is de naam van vogels met een lange, sterke en harde snavel.

Hij nestelt op bomen en drukt onder het vliegen zijn kop tegen de borst.

Hij heeft lange slanke poten en is een goed 'visser'.

Hoewel het aantal reigers hier vroeger, toen bijna geheel de toenmalige Staartwijk een grote watervlakte was, beperkt was, zag men er toch af en toen wel eens een langs de rand van het water stappen.

Rode Eiklaan

De eik is een inheemse, vaak knoestige, vruchtdragende boom, die zeer duurzaam hout levert.

De eik is het symbool van kracht. Langs deze weg zijn rode eiken geplant, die beter bekend zijn onder de naam Amerikaanse eik, omdat hij oorspronkelijk uit Noord-Amerika komt. In de herfst vóór het afvallen van de bladeren worden deze prachtig rood.

Rogstraat

Rog of rogge is een graansoort met een vezelige wortel, lang stro en langgerekte korrels.

Het is een graansoort die in Noord Brabant veel verbouwd werd. Het stro is zeer taai en uitmuntend geschikt voor vlechtwerk. Deze straat ligt in de vroegere Molenwijk (zie Korenbloemstraat).

Rouwstraat

Reeds lang droeg deze straat vanwege het rouwe, ruwe aanzien van het hoge gras en de heide, de naam Rouwsteeg.

Scheidingsweg

Deze weg vormt de zuidelijke grens van de gemeente Uden en is daarmee de scheiding met de gemeente Boekel.

Sparrenlaan

De spar is een naaldboom, die tot 60 m hoog kan worden en waarvan het hout gebruikt wordt als vurenhout. De gewone spar, die hier veel voorkomt, heeft spitse, verticale naalden en hangende, lange

borstige zangvogel. Een vink zingt echter niet, maar 'slaat'. Hij is een algemene broedvogel van gevarieerd terrein, trekt in grote aantallen in de herfst weg en komt in het voorjaar terug.

Grenssteen bij de scheiding van Uden - Wanroy

kegels (sparappels). Deze bomen werden vooral geplant om te zijner tijd te dienen als mijnhout: het stutten van de gangen in de kolenmijnen. De spar levert nu vurenhout o.a. voor papier, hars en houtskool.

Staartjespeelweg

Aan weerszijden van de 'Weg genaamd het Staartje' ligt een ven, waarvan de vorm uitloopt in een punt, het staartje. Daarbij was grasland, waar de boeren hun vee lieten grazen. In 1843 is in dit gebied een meteoriet gevallen, die thans berust bij de sterrenwacht Halley te Heesch.

Torenvalkweg

Deze valkensoort, die in torens, ruïnes en bomen nestelt en zich met veldmuizen, jonge vogels en insecten voedt, kwam in dit stille gebied vaak voor. In de lucht ziet men hem vaak 'biddend' met de kop in de wind boven een plaats hangen, voor hij naar beneden stoot om zijn prooi te pakken.

Vinkenstraat

De vink is een kleine, blauwgroene, rood-

Vogelstraat

Een van de voegere wijken in het ontginningsgebied werd Vogelwijk genoemd. Deze naam is in de loop der tijd in onbruik geraakt, maar de relatie van deze straat en de vroegere aanduiding, is bewaard gebleven.

Voorpeel

Vanuit het Peelgebied gezien, ligt de Voorpeel tussen de Grasperpeel bij Zeeland en de moeraspeel. Op een kaart van

1836 wordt de Voorpeel al aangegeven. Het is dus het voorste gedeelte van de Udense Peel, voordat je in het natte gedeelte komt.

Vijfhoekstraat

De naam vijfhoek is afgeleid van de structuur van de daar gelegen wegen. Zij vormen een vijfhoek.

Stratenregister

A

Aalstweg	24
Abdijlaan	29
Accordeonstraat	31
Achter de Berg	76
Aert Willemsstraat	90
Den Akker	58
Akkerstraat	95
Alardstraat	35
Aldetiendstraat	36
Aloysiusstraat	12
Altstraat	31
Ambachtstraat	63
Anjelierstraat	44
Anjerstraat	36
Annahof	90
Sint Annastraat	24
Antilopestraat	90
Antoniusstraat	90
Ariekesweg	88
Artillerieweg	48
Asseldonkweg	77

B

Banjostraat	31
Basstraat	31
Batenburglaan	10
Bazuinlaan	31
Beatrixhof	29
Bedafseweg	77
Beemdenweg	77
Begoniastraat	36
Bisschop Bekkerslaan	25
Belgenlaan	88
Bellefleur	20
Bergweg	77
Berkendonk	63
Berkenweg	95
Bermershof	52
Bertrandhof	58
Beukenlaan	101
Bevrijdingspark	44
Biesthoekstraat	95
Biggenstraat	12
Bijland	52

Bimbeeske	58
Birgittinessenstraat	12
Bitswijk	20
Bloesemplein	20
Boekelsedijk	64
Boekweitstraat	101
Bogerdstraat	20
Bosdreef	82
Boskriek	21
Bosschebaan	21
Mgr. Bosstraat	21
Bosveld	56
Botermarkt	13
Boterbloemstraat	101
Boterkampweg	77
Bovenkampweg	77
Bovenstraat	95
Brabantplein	13
Brabantstraat	95
Brandenburgstraat	36
Breestraat	95
Breukrand	48
Den Brier	48
Broekmorgen	29
Broekstraat	77
Bronkhorstsingel	10
Brouwerstraat	64
Bugelstraat	31
Buntweg	105
Burenstraat	30
Burgemeester Buskensstraat	13
Busselstraat	21

C

Canadasweg	77
Capellerhof	90
Carolushof	13
Cellostraat	31
Christinastraat	13
Cimbaallaan	31
Citerstraat	31
Meester van Coothstraat	25
Corsicanerweg	82
Crocusstraat	36
Cuijkstraat	37

D

Dasstraat	91
Delstraat	82
Dennenstraat	105
Derptweg	77
Dertienvat	58
't Diepe	58
Doelenweg	82
Pastoor van Doornstraat	21
Dorshout	74
Den Dries	58
Droeveweg	78
Drossaard	52
Ducaton	70
van Duerenlaan	10
Duifhuizerweg	74
Duizendschoonstraat	44
Dwarsfluitstraat	32

E

Eegt	58
Eekhoornlaan	105
Eeuwsels	91
Efferen	52
Egelweg	78
Eikenheuvelweg	74
Eikenwal	49
Eiment	91
Elandstraat	91
Elisabethstraat	37
Elzenstraat	45
Emmausweg	64
Energielaan	64
Erenakkerstraat	82
Erepijsstraat	45
Erfstraat	95
Erikaweg	82
Erphoevenweg	82

F

Fazantenlaan	105
Filipstraat	37
Florijn	70
Forelstraat	91
Frontstraat	65

G

Gaast	69
Galerij	13
Ganzenweg	105
Garf	69
Gazellestraat	91
Gebont	72
De Geren	45
Germenzeel	52
Gerststraat	101
Gezwat	69
Gitaarstraat	32
Goorkensweg	95
Gording	72
Goudrenet	22
Grensweg	82
Grietenweg	82
Griffioen	71
Groenendal	65
Groeneweg	25
Groenewoud	25
Groesstraat	101
Grootveldstraat	32
Gruttostraat	101
Gruunsel	58
Gulikstraat	37

H

Haffel	70
Handelslaan	65
Handwijzerstraat	78
Hanebalk	72
Harmoniumlaan	32
Harpstraat	32
Haverkampstraat	96
Heideweg	82
Hengstheuvelweg	83
Heikantsepad	96
Heikantstraat	96
Heinsbergenstraat	10
Heiveldenstraat	96
Hekkeslag	59
Helenastraat	25
Hemelrijkstraat	105
Hermelijnsstraat	91

Herpenstraat	37	Karelstraat	38
Hertstraat	91	Karlingerweg	84
Heufkens	49	Karperdijk	78
Heufkensweg	49	Karrevracht	70
Heuvelstraat	91	Kastanjeweg	14
Hobostraat	32	Kazernestraat	15
Hockeyweg	65	Keelweg	84
Hoefstraat	83	Keizershof	56
Hoenderbosplein	68	President Kennedylaan	38
Hoenderweg	68	Kerkakkerstraat	26
Hoevenseweg	49	Kerkstraat	15
Hofsteeweg	78	Kersenstraat	22
Hofstukken	56	Kerstsparlaan	84
Hoge Randweg	96	Kievitlaan	106
Hogeburchtweg	78	Klantstraat	49
Hogepad	83	Klarinetstraat	32
Hondsrogstraat	78	Klaroenlaan	32
Hoogslabroekseweg	83	Klavecimbellaan	32
Hoogstraat	78	Kleefsestraat	38
Hoogzoggel	59	Kleine Eeuwseweg	91
Hooihofstraat	25	Kleinveld	15
Hooistraat	83	Klemvogel	59
Hoornstraat	32	Kleuterweg	96
Horgetouw	59	Kloosterstraat	92
Houtduiflaan	105	Knipperdul	74
Houtkers	22	Knokerdweg	75
Pastoor van Houtstraat	105	Kooldertweg	75
Houtvennen	96	Koolmeesstraat	101
Huiskesmorgen	68	Koopmanstraat	15
Hulstheuveld	59	Koperslagerstraat	66
Hultjeweg	83	Korenbloemstraat	102
Hupsel	70	Korenmijs	69
Hurk	49	Koreschoep	59
Hyacintstraat	37	Kornetstraat	32
		Korte Erikaweg	84
I		Korte Heikantstraat	97
Industrielaan	10	Kortestraat	97
Irenestraat	14	Kortgevel	71
		Kraaienweg	84
J		Kranenweg	106
Pater Albert Janssenpad	65	Krijten	49
Sint Janstraat	14	Kroatenstraat	92
Paus Joanneslaan	25	Kroezel	22
Jonkerveld	56	Krombos	69
Julianastraat	14	Kromstraat	97
		Kruisherestraat	15
K		Kruisweg	75
Kamerweg	78	Kuilenweg	79
Kantonweg	83	Kuiperstraat	66
Kapelstraat	14	Kwabbestraat	106

L

Laarweg	75
Lage Randweg	75
Lageburchtweg	79
Lagedijk	97
Lagenheuvelstraat	97
Lagerbosweg	84
Lambertusstraat	26
Land van Ravensteinstraat	11
Landerlaan	88
Landschrijversveld	52
Lange Goorstraat	88
Langgevel	71
Lankesstraat	97
Lauwere	54
Lavendelstraat	39
Leeuweriksweg	39
Leeuwstraat	92
Lendersgat	79
Lentemorgen	68
Huub van Lieshoutstraat	26
Liessentstraat	97
Lieve Vrouwenplein	15
Linie	66
Herman Linnebankhof	45
Lippstadtsingel	11
Loopkantstraat	66
Looweg	79
Lorkenweg	106
Losplaats	59
Deken de Louwstraat	26
Luitstraat	32
Lupinestraat	45
Luttelweg	97

M

Maasstraat	59
Maatseheistraat	97
Maatsestraat	39
Maaymansweg	92
Mandolinestraat	33
Margrietstraat	16
Marinastraat	39
Mariniersstraat	66
Markt	16
Marktstraat	16
Marterstraat	92
Meerhoek	56
Meerkensweg	97
Meerloseweg	39

Meeuwerweg	79
Meikers	22
Mellesingel	11
Merellaan	106
Merketon	22
Middenpeelweg	106
Mildeur	72
Millsebaan	45
Prior van Milstraat	45
De Misse	16
Missielaan	26
Moleneindstraat	79
Molenheideweg	45
Mondriaanplein	16
Morel	22
Morene	49
Morgenweg	68
Morkolf	60
Mottoen	71
Muffelke	70
Muizenstraat	106
Mulderspad	22
Munterweg	75
Muntmeester	71
Mussenstraat	45
Muziekplein	33

N

Nachtegaallaan	106
Narcisstraat	39
Nassastraat	33
Neringstraat-Oost	16
Neringstraat-West	17
Niemeskantweg	98
Nieuburgstraat	27
Nieuwe Markt	17
Nieuwe Udenseweg	98
Nieuwedijk	107
Nieuwstraat	98
Nijverheidsstraat	66
Nistelrodeseweg	79
Nonnenveld	30
Noorderberg	79
Noorderhof	22
Noordlaan	107

O

Odiliastraat	17
Oliemolenstraat	46

Ontginningsweg	107	Raktweg	80
Jan van Oortstraat	27	Rattenbosweg	80
Oosterensepad	98	Rechtestraat	102
Oosterheidestraat	98	Reestraat	93
Oostwijk	88	Reigerweg	107
Oranjepassage	17	Reinoldstraat	40
Oranjestraat	17	Rendierstraat	93
Orchideestraat	39	Rentmeestershoef	54
Orgellaan	33	Rietdekkerstraat	66
Osseweg	88	Ringbaan-sNoord	22
Oud Moleneind	27	Rode Akker	33
Oude Bosweg	79	Rode Eiklaan	107
Oude Hoeveneseweg	40	Rogstraat	107
Oude Maasstraat	60	Rondeel	60
Oude Millsebaan	89	Rondweg	11
Oude Udenseweg	66	Rondweg Volkel	11
Oudedijk	102	Rooijsestraat	27
Oudekerkpad	17	Rouwstraat	107
		Rudigerstraat	93
		Ruitersweg	76
		Runmolen	60
P		S	
Pannebakkerstraat	66	Sacramentsweg	18
Papaverstraat	102	Salmstraat	41
Parallelweg	46	Saxofoonstraat	34
Parklaan	60	Schaapsdijk	80
Passage	17	Schadronstraat	98
Patersweg	89	Schakelplein	93
Patrijsweg	75	Schalmeilaan	34
Paukenstraat	33	Schansweg	80
Peelweg	107	Scheidingsweg	107
Peperstraat	22	Scheiweg	98
Petrushof	17	Schelvisstraat	93
Pianostraat	33	Schepel	70
Walterus Pijnenborghhof	17	Schepenhoek	54
Pioenroosstraat	46	Schepersweg	23
Pionier	102	Schikspaadje	27
Pitstraat	22	Schelft	72
Piusplein	40	Scholendriespad	98
Ploeg	60	Schoof	69
Ploegdrijverke	60	Schoolstraat	93
Pnemstraat	84	Schotenweg	80
Poeskespad	80	Schoutenhoek	54
Promenade	18	Schouwstraat	81
Prof. Pulsersstraat	18	Schutboomstraat	46
		Schuttersweg	98
R		Schutveldstraat	46
Raam	56	Sesterlaan	70
Raamhof	56	Sieberg	54
Raampoort	56		
Raamsingel	57		

Simonstraat	41
Slabroekseweg	84
Slapertweg	85
Slingerpad	85
Slotpad	18
Smidsstraat	27
Snoekstraat	93
Sonhofweg	81
Sparrenlaan	108
Spechtenlaan	102
Speekstraat	98
Speelweide	60
Pastoor Spieringsstraat	18
Spinetstraat	34
Spitsen	60
Sportlaan	60
Staartjespeelweg	108
Stadrijk	49
Stalreep	72
Standerd	28
Stationstraat	46
Steenovenstraat	34
Steeuwichtweg	81
Sterappel	23
Stoffels	49
Strikseweg	81
Symfonie	34

T

Tamboerijnstraat	34
Tarwestraat	103
Burgemeester Thijssenstraat	19
Tijgerstraat	94
Bart Timmersstraat	28
Toetimmerke	60
Torenvalkweg	108
Torenweg	76
Trentsedijk	100
Triangelstraat	34
Trombonestraat	34
Trompetstraat	34
Tubastraat	34
Tulpstraat	41

U

Udenoord	85
Udensedreef	85
Udenseweg	67

V

Vaaldriessenstraat	34
Vaarzenhof	57
Valkenburgstraat	41
De Vang	60
Vatsel	70
Veghelsedijk	28
Veilingstraat	61
Velmolenweg	61
Venstraat	100
Verduijnstraat	23
Jan Verhoevenstraat	28
Peerke Verkuijlenstraat	28
Verlengde Velmolenweg	68
Vijfhoekstraat	108
Vijfhuizerweg	23
Vijverlaan	61
Vijverweg	85
Vinkenstraat	108
Violierstraat	47
Vioolstraat	34
Virrel	70
Vlasstraat	50
Vliegeniersstraat	67
Vlijtstraat	67
Vlinderslag	61
Vloetrand	94
Vloetstraat	100
Vlosstraat	47
Vluchtoord	89
Vluchtoordweg	89
Vogelstraat	108
Volkelseweg	47
Voorstraat	94
Voorpeel	108
Voortweg	85
Vorstenburg	19
Vunderke	61
Vuurijzer	71

W

Wachtendonk	54
Walravenstraat	41
Waterstraat	28
Westerberg	81
Westwijk	89
Wetstrikkel	61
Weverstraat	67
Wezelstraat	94
De Wieken	62

Wijnkers	23
Wijsthoek	55
Wikkestraat	103
Wilack	54
Jochem de Wildstraat	94
Wilgenstraat	100
Wilhelminastraat	19
Willem Alexanderhof	30
Willemstraat	42
Wilsfoort	76
Wislaan	69
Wisselstraat	100
Witteweg	94
Wolfgangstraat	42
Wolfstraat	103

X

Xylofoonstraat	34
----------------	----

IJ

IJsselkers	23
------------	----

Z

Zadelmakerstraat	67
Zandstraat	100
Zeedenweg	85
Zeelandsedijk	100
Zevenbergseweg	85
Zevenhuizerweg	85
Zevenmorgenstraat	85
Zicht	62
Zoggelstraat	62
Zonneweide	62
Zuiderpassage	19
Zwaluwstraat	103

Kaartregister

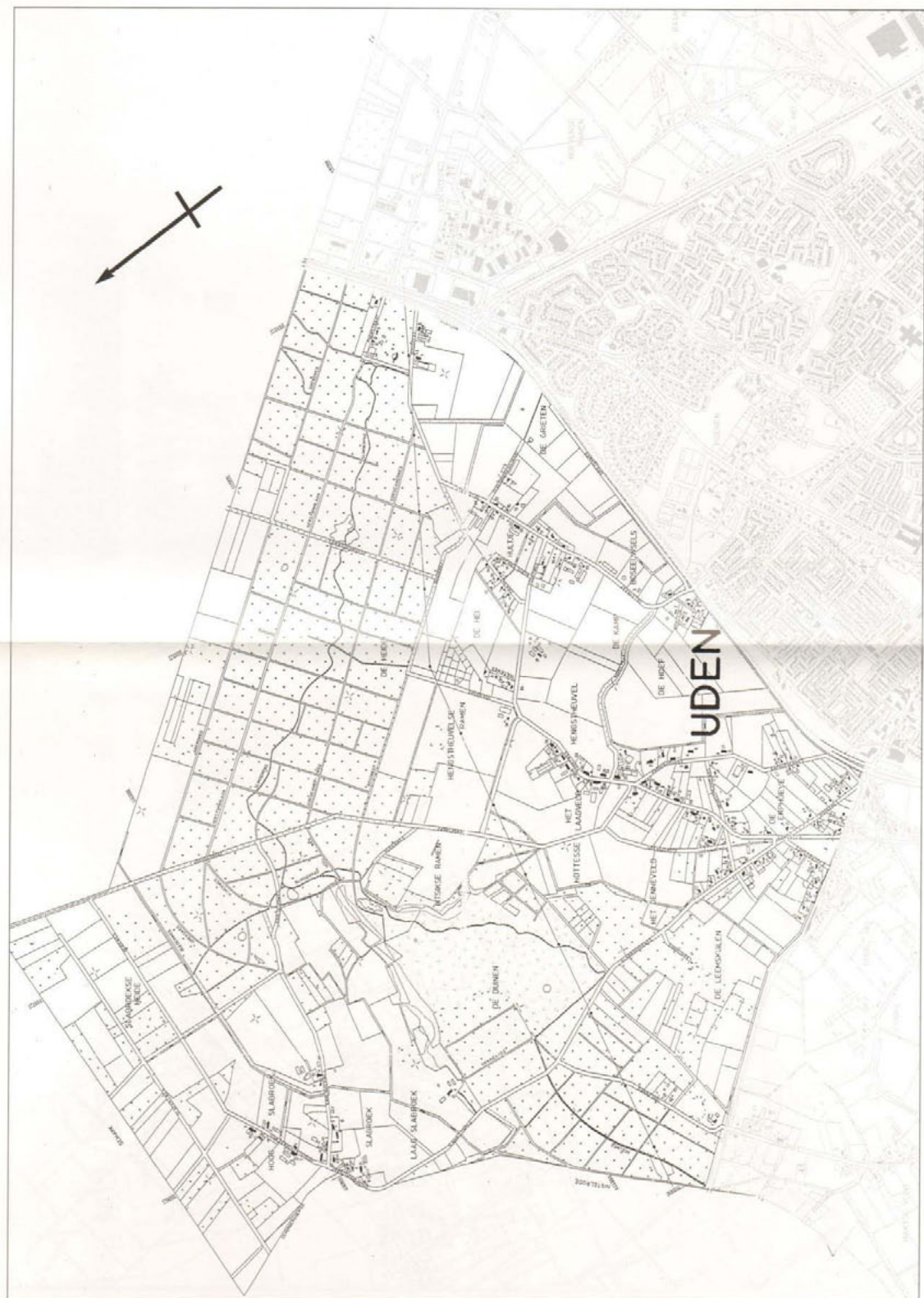
Buitengebied Uden A	pagina 119
Buitengebied Uden B	pagina 120
Buitengebied Uden C	pagina 121
Buitengebied Uden D	pagina 122
Buitengebied Volkel Noord	pagina 123
Buitengebied Volkel Zuid	pagina 124
Buitengebied Odiliapeel Noord	pagina 125
Buitengebied Odiliapeel Zuid	pagina 126
Verbindingswegen	pagina 127
Centrum	pagina 128
Bogerd-Vijfhuis	pagina 129
Moleneind-Groenewoud	pagina 130
Flatwijk-Nonnenveld	pagina 131
Bitswijk	pagina 132
Hoevenseveld	pagina 133
Schutveld-Molenheide	pagina 134
Hoeven	pagina 135
Melle	pagina 136
Raam	pagina 137
Zoggel	pagina 138
Sportpark-Industrieterrein	pagina 139
Uden-Zuid	pagina 140
Kom Volkel	pagina 141
Kom Odiliapeel	pagina 142

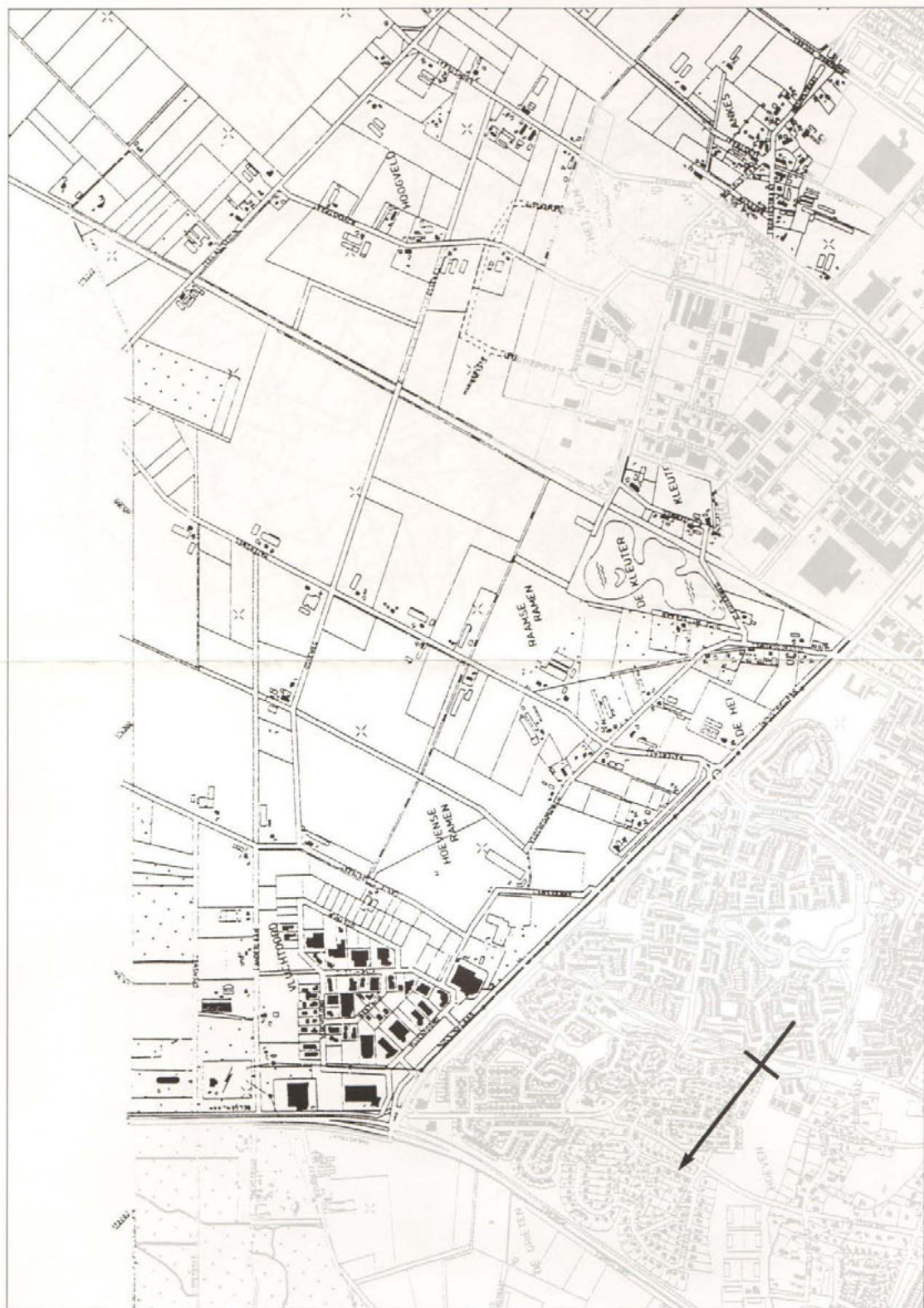
Kartregister

Unterstadt von A
Unterstadt von B
Unterstadt von C
Unterstadt von D
Unterstadt von E
Unterstadt von F
Unterstadt von G
Unterstadt von H
Unterstadt von I
Unterstadt von J
Unterstadt von K
Unterstadt von L
Unterstadt von M
Unterstadt von N
Unterstadt von O
Unterstadt von P
Unterstadt von Q
Unterstadt von R
Unterstadt von S
Unterstadt von T
Unterstadt von U
Unterstadt von V
Unterstadt von W
Unterstadt von X
Unterstadt von Y
Unterstadt von Z

100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150

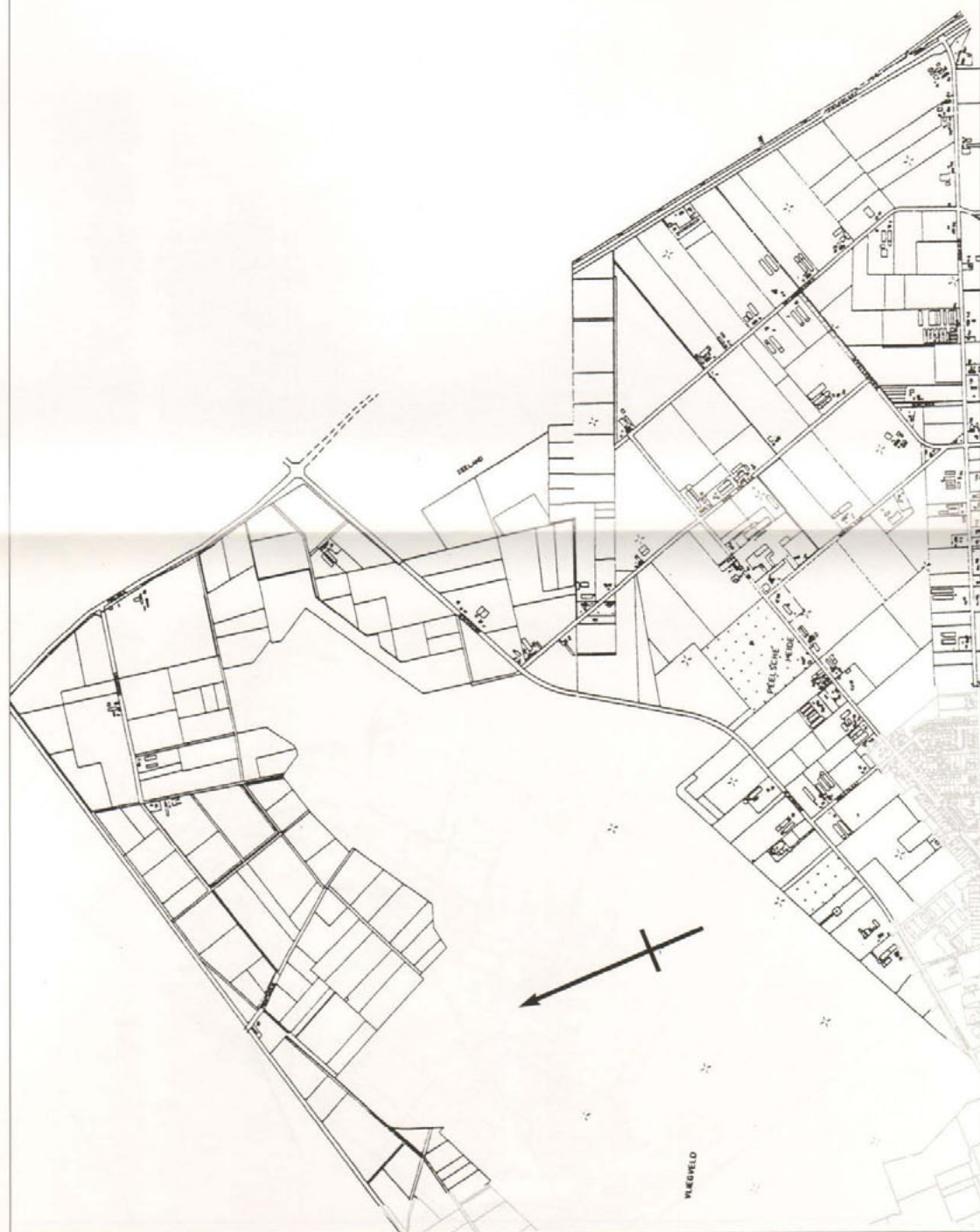

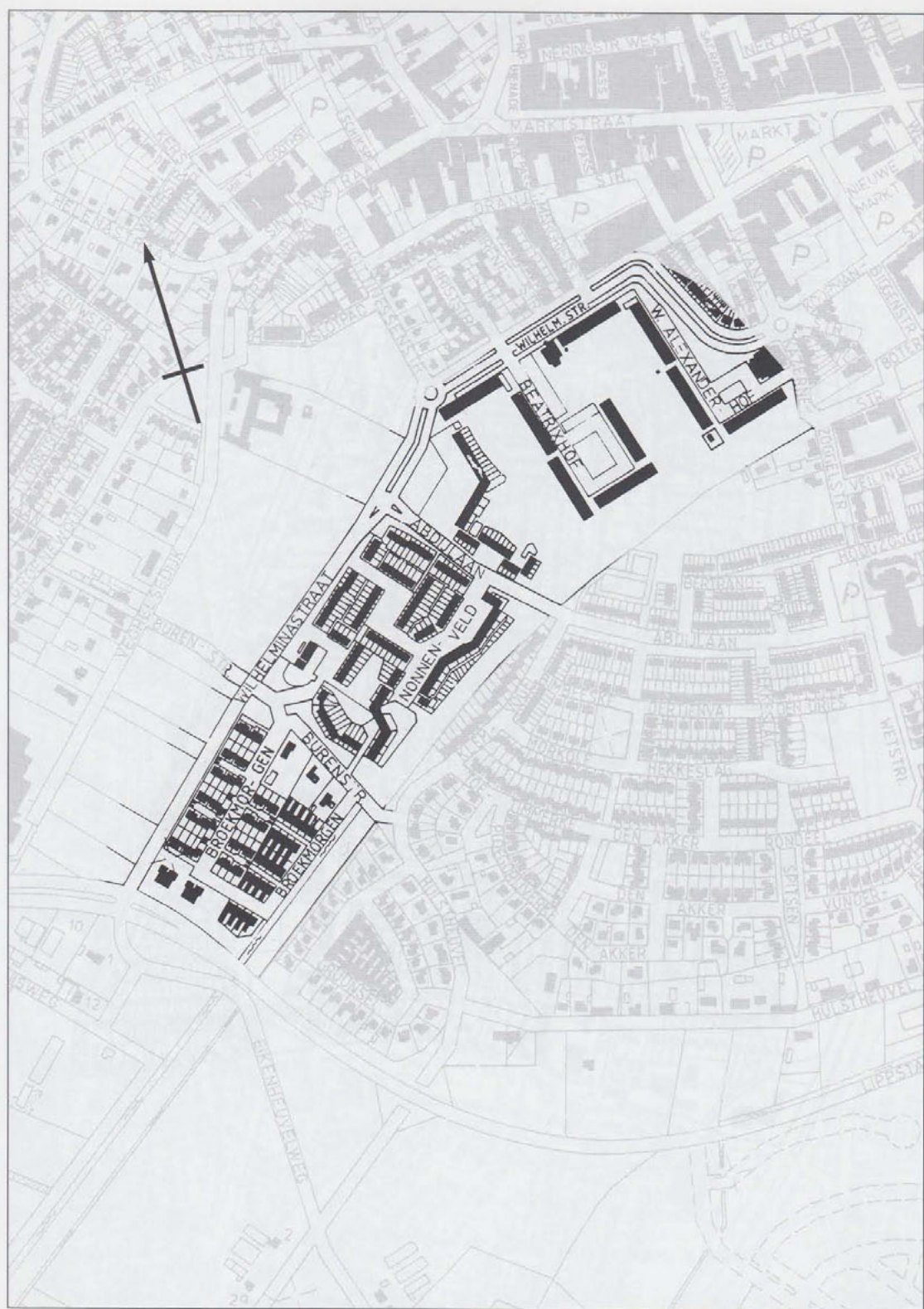

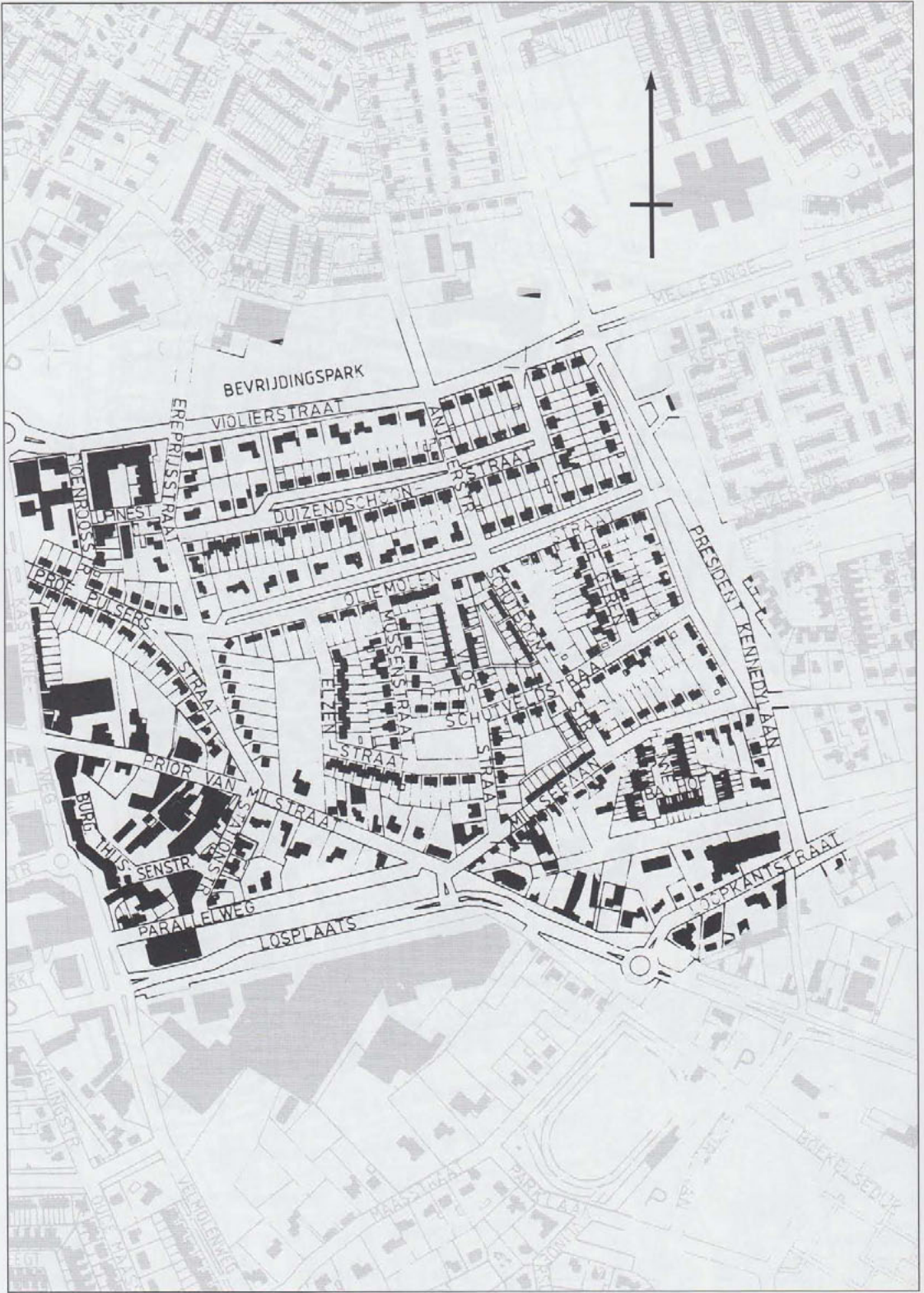

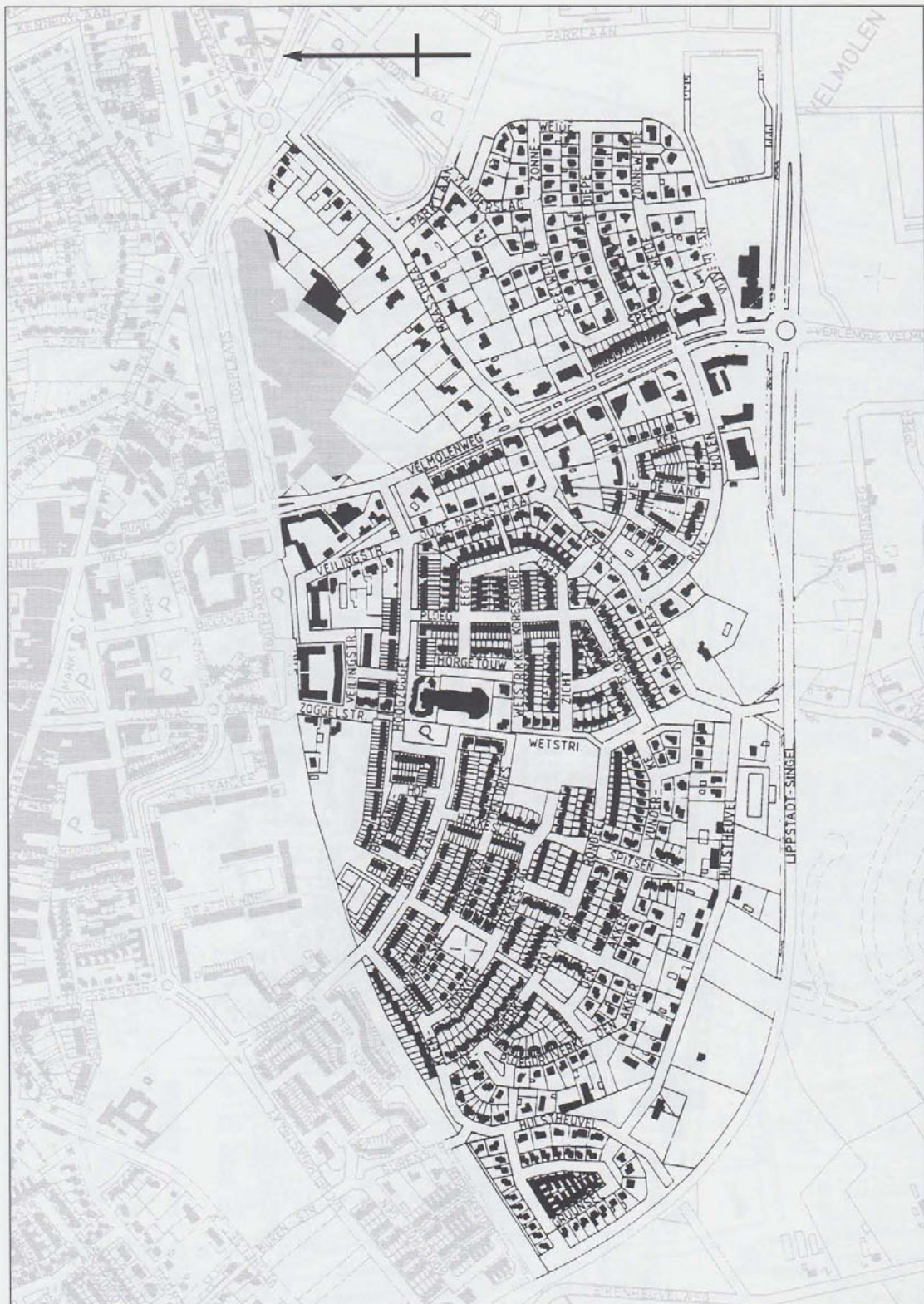

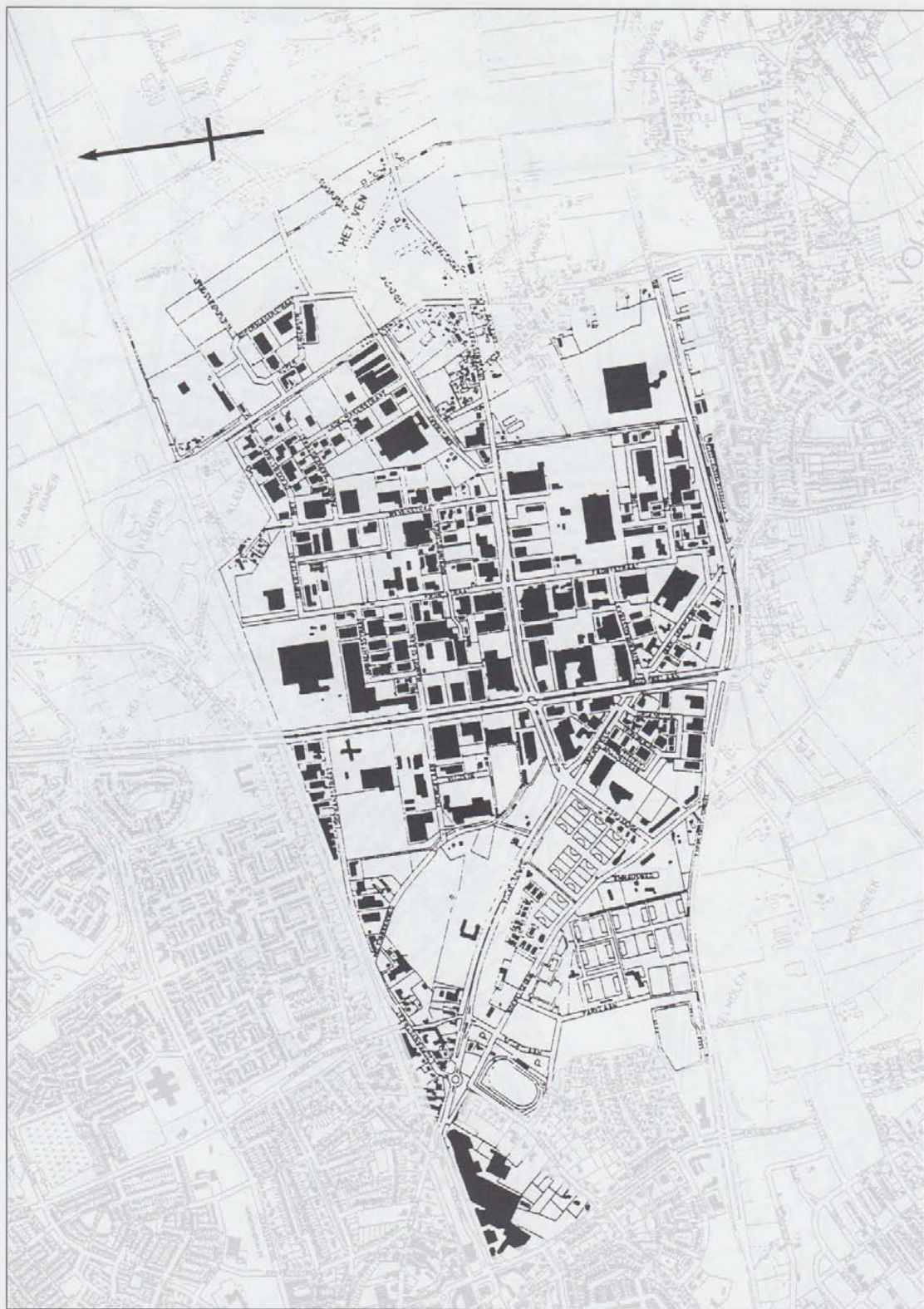

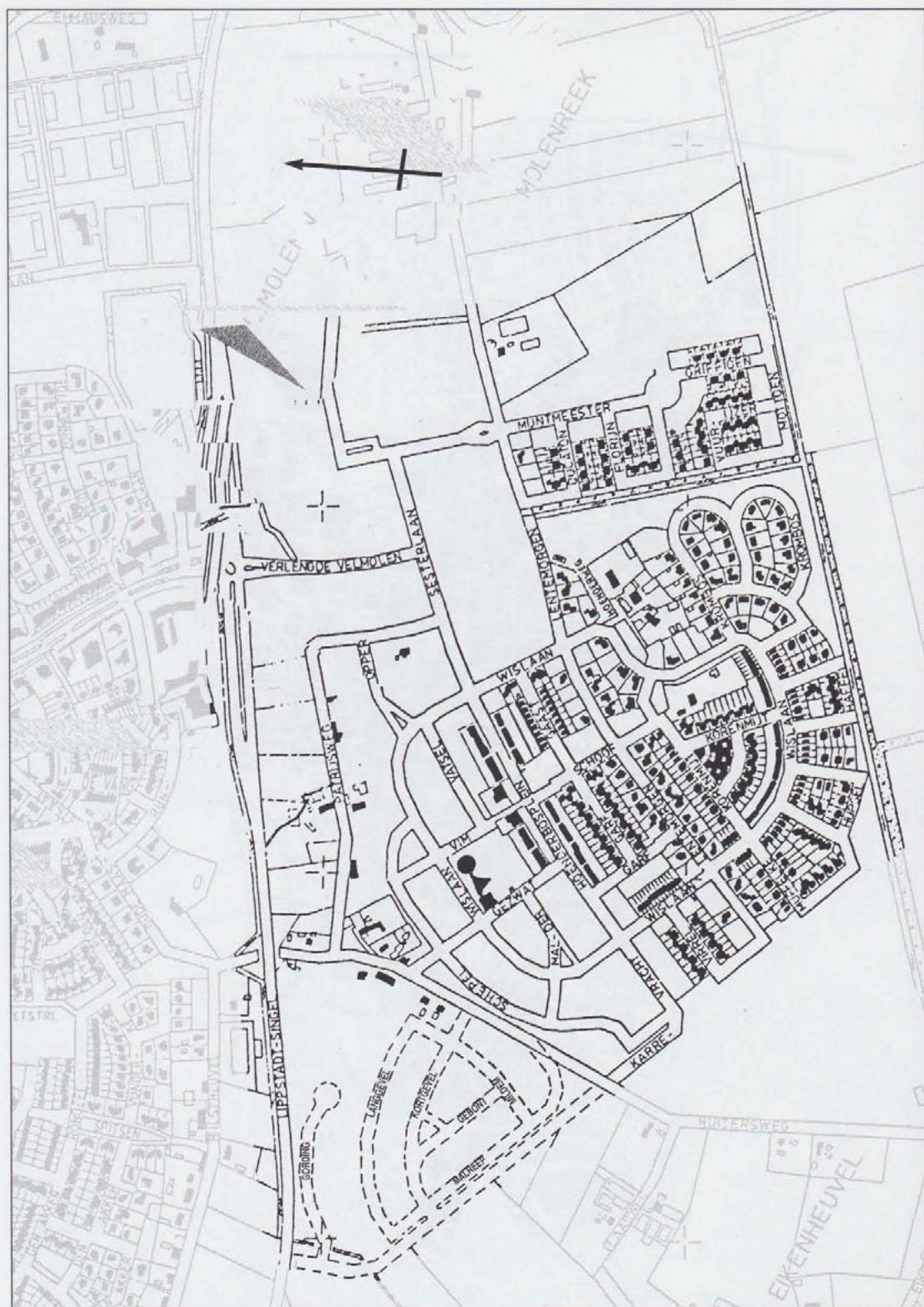

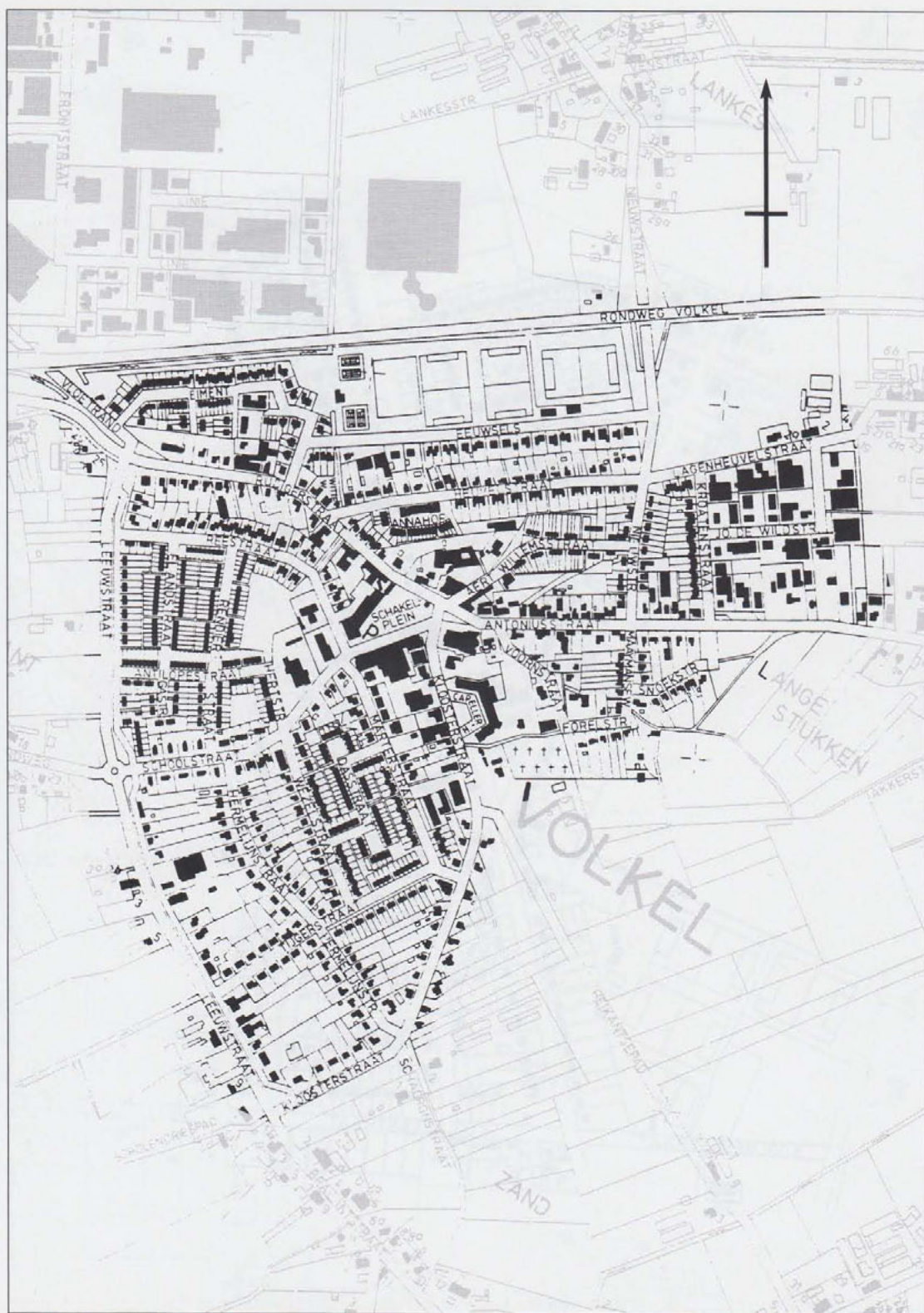

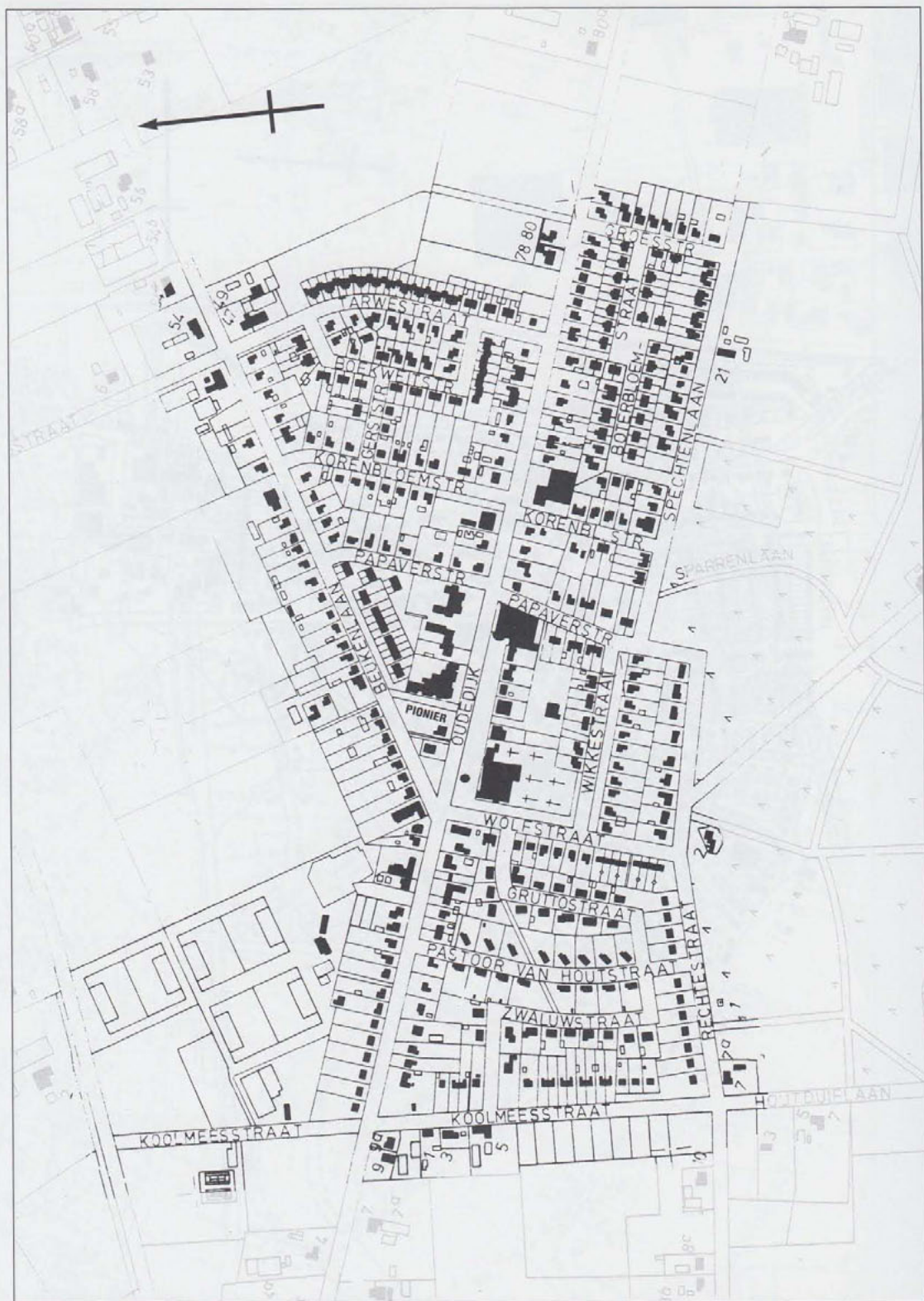

Uitgave
Gemeente Uden
December 1997